

Vergaderjaar 2008–2009

Tweede Kamer der Staten-Generaal

92 9 juni 2009

92ste vergadering

IN DE TWEEDE KAMER:

Stabilisatie- en
associatieovereen-
komst EU-Bosnië en
Herzegovina

Aftapregeling
advocaten

Verhoren van kwetsbare verdachten

Strafpunten beginnende automobilisten

Alfabetische inhoud

Afbouwen landbouwsubsidies

Motie-Van der Ham/Dibi over het afschaffen van inkomensondersteuning (28 625, nr. 70) (afgevoerd) 7242
Motie-Polderman over een drastische reductie van het Europese landbouwbudget (28 625, nr. 71) (afgevoerd) 7242
Motie-Ouwehand over omschakeling naar een duurzame voedselproductie (28 625, nr. 72) (afgevoerd) 7242

Aftapregeling advocaten

Verslag van een algemeen overleg over de aftapregeling voor advocaten (30 517, nr. 9) 7260–7263
Motie-Teeven over het afzien van de nieuwe regeling bij aftappen (30 517, nr. 10) 7261
Motie-Heerts/Van Toorenborg over misbruik van geprivilegieerde communicatie (30 517, nr. 11) 7261/7262

Bestuur Nederlandse Antillen en Aruba

Gewijzigde motie-Brinkman over een Nederlands rijksrecherche-onderzoek naar het onderzoek naar de verdwijning van Natalee Holloway (31 568, nr. 44, was nr. 40) (verworpen) 7244/7245
Motie-Brinkman over onderzoek naar de staat van het bestuur van Curaçao en Sint Maarten (31 568, nr. 41) (verworpen) 7244, 7245
Motie-Leerdam c.s. over de inning van belastingen op de Nederlandse Antillen (31 568, nr. 42) (aangenomen) 7244, 7245
Motie-Leerdam c.s. over zo spoedig mogelijk doen plaatsvinden van de beoogde investeringen en projecten (31 568, nr. 43) (aangenomen) 7244, 7245

Dierenwelzijn en diergezondheid

Motie-Ormel c.s. over voorkomen van ernstige aantasting van dierenwelzijn in spoor A-gebieden (28 286, nr. 295) (verworpen) 7246
Motie-Thieme/Ouwehand over het welzijn van particulier gehouden konijnen (28 286, nr. 296) (verworpen) 7246
Motie-Thieme/Ouwehand over het verbieden van megastallen (28 286, nr. 297) (verworpen) 7246
Motie-Thieme/Ouwehand over concrete en afrekenbare doelstellingen met prestatie-indicatoren (28 286, nr. 298) (verworpen) 7246, 7247

Energieonderwerpen

Motie-Samsom/Wiegman-van Meppelen Scheppink over verhogen van de subsidieplafonds voor zon-PV en biomassa (31 239, nr. 56) (afgevoerd) 7246
Motie-Zijlstra over stopzetten van de Stimuleringsregeling Duurzame Energie (31 239, nr. 57) (verworpen) 7246
Motie-Jansen over vernietigen van verkoopbesluiten van lagere overheden (31 239, nr. 58) (verworpen) 7246
Motie-Graus over stoppen met kostenverslindende onderzoeken naar vangnetten en subsidiebedragen (31 239, nr. 59) (verworpen) 7246
Motie-Graus over borgen van de betaalbaarheid en leveringszekerheid van energie (31 239, nr. 60) (verworpen) 7246
Motie-Van Gent over een doorstart van de activiteiten van Econcern in geval van faillissement (31 239, nr. 61) (verworpen) 7246

Ingekomen stukken 7278–7280

Klassenzorg/basiszorg

Motie-Agema over diensten die onder de basiszorg vallen (30 597, nr. 67) (verworpen) 7244
Motie-Van Miltenburg over het opheffen van het monopolie van zorgkantoren (30 597, nr. 68) (verworpen) 7244
Motie-Leijten over de onwenselijkheid van klassenzorg (30 597, nr. 69) (verworpen) 7244
Gewijzigde motie-Wolbert over het bieden van kwalitatief goede basiszorg volgens vastgesteld zorgplan (30 597, nr. 71, was nr. 70) (aangenomen) 7244

Marktwerking benzinestations

Brief van het Presidium over een extern onderzoek naar juridisch houdbare maatregelen ter bevordering van marktwerking tussen benzinestations langs de snelweg (24 036, nr. 364) (conform besloten) 7247

Regeling van werkzaamheden 7240–7244

Stabilisatie- en associatieovereenkomst EU-Bosnië en Herzegovina

Goedkeuring van de op 16 juni 2008 te Luxemburg totstandgekomen Stabilisatie- en associatieovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en Bosnië en Herzegovina, anderzijds, met Bijlagen en Protocolen (Trb. 2008, 163) (31 826) 7247–7257
Motie-Ormel c.s. over een expertisecentrum ter bestrijding van internationale criminaliteit in Bosnië en Herzegovina (31 826, nr. 6) 7255

Strafpunten beginnende automobilisten

Debat over strafpunten voor beginnende automobilisten 7263–7278
Motie-De Rouwe/Roefs over het registreren van strafpunten die in het verleden zijn uitgedeeld (29 398, nr. 157) 7275
Motie-Roemer over het daadwerkelijk toekennen van strafpunten (29 398, nr. 158) 7276
Motie-Aptroot over het registreren van strafpunten (29 398, nr. 159) 7276/7277

Subsidiëring warmtekrachtkoppeling

Brief van het Presidium over een extern onderzoek naar de subsidiëring van warmtekrachtkoppeling (WKK) op basis van de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie (SDE) (31 239, nr. 62) (conform besloten) 7247

Verhoren van kwetsbare verdachten

Verslag van een algemeen overleg over het verhoren van kwetsbare verdachten en slachtoffers (30 143, nr. 31) 7257–7260
Motie-De Wit c.s. over het verhoren van mensen met een verstandelijke handicap door externe deskundigen (30 143, nr. 32) 7258
Motie-De Wit c.s. over externe deskundigen uit de verhoorspool opleiden tot buitengewoon opsporingsambtenaar (30 143, nr. 33) 7258
Motie-Aasted Madsen-van Stiphout/Heerts over een screeningsinstrument voor verhoorplannen (30 143, nr. 34) 7259

Vragenuur

Vragen van het lid Van Toorenborg over de uitspraken van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie in het interview met De Telegraaf over integratie 7227–7230
Vragen van het lid Fritsma over het bericht «Marokkaan scoort hoog in misdaad Rotterdam» 7230–7233
Vragen van het lid Atsma over het bericht dat de Raad van State een streep haalt door het akkoord over de mosselvangst 7234–7237
Vragen van het lid Tony van Dijk over het bericht «Massaontslag verwacht in de bouw» 7237–7239

Fotoverantwoording:

© foto's
De rechten op de foto's in deze vergadereditie zijn voorbehouden aan de betrokken fotopersbureaus.

Foto's in deze editie:
Michiel Sablerolle (Gouda)

92ste vergadering

Dinsdag 9 juni 2009

Aanvang 14.00 uur

Voorzitter: Verbeet

Tegenwoordig zijn 139 leden, te weten:

Aasted Madsen-van Stiphout, Anker, Aptroot, Arib, Atsma, Van Baalen, Bashir, Van Beek, Besselink, Bilder, Biskop, Blanksma-van den Heuvel, Blok, Blom, Van Bochove, Boekestijn, Boelhouwer, Van Bommel, Bosma, Bouwmeester, Brinkman, Ten Broeke, Van der Burg, Van de Camp, Çörüz, Cramer, Depla, Dezentjé Hamming-Bluemink, Dibi, Tony van Dijk, Jan Jacob van Dijk, Jasper van Dijk, Van Dijken, Dijsselbloem, Elias, Ferrier, Fritsma, Van Geel, Van Gent, Gerkens, Van Gerven, Gesthuizen, Gill'ard, Graus, Griffith, Halsema, Van der Ham, Hamer, Haverkamp, Heemelaar, Heerts, Heijnen, Van Heugten, Van Hijum, Ten Hoopen, Irrgang, Jacobi, Jager, Jansen, Jonker, Kalma, Kant, Karabulut, Knops, Koopmans, Koşer Kaya, Kraneveldt-van der Veen, De Krom, Kuiken, Langkamp, Leerdam, Van Leeuwen, Leijten, Lempens, Linhard, Luijben, Madlener, Marijnissen, Mastwijk, Van Miltenburg, Neppérus, De Nerée tot Babberich, Nicolai, Omtzigt, Ormel, Ortega-Martijn, De Pater-van der Meer, Pechtold, Peters, Pieper, Polderman, Poppe, Van Raak, Remkes, Roefs, Roemer, De Roon, De Rouwe, Rutte, Samsom, Sap, Schermers, Schinkelshoek, Schippers, Slob, Smeets, Smilde, Smits, Snijder-Hazelhoff, Spekman, Spies, Van der Staaij, Sterk, Tang, Teeven, Thieme, Timmer, Van Toorenburg, Uitslag, Ulenbelt, Van der Veen, Van Velzen, Vendrik, Verbeet, Vermeij, Vietsch, Van der Vlies, Voordewind, Vos, Jan de Vries, Van Vroonhoven-Kok, Waalkens, Weekers, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Wilders, Willemse-van der Ploeg, De Wit, Wolbert en Zijlstra,

en de heer Verhagen, minister van Buitenlandse Zaken, de heer Hirsch Ballin, minister van Justitie, de heer Eurlings, minister van Verkeer en Waterstaat, mevrouw Verburg, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de heer Donner, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en de heer Van der Laan, minister voor Wonen, Wijken en Integratie.

Aan de orde is het mondelinge vragenuur, overeenkomstig artikel 136 van het Reglement van Orde.

Vragen van het lid Van Toorenburg aan de minister voor Wonen, Wijken en Integratie over zijn uitspraken in het interview met De Telegraaf over integratie.

□

Mevrouw Van Toorenburg (CDA): Mevrouw de voorzitter. Afgelopen zondag kopte De Telegraaf "Stop op importbruiden". De minister voor WWI had zijn hart gelucht: de voortdurende instroom van laagopgeleide huwelijkspartners is een ondraaglijke last voor de Nederlandse samenleving; het is dweilen met de kraan open.

In alle eerlijkheid: ik heb mij in moeten houden. Ik had de minister het liefst per direct tientjeslid willen maken van het CDA, want hiermee laat hij zien dat hij het werkelijk heeft begrepen. Het gaat onze spankracht inderdaad te boven. Wij constateerden al eerder dat het aan de opleidingseisen nog steeds schort, evenals aan de inkomenseisen. Mensen zijn onvoldoende voorbereid om naar Nederland te komen. Daarom heeft het CDA samen met de PvdA in december een motie ingediend om de instroom van kanslozen tegen te gaan.

Dit waren mooie woorden, maar nu boter bij de vis. Welke concrete maatregelen gaat het kabinet nemen? Worden de opleidingseisen eindelijk opgeschroefd? Gaat de inkomenseis omhoog? Wordt misbruik eindelijk aangepakt? De minister zegt dat het afgelopen moet zijn met het gezeur over de inburgering en dat ouders de Nederlandse taal moeten spreken. Ons betoog, voorzitter. Wij roepen het al lang: het is tijd voor actie. Hoe denkt het kabinet te bewerkstelligen dat deze ouders de Nederlandse taal meester worden, zodat hun kinderen niet op school komen met een taalachterstand van heb ik jou daar?

De minister heeft laten zien dat hij werkelijk in actie wil komen. Maar nu daadkracht. Wat wordt de oplossingsrichting? Licht de minister vandaag alvast een tipje van de sluier op? Wij verwachten voor de zomer de integrale benadering van deze huwelijksmigratie.

□

Minister Van der Laan: Mevrouw de voorzitter. Ik dank het geachte Kamerlid Van Toorenburg voor haar woorden, en al zeker voor het feit dat zij van de bank omhoog sprong – als zij daarop zat – om mij aan te bieden tientjeslid van het CDA te worden. Inderdaad, wij staan helemaal op één lijn. Dat heb ik ook gezegd toen de genoemde motie in behandeling is genomen. Sterker nog, ik herinner mij dat zij de eerste was die mij confronteerde met deze problematiek. Vooral het huwelijk tussen neef en nicht bleef mij bij. Zij vertelde

mij dat het zelfs voorkwam dat mensen twee keer gebruikmaakten van het huwelijksrecht om naar Nederland te komen. Als dat mogelijk was geweest, was ik als jurist daarvan ondersteboven gevallen. Mevrouw Van Toorenburg was een duidelijke inspirator.

Dan nu haar vragen. Het moet boter bij de vis worden. Samen met staatssecretaris Albayrak van Justitie en minister Hirsch Ballin van Justitie sta ik voor deze klus van de evaluatie van de Wet inburgering buitenland. De staatssecretaris heeft in de Kamer toegezegd dat het onderzoek naar misbruik, de België-route, voor de zomer klaar is. Zowel het onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum als het onderzoek van de IND krijgt de Kamer toegestuurd. Wij zijn in overleg over de omvang van het probleem en de mogelijke oplossingen in het licht van ook internationale verdragen en het internationale personen- en familie-recht. Ik kan de Kamer niet toezeggen dat zij de uitslag van deze discussie nog voor de zomer zal vernemen, maar ik kan wel zeggen dat heel veel actie wordt ondernomen. Om dit collegiale overleg de beste kansen te geven, licht ik nu liever geen tipje van de sluier op door bijvoorbeeld te melden dat het in de richting gaat van de opleidingseisen of van de inkomenseisen of door te zeggen wat wij nog extra gaan doen aan het voorkomen van misbruik.

Ik wil wel misbruik maken van de vragen van mevrouw Van Toorenburg om iets recht te zetten. In het artikel, dat het interview dat ik had overigens voortreffelijk weergeeft, ging het veel over Marokkanen. Deze opmerking is dus kritiek op mijzelf. Een van de zorglijke dingen is echter dat de problematiek waarover wij nu spreken, niet alleen gaat over Marokkanen, maar ook over Turken, Irakezen, Somaliërs en Afghanen. Juist in 2008 was een stijging te zien van ongeveer 30% ten opzichte van 2007. Dat onderstreept dat mevrouw Van Toorenburg gelijk had toen zij in december haar motie indiende. Ik hoop dat ik gelijk heb door dit punt met volle kracht samen met mijn collega's verder te brengen.

Mevrouw Van Toorenburg (CDA): Ik ben blij met deze eerste stap van de minister. Ik verwacht echter wel dat de Kamer voor de zomer over de integrale aanpak kan beschikken waarin aandacht wordt besteed aan diverse punten. Ik geef de minister nog twee dingen mee.

De minister spreekt over internationale rechten. Die zijn natuurlijk belangrijk, maar er zijn meer rechten dan alleen de rechten van de mensen die naar Nederland komen. Ik noem de rechten van de kinderen die kansloos aan een opleiding beginnen. Ik noem ook de rechten van de mensen in de wijken die hun eigen wijk niet meer herkennen. Daarom vraag ik om een integraal beeld van die internationale rechten.

De minister zegt terecht dat het om meerdere landen gaat. Ik vraag hem om dan ook direct de inburgering van Europeanen mee te nemen en om tot een verbreding te komen. Het gaat erom dat iedereen een kans maakt in Nederland en niet alleen mensen uit Marokko.

Minister Van der Laan: Er zullen ongetwijfeld debatten komen waarin mevrouw Van Toorenburg en ik het niet eens zijn met elkaar, maar nu ben ik het weer helemaal met haar eens. De kinderen over wie zij spreekt, zijn voor mij het voornaamste motief om de thematiek van de inburgering aan de orde te stellen, om op te roepen om het gezeur erover te stoppen en om aandacht te vragen

voor dit probleem en voor tal van andere onderwerpen zoals de Marokkaanse jongeren waar wij straks over zullen spreken. Ik vind het onverdraaglijk dat in Nederland kinderen van vier jaar naar school gaan die, omdat hun ouders geen Nederlands spreken, niet hebben geleerd om Nederlands te spreken en dus met vier jaar taalachterstand beginnen.

Gisteren heb ik in Rotterdam-Zuid een bezoek gebracht aan de school De Wereld op Zuid die is gebouwd op basis van de fenomenale filosofie dat voor de allerarmste kinderen van Nederland de allermooiste school moest worden gebouwd. Dat is gelukt, maar de docenten klagen dat zij met veel ouders geen woord Nederlands kunnen spreken. Dan zijn zelfs zo'n filosofie en zo'n inspanning gedoemd te mislukken. Dus ja, wij zitten op een lijn en wij zullen die verdragen ook in dat licht bekijken.

De koppeling die mevrouw Van Toorenburg maakt in haar opmerking over de inburgering, is voor mij bien entendu.

De voorzitter: Helemaal begrepen, neem ik aan.

De heer Dijsselbloem (PvdA): Mevrouw de voorzitter. De fractie van de Partij van de Arbeid steunt de minister volledig. Ik ben het eens met mevrouw Van Toorenburg dat zijn uitspraken snel gevolgen moeten hebben voor het beleid. Daarom stel ik de minister twee vragen.

De evaluatie van de Wet inburgering is blijkbaar klaar. Kan de Kamer die per omgaande ontvangen?

Wil de minister toezeggen dat in zijn zoektocht naar aanscherping van het beleid, in ieder geval het opleidingsniveau een plek zal krijgen? Dit blijft immers een cruciale factor in de integratieproblematiek?

Minister Van der Laan: Ik snap de eerste vraag van de heer Dijsselbloem. Ik zal daarover spreken met de minister en de staatssecretaris van Justitie met de insteek dat de evaluatie zo snel mogelijk naar de Kamer wordt gestuurd. Ik vraag wel enige ruimte voor dit collegiale overleg, maar het lijkt mij dat die feiten in beginsel meteen naar de Kamer kunnen worden gestuurd.

Ik zeg toe dat ik in ieder geval zal kijken naar de opleidingseisen. Wij kijken naar alles, maar deze toezegging is iets ruimer. Mijn intuïtie zegt mij ook dat die opleidingseisen wel degelijk mogelijkheden zouden moeten bieden. Het is, ook gelet op de aard van de problematiek, logisch om dit aan de orde te stellen.

De heer Dibi (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. Ik moet eerlijk bekennen dat ik, toen ik het interview met de minister onder de kop "Stop op importbruiden" las, mij afvroeg of dit een paniecreactie was van een minister die de hete adem van de heer Wilders in zijn nek voelt of dat dit een minister is die oprecht een oplossing wil aandragen voor een probleem dat hij terecht aansnijdt. Wat ik dan zo jammer vind, is dat er geen oplossing wordt gegeven.

De fractie van GroenLinks heeft enige tijd geleden wel een oplossing geformuleerd die ervan uitgaat dat de emancipatieplicht bij de man wordt gelegd. Als een man een vrouw uit bijvoorbeeld Marokko of Turkije, maar het kan ook Afghanistan of Somalië zijn, wil halen, moet hij weten dat hij de kosten moet dragen voor het opleidings-traject van zijn vrouw, of omgekeerd een vrouw voor

haar man. Dit opleidingstraject zou dan moeten opleiden tot een startkwalificatie, dus havo/vwo- of mbo-2-niveau opdat vrouwen die hun opleiding afronden onmiddellijk aan het werk kunnen en niet terugvallen in de traditionele rol waardoor zij verdwijnen in de thuissituatie. Ik krijg hier graag een reactie van de minister op.

Minister Van der Laan: De heer Dibi stelt eigenlijk twee vragen. In de eerste plaats naar de oprechtheid van het interview en in de tweede plaats naar de emancipatieplicht.

De eerste vraag kan ik het gemakkelijkste beantwoorden. Ik heb in reactie op de vragen van mevrouw Van Toorenborg al gezegd dat ik in de afgelopen zes maanden heb geleerd dat dit een van de allergrootste problemen in de portefeuille integratie is. Het interview is afgegeven op donderdagochtend. Dat was geen toeval: de campagnes waren voorbij, maar de uitslagen waren nog niet bekend. Dit is ook keurig genoteerd door de journalist.

Over de emancipatieplicht het volgende. In mijn antwoorden aan mevrouw Van Toorenborg van daarnet heb ik misschien één ding onderbelicht, maar juist emancipatie moet ons drijven om dit probleem bij de hoorns te vatten. Er zijn vele zeer geslaagde en zeer ambitieuze Marokkaanse meiden die het vreselijk goed doen, maar over het hoofd worden gezien door wat minder geëmancipeerde Marokkaanse, Turkse, Irakese of Somalische heren. En daarbij komt de Nederlander die zijn bruid uit Thailand wil importeren, wat nog erger is. Het gaat om een hele reeks mensen die een dergelijke zoektocht doen, om redenen die – een understatement – geen verband houden met emancipatie. Maar ook met echte liefde heeft het heel weinig te maken.

Mijn eerste reactie op de concrete suggestie om de emancipatieplicht bij de man te leggen, zou zijn dat zoiets tamelijk theoretisch is. Ik denk graag mee voor goede suggesties, en hierover wil ik nog eens graag doorpraten. Toch zijn we het erover eens dat we het hiermee over emancipatie hebben.

De heer De Krom (VVD): Voorzitter. De minister gaf een belangwekkend interview aan De Telegraaf: daarmee gaf dit kabinet namelijk voor het eerst toe dat er een relatie is tussen immigratie en het slagen van integratie. Kortom, grote aantallen kansloze immigranten die ons land binnenstromen, betekenen voor integratie dweilen met de kraan open; de minister zei dit zelf. Wij zijn het daarmee eens, maar ondertussen is er het keiharde feit dat zijn collega van Justitie, die gaat over immigratie- en asielbeleid, de zaak totaal uit de hand laat lopen. Hoe is het mogelijk dat het kabinet zo lang heeft gewacht om tot dit inzicht te komen? En met welke boodschap aan het adres van zijn collega Albayrak zorgt de minister ervoor dat de immigratie- en asielstromen inderdaad worden ingedamd?

Minister Van der Laan: Dank voor de kwalificatie "belangwekkend", maar ik ben het in het geheel niet met de heer De Krom eens dat uit mijn interview of uit mijn erkenning van de probleemsituatie iets negatiefs zou voortvloeien over het immigratiebeleid, dat uiteraard in rechte lijn is gekoppeld aan het integratiebeleid. Er is niks totaal uit de hand gelopen. Ere wie ere toekomt: vier jaar geleden werd door het CDA en de VVD, mevrouw Verdonk, de Wet inburgering in het buitenland ingediend.

We hebben gezien dat die de cijfers eerst naar beneden liet gaan, maar de schrik was dat die in 2008 weer omhooggingen. Dat is nu aan de hand. Het hele kabinet, dus ook staatssecretaris Albayrak en minister Hirsch Ballin en mijzelf, heeft eendrachtig en actief opgetreden. Het is dus geen kwestie van "waarom is er zo lang gewacht?".

Je zou het ook kunnen omdraaien. Als je een enthousiaste supporter bent van het immigratiebeleid van mevrouw Albayrak – en ik reken me daar ook toe – zou je kunnen zeggen dat dit een minister is die de inburgering uit de hand heeft laten lopen en zijn probleem met inburgering nu probeert te verleggen. Maar dat is niet de discussie. Wij moeten zowel de immigratie als de inburgering op orde hebben en de rechte lijn tussen beide zaken heel goed zien.

Mevrouw Karabulut (SP): Voorzitter. Ik ben in ieder geval blij dat de minister uit zijn ivoren toren is gekomen en bereid is om met de Kamer te spreken. Een halfjaar lang heeft deze minister blijkbaar nodig gehad om zich in te werken. In de twee jaar daarvoor was er ook geen daadkracht, en nu zegt de minister: stop met dat gezeur over de inburgering. Ik ben het daar van harte mee eens, maar ik wil ook dat de minister stopt met zeuren over inburgering. Wat is er nu in de afgelopen tweeënhalve jaar concreet gebeurd op het terrein van de inburgering? De minister sprak over overvolle inburgeringsklassen, maar die inburgeringsklassen zijn leeg! Hoe kan dat? En hoe gaat de minister dat oplossen?

De minister sprak ook over kinderen die met een taalachterstand naar school gaan. Ja, omdat die kinderen in getto's wonen, in aparte wijken, en gesegregéerd leven. Wat gaat de minister daaraan doen? En, last but not least, wat gaat de minister doen aan de criminaliteit in die buurten en wijken, waarvan zowel migranten als niet-migrant enorme last hebben? Wanneer zien wij daadkracht en kunnen wij resultaten van deze minister verwachten?

Minister Van der Laan: Dat beeld van "ivoren toren" wil ik onwaarschijnlijk verre van mij werpen, maar laat ik het als een heel nette jurist zeggen: dat beeld mist iedere feitelijke grondslag. De concrete vragen zijn nu nauwelijks te beantwoorden, want het zijn er te veel. Maar zo meteen beantwoord ik de vraag van de heer Fritsma over de Marokkaanse jongeren en daarbij zal ik ingaan op het criminaliteitsaspect. Op het punt van de volle klassen vraag ik u om aan te geven waar ik gezegd zou hebben dat er geen probleem is omdat de klassen vol zitten. Ik heb honderd keer gezegd dat de klassen half leeg zijn en dat dat ons grote probleem is; het wervingsprobleem, het verleidingsprobleem. Ik discussieer graag met u en nog het liefst zo fel als u dat kunt, maar dan wel op basis van feiten.

Mevrouw Karabulut (SP): Mevrouw de voorzitter ...

De voorzitter: Ik heb u niet het woord gegeven. De minister stelde u alleen een retorische vraag en daar kunt u op een ander moment op ingaan, als er een echt debat plaatsvindt.

De heer Fritsma (PVV): Voorzitter. Deze minister is een enorme draaikont. Hij vond partner- en gezinsmigratie uit landen als Marokko nooit een probleem. Sterker nog, de

PVV-stelling dat het dweilen met de kraan open is, noemde hij "tendentieus". Nu komt hij plotseling met vergelijkbare teksten aan. De vraag hoe oprecht deze minister is, is dan ook gerechtvaardigd. Ik denk dat het om een misleidend ballonnetje gaat, want met welke voorstellen komt de minister? Hij komt met nul komma nul concrete voorstellen. Op de vraag aan staatssecretaris Albayrak wat zij vindt van het interview, antwoordt zij: geen commentaar. Het kabinet maakt het niet waar en doet helemaal niets. Nogmaals, de minister lijkt een misleidend ballonnetje te hebben opgelaten. Ik hoor daarop graag een reactie.

Minister Van der Laan: Voorzitter. Na de "ivoren toren" kan de "draaikont" er nog rustig bij. Ik heb inderdaad vanaf mijn aantreden als minister gediscussieerd met de PVV over stellingen als "de sluizen staan open". Ik herinner mij heel goed dat de PVV dat zei. Ik heb natuurlijk meteen cijfers gevraagd aan de ambtenaren over het effect van de Wet inburgering buitenland. Daaruit blijkt dat in de jaren 2005, 2006 en 2007 het aantal gezinsvormingen en -herenigingen is gedaald van 16.000 naar 11.000. Onlangs bleek uit de cijfers van 2008 dat dat aantal weer is gestegen naar 15.000. Deze minister draait niet maar is een lerend wezen. Wij zouden dit debat ook anders kunnen voeren, op basis van de feiten. U zou kunnen zeggen: er doet zich weer een toename voor en nu wil ik dan ook daadkracht zien. Ik zeg dan: mijnheer Fritsma, die krijgt u te zien.

Mevrouw Sterk (CDA): Voorzitter. Het is natuurlijk fantastisch dat deze minister eindelijk het CDA omarmt op het punt van een scherp toelatingsbeleid, maar minister: geen woorden maar daden! Een ander punt in het interview heeft nog geen aandacht gekregen maar is ontzettend belangrijk. De minister doet daar vrij aarzelend over. Het gaat om het etnisch registreren. Voor ons bestaat daarover geen discussie. Hoe kunnen wij anders de Antilliaanse probleemjongeren aanpakken of dat Somalische meisje helpen dat het risico loopt besneden te moeten worden van haar ouders? Om die reden vinden wij etnische registratie van belang. Ik hoor graag een bevestiging van de minister op dat punt.

Minister Van der Laan: Mevrouw de voorzitter. Het is geen aarzelend punt; ik heb in het interview zelfs expliciet een aarzeling op tafel gelegd. Ik wil best nogmaals zeggen dat het idee van het beperken van de huwelijksmigratie uit de koker van het CDA kwam. Dat is in een wet gegoten door mevrouw Verdonk. Over dat soort dingen ben ik nooit terughoudend. Ik kwam hier zes maanden geleden als persoon die geheel opgegroeid is in de rechtsstaat en 25 jaar advocaat is geweest met het idee: voor zulke ernstige problemen zouden wij in principe moeten kijken of etnische registratie mogelijk is. Het antwoord aan mevrouw Sterk luidt als volgt. Bij bepaalde discussies en ontwikkelingen in de samenleving had ik twintig, tien en vijf jaar geleden nooit kunnen denken dat die in deze vergaderzaal zouden worden gevoerd. Ik hoop dat mevrouw Sterk weet waar ik aan refereer en anders noem ik die zaken nog wel. Dat heeft bij mij de volgende gedachte opgeleverd. Als ik met de Kamer en het kabinet de verantwoordelijkheid krijg voor het maken van een elektronisch kaartenbakje, bedoeld voor hulpverlening en het goed aanpakken van de groepen waar wij het zo meteen over gaan hebben, dan

is dat één ding, maar als dat bakje later kan worden misbruikt voor de dingen die in andere discussies gezegd worden, dan zou ik geen goede nachtrust hebben. Ik denk er dus nog eens goed over na.

Vragen van het lid Fritsma aan de minister voor Wonen, Wijken en Integratie over het bericht "Marokkaan scoort hoog in misdaad Rotterdam".

De heer Fritsma (PVV): Voorzitter. In Rotterdam slaan de multiculturele samenleving, de massa-immigratie en de islamisering keihard toe. Onze havenstad bestaat straks voor het grootste gedeelte uit allochtone inwoners. Gelet op het vorig jaar gebroken immigratierecord doet het kabinet erg zijn best om deze trieste mijlpaal zo snel mogelijk te bereiken. De Rotterdamse bevolking is er mooi klaar mee. Hun geliefde stad is de onveiligste van Nederland. Antilliaans en Marokkaans tuig is de stad met overvallen, geweld en elk mogelijk wangedrag gruwelijk aan het verzieken. Hierbij is de linkse leugen dat het om maar een paar rotte appels gaat, vorige week genadeloos afgestraft. De Volkskrant berichtte namelijk dat van alle Marokkaanse jongens in de leeftijd van 18 tot 24 jaar meer dan de helft door de politie is verdacht van een delict. Meer dan de helft, het is echt godgeklagd. Maar de Marokkaanse burgemeester van Rotterdam verviel in zijn reactie op de cijfers meteen in de welbekende PvdA-reflex door te zeggen dat het allemaal wel meevalt. Een houding die precies in lijn is met die van PvdA-fractievoorzitter Hamer, van wie we moeten denken dat Marokkaanse straatterroristen Ciske de Rat-achtige belhamels zijn. En dan zijn het er ook nog maar een paar duizend, volgens deze PvdA-minister voor Wonen, Wijken en Integratie.

Het moet afgelopen zijn met deze flauwekul, met deze laffe ontkenning van de werkelijkheid. Het is tijd voor de PVV-aanpak. Ik roep het kabinet op om de volgende drie dingen te doen:

1. stel een immigratiestop in voor mensen uit moslimlanden als Marokko, anders blijft het natuurlijk dweilen met de kraan open;
2. zorg ervoor dat het tuig veel harder wordt gestraft, want ook zinloze taakstrafjes geven is dweilen met de kraan open;
3. zorg ervoor dat vreemdelingen met een verblijfsvergunning na het plegen van een misdrijf meteen het land uit worden gezet en maak uitzetting ook mogelijk bij volhardende criminelen die in het bezit zijn van een dubbele nationaliteit, door dan het Nederlanderschap in te trekken.

Graag krijg ik een reactie op deze voorstellen.

Minister Van der Laan: Voorzitter, waar moet je beginnen? Dat is echt een intellectuele zorg van mij.

Ik begin bij de Marokkaanse burgemeester van Rotterdam. Hij is een van de eersten uit de Marokkaanse gemeenschap die naar voren is gestapt om dit type problemen in Nederland bespreekbaar te maken en daadwerkelijk heel hard te werken aan de oplossing daarvan. Als hij vraagt tenslotte bij een bepaalde onderzoeks- en tellingsmethodiek, is het volstrekt

ongepast om hem in een hoek te zetten waar hij niet hoort.

Bij de begrotingsbehandeling heb ik al met de Kamer mogen discussiëren over de vergelijking die mevrouw Hamer schijnt te hebben gemaakt met Ciske de Rat. In dat verhaal zitten overeenkomsten maar er zijn ook verschillen, zo heb ik de Kamer gezegd. Ik zou dat beeld niet hebben gebruikt, maar ik ben er volledig van overtuigd dat mevrouw Hamer – zij liet dat ook blijken aan mij – op dezelfde lijn zit als ik, en ik op dezelfde lijn als zij.

Met "een paar duizend" komt de kritiek mijn kant op. In de debatten over de Marokkanen heb ik gezegd: er is een risicogroep van 25.000 tot 30.000 en het aantal Marokkanen dat wij in beeld hebben, is 5000 tot 7000. In het interview heb ik gezegd dat het verschrikkelijk is dat deze groep – die dus beperkt is ten opzichte van de 330.000 Marokkanen in Nederland – het zo bederft voor iedereen. Voor de oude mensen in de buurt die hun hond 's avonds niet meer durven uit te laten én voor de Marokkanen die erop worden aangekeken, ook als zij zelf waanzinnig hun best doen. En die Marokkanen zijn er, geachte heer Fritsma. Dat zou ik ook wel eens van u willen horen. Jonge meiden zitten voorop in de collegebanken, ze vinden wel een stageplaats na het mbo, ze maken uw en mijn bed in het ziekenhuis op als wij daar liggen en doen nog heel veel andere goede dingen.

Ik kom bij de drie voorstellen. Mijn reactie op de immigratiestop kan heel simpel zijn: nee. Dan de oproep om het tuig veel harder te straffen. Ik zal het lijstje noemen van wat het kabinet doet. Het zou fair zijn als de heer Fritsma zou erkennen: het is allemaal te laat en het is misschien te weinig, maar het gebeurt wel. Het lijstje is heel simpel:

- de veiligheidshuizen en de samenwerking tussen alle disciplines waarmee minister Hirsch Ballin bezig is;
- het supersnelrecht dat al is ingevoerd;
- binnenkort de wet voetbalvandalisme en ernstige overlast, van collega Ter Horst;
- het gebiedsverbod dat de burgemeester kan geven;
- de meldingsplicht die in het najaar van 2009 ingaat;
- de opvoedingsondersteuning waaraan collega Rouvoet werkt, die begin 2010 in werking treedt, met kindbeschermingsmaatregelen waarvan wij vijf jaar geleden nog niet hadden gedroomd;
- de straatcoaches, zowel van 8.00 uur tot 20.00 uur als in het algemeen;
- de gezinsmanagers met hun doorzettingsmacht;
- de regiefunctie van de gemeenten en hun doorzettingsmacht treden in januari 2010 in werking;
- de 12-min-aanpak, waarbij kinderen onder de 12 's avonds van straat worden geplukt en naar huis worden gebracht;
- en het justitiële wijkverbod.

Ik ga u als lid van het kabinet – en ik hoop dat mijn collega's uit het kabinet dat net zo gaan doen – gewoon niet meer laten zeggen dat er niets gebeurt, want het is niet waar. Je kunt er absoluut over twisten of er genoeg gebeurt. Over het algemeen betreft het buurten die er helemaal niet slecht voorstaan, dankzij de aanpak van dit kabinet en van de kabinetten voor ons, altijd met steun van een meerderheid van de Kamer. Dat maakt het nu juist zo erg dat een kleine groep het toch kan bederven in die wijken.

Ten slotte nog de vraag over het uitzetten uit Nederland of het afpakken van het Nederlandschap. De heer Fritsma kent de genuanceerde maar ook doortastende antwoorden die mijn collega Albayrak heeft gegeven op vragen over het incident in Slotervaart. Er is een tariefstelsel. Afhankelijk van de zwaarte van het delict kan men zijn verblijfsvergunning verliezen. Dat is beleid dat strak wordt gehanteerd en waarvan zij ook heeft toegezegd – dit zeg ik uit mijn hoofd – dat nog wordt geëvalueerd of het beleid moet worden aangescherpt. Onparlementair gezegd: bijten, schoppen, krabben, slaan: het mag allemaal, maar wel op feiten.

De heer Fritsma (PVV): Voorzitter. Ik dank de minister voor de antwoorden, maar ik ben er niet tevreden mee.

Minister Van der Laan: Nee.

De heer Fritsma (PVV): Het is duidelijk dat onze steden en dorpen echt op grote schaal onveilig worden gemaakt door hele hordes Marokkaanse agressievelingen die burgers beledigen, bespugen en beroven. Nogmaals, in Rotterdam hebben wij het over meer dan de helft van de Marokkaanse jongens. Dat is godgeklagd. Waar komt de minister mee? Met geld voor gezinsmanagers en straatcoaches. Daar komen wij er echt niet mee, minister. Daar komen wij er niet mee.

Het is tijd voor veel meer daadkracht. Over immigratie zegt de minister niets, behalve dat er geen immigratiestop komt. Zorg er dan in ieder geval wel voor dat het onmogelijk wordt dat Marokkanen tot zeven, acht, negen keer toe partners uit het land van herkomst halen. Zelfs dat zegt de minister niet toe. Over taakstraffen zegt hij ook niets. Vindt u het goed, minister, dat een straatrover, een overvaller met een taakstrafje ervan afkomt? Uw derde punt is het uitzetten, het intrekken van de verblijfsvergunning. U noemde zelf het voorbeeld van een Marokkaanse crimineel uit Slotervaart. Dat is een slecht voorbeeld, want nu blijkt dat die Marokkaanse crimineel uit Slotervaart helemaal niet kan worden uitgezet.

U faalt dus op alle fronten. U bakt er niets van. Het is tijd dat u echte daadkracht toont op precies die drie punten waarop u het nu laat afweten: immigratiestop, harder straffen, verblijfsvergunning en nationaliteit intrekken.

Minister Van der Laan: Voorzitter. Ik dank de heer Fritsma voor zijn kritische opmerkingen, als ik het zo mag zeggen. Er komt natuurlijk een moment dat ook de heer Fritsma – of mag ik zeggen: zelfs de heer Fritsma – niet meer kan zeggen: het is godgeklagd, u doet helemaal niets. Er ligt immers een lijst van wetten die het kabinet gemaakt heeft. Dat moment komt er als die allemaal in werking zijn getreden en als zij allemaal goed worden uitgevoerd, want dat moet natuurlijk ook. Er komt wellicht een betere basis voor onze dialoog als ook de heer Fritsma erkent wat er, vanuit zijn perspectief gezien, goed gaat. Dan kan hij met nog meer gezag de vinger leggen op dingen die wij als kabinet nog niet goed doen of die wij te langzaam doen. Op dit moment vind ik het bijna karikaturaal dat hij hierop het stempel "helemaal niets" drukt. Ik noemde concreet de taakstraf. Ik verzuimde daarop in te gaan. Ik maak daar nog één opmerking over. Een taakstraf klinkt in het publieke discours als iets wat nog net niet lekker is, maar wat ver

weg staat van een straf. Een van de intelligente dingen aan het persoonsgerichte straffen is nu juist – Kamerlid Spekman en anderen hebben daar ooit aan gerefereerd – dat de taakstraf wordt opgelegd aan jongens die in de straatcultuur terecht zijn gekomen en in een bizar, voor ons onbegrijpelijk mechanisme terechtkomen: hoe agressiever ze zijn en hoe meer straf ze oplopen, des te meer gezag verwerven zij op straat. Een van de kleine voordelen van de taakstraf – dat zou ook de heer Fritsma moeten zien – is dat je die jongens in hun buurt bijvoorbeeld voor een hele lange periode alle bushaltes kunt laten schoonmaken, als zij aan de buschauffeur hebben gezeten, wat natuurlijk volstrekt verwerpelijk is. Daardoor zakt hun status in de buurt. Dus gebruikt u het woord "taakstraf" alstublieft iets genuanceerder dan u pleegt te doen, mijnheer Fritsma.

De heer Dijsselbloem (PvdA): Voorzitter. Het heeft geen enkele zin om met steeds grotere woorden en steeds verder opgeblazen cijfers van de kant van de PVV-fractie dit debat te voeren. Er ligt een Marokkanenbeleidsbrief van het kabinet, met inderdaad een pakket aan maatregelen. Het grote ongeduld in de samenleving zit hem in het feit dat er nog geen resultaten zijn. Ik vraag de minister daarom – wij hebben daar eerder een motie over ingediend – om het kabinet zo snel mogelijk te verbinden aan resultaten. Welke verbeteringen op dit thema wilt u volgend jaar, het jaar erna en de jaren daarna zien? Leg dat voor aan de Kamer, committeer u daaraan. Dan weten de burgers ook waarop het kabinet kan worden aangesproken.

Minister Van der Laan: Voorzitter. De heer Dijsselbloem gebruikt het woord "ongeduld" terecht. Dat was ook eigenlijk een van de portees van het interview dat ik aan De Telegraaf heb gegeven. Ja, ik zeg dat toe, want het draait nu om de geloofwaardigheid van het kabinet, omdat veel van de maatregelen pas laat zichtbaar worden. Om de geloofwaardigheid terug te verdienen, kan het helpen als je dergelijke dingen strak in een schema naar aanleiding van monitoring van de resultaten zet. Ik zeg dat toe, bij wijze van spreken om het mezelf in het debat ook iets gemakkelijker te maken en om te onderstrepen dat ik de eerstverantwoordelijke voor het Marokkanenbeleid ben. Als wij geen vooruitgang boeken, ben ik daarop aan te spreken.

De heer De Krom (VVD): Voorzitter. Ik weet dat de minister net zoals ik aan een heleboel wijken, waarin van deze zogenaamde Marokkanenproblematiek sprake is, een bezoek heeft afgelegd. Wij hebben hier onlangs uitvoerig over overlegd. De minister weet hoe de VVD-fractie erover denkt. Zij maakt zich er ernstig zorgen om. Het kabinet moet snel ingrijpen.

Een van de dingen die je in dergelijke wijken continu hoort, is dat het gezag op straat ontbreekt. Dat hoor je overal terug. Mijn vraag aan de minister is tweeledig. Is hij het daarmee eens? Zo ja, hoe kan het dan dat het kabinet zo stevig op de politiesterkte wil bezuinigen?

Minister Van der Laan: Voorzitter. Ik herinner mij het algemeen overleg over de brief over de jongeren in kwestie goed. Ook herinner ik mij heel goed dat de inzet van de VVD-fractie heel strak, doch heel fair was. Ik neem ook deze vraag dus heel erg serieus. Ik geloof dat ik het voor een deel met u eens ben dat het aan gezag

op straat ontbreekt. Mij schiet nu bijvoorbeeld te binnen dat er ... Nee, deze zin moet ik anders beginnen. Het is vaak van het moment afhankelijk. In een buurt die er verder goed voor staat en waar de politie heel erg goed optreedt, kan ineens zo'n groep staan, precies op een moment dat er geen politie is. Dan lijkt het alsof het gezag of de macht bij die jongens berust in plaats van bij de overheid. Ik weet dat minister Ter Horst met 500 assistenten en 500 agenten van het kabinet de straat wat dat betreft en voor zover je van een gezagsvacuüm kunt spreken, heeft heroverd of bezig is die te heroveren en dat zij wel degelijk vooruitgang hebben geboekt. Ik kan niet zeggen dat ik het er helemaal mee eens ben.

U weet dat het aan de minister van Financiën is om namens het kabinet mededelingen over bezuinigingen te doen. Daar kan ik het dus niet over hebben. Misschien mag ik eindigen door tegen de heer De Krom te zeggen dat wij het eens zijn over de urgentie en de richting van de aanpak. Laten wij het op die manier samen afmaken. Ik moet mijn geloofwaardigheid bij u verdienen.

De heer Çörüz (CDA): Dit onderzoek wijst uit wat wij natuurlijk allemaal al wisten, namelijk dat een groep van met name Marokkaanse jongeren het voor de rest van onze samenleving en de andere Marokkanen bederft. De minister zegt terecht dat er de laatste maanden, zo niet jaren, een pallet aan maatregelen is genomen of aangekondigd. In de praktijk zie je alleen dat het wiel telkens opnieuw wordt uitgevonden. Gaan wij nu eens alleen de dingen toepassen die daadwerkelijk effectief zijn gebleken in plaats van elke keer in verschillende wijken of steden verschillende dingen uitvinden? Hoe gaat de minister monitoren? Waar kunnen wij de minister op afrekenen? Hoe kunnen wij dat doen? Het kabinet heeft gezegd dat de criminaliteit met 25% zou dalen. Welk percentage mag ik van de minister horen in verband met de aanpak van de problemen met Marokkaanse jongeren?

Minister Van der Laan: Voorzitter. Natuurlijk moeten wij het wiel niet opnieuw uitvinden, maar goed nagaan wat er al dan niet werkt. Mij lijkt dat het daar niet aan heeft ontbroken. Toen de keuzes gemaakt waren, was het alleen nog maar een kwestie van wetsvoorstellen indienen. Een deel daarvan is in werking getreden en een ander deel doet dat binnenkort. In de commissie, waar u niet in zit, heb ik het gehad over het moment waarop deze wetsvoorstellen resultaat zouden opleveren. Ik heb toen geprobeerd, een genuanceerd antwoord te geven. Ik zeg dat je eigenlijk een dag na inwerkingtreding van bijvoorbeeld de Wet voetbalvandalisme moet zien dat het straatverbod, wijkverbod of samenscholingsverbod gebruikt wordt als zich daarvoor geschikte situaties voordoen, zodat je kunt zien dat de wet werkt. Dat is een voorbeeld van outputmonitoring. Over de outcome heb ik gezegd, realist als ik toen na een paar maanden al was, dat in ieder geval na vier jaar – je praat hier over statistieken van schooluitval, werkloosheid en criminaliteit, dus de moeilijke dingen – iedereen zegt: we zijn er nog niet, maar wij hebben ze teruggedrongen. Ik heb net toegezegd aan de heer Dijsselbloem dat ik terugkom met het monitoringverhaal. Daarin zal ik ook ingaan op de vraag die u net stelde.

De heer Van der Ham (D66): Eerst een opmerking in de richting van de PVV, want als je de heer Bovenkerk

citeert, moet je dat ook goed doen. De heer Bovenkerk heeft bijvoorbeeld gezegd: investeer ook in onderwijs en in werk, omdat juist sociaaleconomische achterstand een grote oorzaak van dit soort cijfers is. De PVV zei dat het allemaal komt door de islam, maar de heer Bovenkerk stelde ook dat Turkse jongeren de hoogste graad van organisatie hebben en juist heel laag scoren in misdaad-cijfers, dus het heeft helemaal niets met de islam te maken. Ik begrijp wel dat de PVV dat overal bij haalt, maar in dit geval slaat het helemaal nergens op.

Dan mijn vraag aan de minister over het punt van de heer De Krom. Ook D66 heeft de minister een paar weken geleden opgeroepen om als kabinet meer te investeren in politie-inzet door veel politie te zetten op die jongens – van welke afkomst zij ook zijn – en door ervoor te zorgen dat zij op tijd in de kraag worden gepakt. Wil de minister meenemen in de richting van de minister van Financiën dat het onbestaanbaar is dat op dat punt in de komende periode wordt bezuinigd?

Minister Van der Laan: Als de geachte heer Van der Ham bedoelt of ik wil doorgeven wat hij heeft gezegd, ben ik daartoe voor 100% bereid. Als de portee van zijn vraag of ik het ook zelf eerst onbestaanbaar wil gaan vinden en dat dan wil laten weten aan de geachte minister van Financiën, ligt het antwoord een slagje genuanceerder. Ik begeef mij niet op dit terrein. De heer Van der Ham – en anders ook zijn fractievoorzitter met hem – is echt mans genoeg om dat debat te zijner tijd met de minister van Financiën te voeren. Het vergt nu in dit verband echt veel te veel om daarover iets te zeggen. Mijn commitment hebben wij in de commissie besproken en wij zijn het volgens mij ook helemaal eens over de aanpak, dus ook over de rechtsstatelijke kanten daarvan. Ik zal laten zien dat het bittere ernst is. Mag ik het zo zeggen?

De heer Dibi (GroenLinks): De heer Bovenkerk, die hier met instemming wordt geciteerd, verzet zich enorm tegen het verculturaliseren en het vermarokkaniseren van de criminaliteit, zoals de PVV doet, en zoals helaas deels ook het kabinet doet met zijn Marokkanenbrief. Hij stelt terecht dat de beste voorspellende waarde van criminaliteit de sociaaleconomische factor is. Dat is de X-factor. Dat neemt niet weg dat ik vind dat de minister hier een heel overtuigend verhaal houdt. Ik vraag hem om iets toe te voegen aan zijn beleid. Het valt mij op dat hij in zijn aanpak van de Vogelaarwijken werk niet echt meeneemt. De beste preventieve maatregel tegen criminaliteit is werk, werk, werk. Het past een sociaaldemocraat als de minister ook om daarvan een speerpunt te maken in zijn beleid. Ik krijg dus graag de toezegging dat hij in de Vogelaarwijken meer gaat doen aan de arbeidsparticipatie van dit soort jongeren.

Minister Van der Laan: Ik merk dat de heer Dibi en het kabinet het toch voor het overgrote deel met elkaar eens zijn. Daar ben ik overigens ook blij om. Ik heb de nota van GroenLinks gelezen, waarin niet alleen wordt gesproken van werk, werk, werk, maar van werk onderwijs, werk onderwijs, werk onderwijs. Dat vind ik al een betere benadering, die ik graag kies. Ik zeg het anders. Ik heb nu 20 wijken mogen bezoeken. Ik vind het werkdeel niet het sterkst ontwikkelde deel van de overigens door mij geprezen wijkenaanpak, geprezen omdat die aanpak door mijn voorganger op de rails is

gezet en niet door mij. Ik heb al verscheidene keren in de commissie gezegd – als de heer Dibi er niet bij was, heeft mevrouw Van Gent het gehoord – dat ik vind dat wij dit extra aandacht moeten geven. Staatssecretaris van Economische Zaken Heemskerk heeft ook gezegd dat hij heel graag met mij mee wil. Er zijn vijf concrete afspraken gemaakt om dit jaar nog mee te gaan. Staatssecretaris Klijnsma is ook bereid om mee te gaan, dus eigenlijk kan het antwoord zijn – als ik voorzichtigheidshalve nu even alles betwist wat de heer Dibi als motief gaf – op wat hij vraagt: ja, meer aandacht aan de werkkant – en daaronder ook de wijkeconomie – van de wijkenaanpak.

De heer Roemer (SP): Het is natuurlijk terecht dat er voor de langere termijn maatregelen worden genomen voor onderwijs, schooluitval en arbeidsparticipatie. Voor de langere termijn is dat hard nodig en moeten wij dat ook echt doen. De SP heeft al jarenlang dat soort voorstellen gedaan en zal de minister daarin – als hij tenminste goed zijn best doet – blijven steunen. Maar wat mensen natuurlijk ook willen, is dat zij vandaag, vanavond, morgen ook iets zien van die aanpak. Dat is wat je op de hoek van de straat ziet: dat als je met je fiets over straat gaat, je tas niet uit je mandje wordt gejat. Of, laat ik een concreet voorbeeld noemen, die ondernemer van de C1000 in Gouda, die een overval meldt, waarna het twee uur duurt voordat er politie komt. Mijn fractie is regelmatig in Gouda geweest, tot op de dag van vandaag. Tot mijn grote spijt moet ik horen dat daar tot op de dag van vandaag niets is veranderd. Die man doet geen aangifte meer, omdat dit volgens hem toch geen zin heeft. Als dat vandaag de dag mogelijk is, dan kunnen wij heel mooie praatjes houden voor de langere termijn, dan kunnen wij heel leuke dingen afspreken op papier en op de tekentafel, maar dan zeggen de mensen op straat: dat haalt niets uit. Wanneer wordt de minister concreet? Wanneer komt hij met doelen waaraan wij kunnen zien dat er echt iets gebeurt en waardoor de mensen op straat merken dat de minister er zit?

Minister Van der Laan: Ik begrijp heel goed wat de heer Roemer zegt. Eigenlijk is het een soort kritiek waar je het enerzijds mee eens bent, maar waar je anderzijds altijd een beetje machteloos tegenover staat, want je kunt niet zeggen: vanavond dit en morgen dat. Ik begrijp wel heel goed wat de heer Roemer bedoelt. Ik heb nu bestuurlijk overleg met de gemeenten die te maken hebben met de Marokkanenproblematiek. Dat is de preventief-bestuurlijke kant ervan. Om te laten zien dat ik de heer Roemer en anderen die hetzelfde zeggen ernstig neem, heb ik mijn ambtenaren laten weten dat ik iedere keer als er iets gebeurt bij wijze van spreken wil uitrukken. Ik heb het een beetje ordinair gezegd. Ik heb gezegd: hijs me dan direct in de auto; dan gaan wij in Gouda of waar zich iets voordoet kijken en praten met de slachtoffers, ook om onze solidariteit te betonen. En wij gaan dan praten met de burgemeester over hoe het zat met de formatie van de politie op dat moment, enz. Ik hoop dat de heer Roemer daar voor dit moment genoeg mee neemt, maar ik zal het waarmaken.

De voorzitter: Ik dank de minister voor zijn antwoorden.

Vragen van het lid Atsma aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over het bericht dat de Raad van State een streep haalt door het akkoord over de mosselvangst.

De heer Atsma (CDA): Voorzitter. De Raad van State haalt inderdaad een streep door het moeizaam bevochten akkoord met betrekking tot de mosselvangst. Dat mochten wij de afgelopen dagen lezen in diverse media. Het akkoord tussen onder anderen de mosselvisserij en de natuurorganisaties is na lang overleg tot stand gekomen. Het was een compromis over de mosselvangst, een zwaar bevochten compromis. "Was", zeg ik, want het akkoord is onderuit geschouwd, lek geschoten, zoals een van de kranten het omschreef, door een uitspraak van de Raad van State. In onze ogen reageert de minister van LNV daar terecht zeer teleurgesteld op.

Hoe kan het dat de rechter kennelijk geen oog heeft voor de brede belangen die in het convenant zijn gewogen? Wat is in algemene zin nog de waarde van dit type convenanten als één organisatie, één partij, hoe klein ook, de zaak kennelijk onderuit kan halen? De vogelbescherming en andere organisaties zijn akkoord gegaan. De Waddenvereniging zat er ook bij, evenals Natuurmonumenten, allemaal direct belanghebbenden. Ik vraag mij af of de stichting waar het om gaat, voorheen Kritisch Faunabeheer, nu de Faunabescherming, als een belanghebbende kan worden aangemerkt. Volgens mijn fractie is dat zeer de vraag. Hoe zit het in dat kader met de dit jaar gerealiseerde aanscherping – in januari is het wetsvoorstel de Eerste Kamer gepasseerd – van de Natuurbeschermingswet, waarin het begrip "eenieder" is vervangen door "belanghebbende"? Wat is de positie van zo'n piepkleine organisatie als belanghebbende?

Ik heb ook nog twee vragen over de gevolgen van een en ander. Wat betekent dit voor de mosselvisserij, voor de sector? De secretaris van de producentenorganisatie voor mosselen gaf het min of meer ook al aan. Wat betekent het voor de natuur dat het convenant onderuit is gehaald? De stichting Faunabescherming, voorheen Kritisch Faunabeheer, is al langer actief. Zeker in Friesland kent men deze club, omdat die zich uitermate sterk heeft gemaakt voor het verbieden van kievietseieren. Krijgt deze club subsidie? Zo ja, van wie en hoeveel? Als die club geen subsidie krijgt, dan krijgt men in elk geval directe en indirecte steun via het ministerie van Financiën, omdat het een algemeen nut beogende instelling is.

Minister Verburg: Voorzitter. Ik heb zeer teleurgesteld gereageerd op de uitspraak van de Raad van State, precies om de reden die de heer Atsma aanhaalt. Wij hebben er veel tijd en energie in gestoken om tot een convenant te komen, een akkoord waardoor in de Waddenzee zowel natuur als natuurherstel tot zijn recht kan komen, alsook een duurzame mosselvisserij mogelijk is en blijft. Een aantal natuurorganisaties heeft daarvoor afspraken gemaakt met de mosselsector. Dit convenant staat en het is een goed convenant omdat het alle belangen dient. Het dient de belangen van de mosselsector en van de mensen die een portie mosselen lekker

vinden, en het dient de belangen van de Waddenzee en de natuur daar. Dat is allemaal van wezenlijk belang.

Nu is door de Raad van State een uitspraak gedaan. Deze uitspraak respecteer ik maar hij stelt me wel teleur, omdat tussen de mosselsector en de natuurbeschermingsorganisaties al afspraken waren gemaakt om minder mosselen te vangen en tegelijkertijd te starten met een traject van natuurherstel. Nu heeft de Raad van State gemeend dat er nogmaals een beperking van 25% zou moeten worden opgelegd. Dit wordt door de organisaties, zowel de mosselsector als de natuurorganisaties, beschouwd als twee keer betalen voor eenzelfde verzekering. Dat is dus een teleurstelling. Eerder was immers al besloten dat er 20% niet zou worden opgevist.

De heer Atsma vroeg wat de waarde van convenanten is. Voor mij zijn convenanten als deze, waarin economische belangen en natuurbelangen hand in hand gaan en waarbij organisaties met elkaar afspreken om daar samen aan te werken, van groot belang. Ik blijf er ook op tal van gebieden aan werken om die te sluiten.

Verder vroeg de heer Atsma naar het begrip "belanghebbende". Op het moment dat de Raad van State een organisatie toelaat in de procedure, is die organisatie een belanghebbende. Wel is de minister van Justitie bezig om het begrip "belanghebbende" te doordenken. Als natuurbeschermingsorganisaties en de economische sector met elkaar als direct belanghebbenden zo'n convenant hebben gesloten, lijkt het mij de vraag of je dit nog door een andere organisatie wilt laten bestrijden. Dat vind ik een vraag die goed moet worden meegewogen bij het opnieuw doordenken van het begrip "belanghebbende".

Wat is het gevolg voor de mosselsector? Het is een grote teleurstelling. Deze uitspraak betekent dat de mosselsector, die al vrijwillig heeft afgesproken om 20% minder te vangen, nog eens 25% minder kan vangen. Dan blijft er weinig marge over om ook te investeren in natuurherstel in de Waddenzee, zoals men begrijpt. Uiteindelijk is naar mijn mening de Waddenzee dus ook een verliezer bij deze uitspraak.

De heer Atsma (CDA): De minister zegt terecht dat convenanten belangrijk blijven, maar dit zijn wel convenanten die gebaseerd zijn op drijfzand. Er hoeft kennelijk maar één van de 16 miljoen Nederlanders te protesteren en de zaak wordt onderuit geschouwd. Daarom herhaal ik mijn vraag: wat gaan wij eraan doen? Dat het begrip "belanghebbende" beter wordt omschreven, lijkt mij helder, maar dat moet ook concreet handen en voeten krijgen.

Daarnaast heb ik gevraagd of deze activistenclub subsidie krijgt en, zo ja, hoeveel en van wie. Per mail heeft deze club aangegeven dat het om een algemeen nut beogende instelling gaat. Alles wat daar naartoe gaat, wordt ook nog eens fiscaal zo aantrekkelijk gemaakt dat alleen nog meer procedures het gevolg kunnen zijn. Wij willen dat absoluut niet. Wat ons betreft, halen wij daar snel een streep door.

Minister Verburg: Ik onderstreep het belang van de convenanten. Ik herhaal dat ik het zeer reëel vind om goed te kijken naar het begrip "belanghebbende". Daarover hebben wij in het kabinet afspraken gemaakt en de minister van Justitie is daarmee bezig. Daarbij moet mijns inziens speciale aandacht uitgaan naar de

volgende vraag. Als organisaties rond het gebied met elkaar afspraken hebben gemaakt over economische activiteiten, zoals in dit geval voor de mosselsector, evenals over het beschermen en verbeteren van de natuur, moet het dan nog mogelijk zijn dat een derde organisatie, bijvoorbeeld uit Arnhem terwijl het gaat om de Waddenzee of Zeeland – maar de plaats doet er niet toe – wordt toegelaten tot zo'n procedure? Dat vind ik een terechte vraag. Nu constateer ik dat de Raad van State deze organisatie heeft toegelaten. Dus wordt zij op dit moment als belanghebbende beschouwd. Overigens is deze organisatie vorig jaar september uitgenodigd om aan te schuiven aan de overlegtafel, om mee te doen in het convenant. Toen heeft de stichting gezegd dat zij daar niet aan meedoet. Zij heeft dit ook op haar website gepubliceerd. Dat is een stap die betreurd kan worden. Als je het goed voor hebt met de Waddenzee, moet je ook bereid zijn om verantwoordelijkheid te dragen.

De heer Dibi (GroenLinks): Voorzitter. Zoals u wellicht meteen ziet, ben ik een authentieke Zeeuw. Ik ben geboren in Vlissingen. Ik heb de mosselen met de paplepel ingegoten gekregen. Wat de minister en haar partijgenoot Atsma doen, vind ik wel een beetje smakeloos. De stichting Faunabescherming bestaat uit mensen die hart hebben voor de natuur, mensen die zich in willen zetten voor de natuur in hun omgeving. De stichting laat een vergunning aan de wet toetsen en wordt vervolgens in het gelijk gesteld door de Raad van State. Deze mensen worden nu door de minister en de heer Atsma weggezet als halve criminelen, terwijl zij eigenlijk een complimentje moeten krijgen voor actief burgerschap.

Mijn vraag aan de minister is dan ook waar zij in hemelsnaam mee bezig is. Wat gaat zij doen om het natuurherstel in het gebied te bevorderen?

Minister Verburg: Daar ben ik nu juist voluit mee bezig. Het is ook zo jammer dat dit doorkruist wordt. In het convenant zijn afspraken gemaakt met natuurbeschermingsorganisaties en niet met de eerste de beste organisaties. Ik noem de Stichting Wad. Wie komt er nu meer op voor het wad? Dat zou hooguit de Waddenvereniging kunnen zijn. Samen staan zij in ieder geval sterk. Ik noem ook Natuurmonumenten en de Vogelbescherming. Al die organisaties hebben gezegd, deze gang van zaken, deze uitspraak te betreuren. Volgens hen is uiteindelijk het herstel van de natuur op het wad hiermee niet geholpen. In het convenant is afgesproken welke maatregelen door de mosselsector genomen zouden worden en welke investeringen er gedaan zouden worden in de verduurzaming van de mosselvisserij. Het is jammer dat dit convenant hierdoor wordt doorkruist. Mosselvisseren kunnen nu minder opvissen en hebben daardoor minder mogelijkheden om in natuurherstel te investeren. Dat is eigenlijk twee keer verlies en dat vind ik echt jammer.

De heer Van der Vlies (SGP): Voorzitter. Ik heb vorige week al bij het AO over Natura 2000 aan de orde gesteld dat dit een mokerslag is voor de mosselsector: 20% wordt vrijwillig ingeleverd en daar komt nu nog eens 25% overheen via de rechterlijke uitspraak. Dit kan niet of nauwelijks worden gedragen door de sector. Innovatie, natuurherstel en dergelijke kunnen wij voorlopig gewoon vergeten.

De minister heeft haar zorgen daarover kenbaar gemaakt. De SGP-fractie deelt die zorgen volstrekt. Ziet de minister op grond van de verkenningen over de definitie van het begrip "belanghebbende" die zij zojuist heeft geschetst, mogelijkheden om een eventuele herhaling hiervan voor de najaarsvergunning te voorkomen? Ik hoop van harte dat een dergelijke herhaling zich niet zal voordoen, maar de tijd daarvoor is nog maar kort.

Minister Verburg: Ik ben in gesprek met collega Hirsch Ballin van Justitie om te kijken hoe ver het staat met de herdefiniëring van het begrip "belanghebbende". Dit kan belangrijk zijn om in het vervolg iets dergelijks te voorkomen. Verder loopt er een bodemprocedure. Ik doe er alles aan om te bevorderen dat die procedure zo snel mogelijk gevoerd wordt. In het belang van de mosselsector, in het belang van de natuurbeschermingsorganisaties en vooral in het belang van het gehele Waddengebied moet er zo snel mogelijk duidelijkheid komen.

Mevrouw Thieme (PvdD): De Hoge Raad heeft bij monde van de heer Corstens aangegeven dat de politiek zich niet moet bemoeien met rechterlijke uitspraken. Ik vind het dan ook kwalijk dat de heer Atsma dat hier toch meent te mogen doen. De stichting is ontvankelijk verklaard. Daarmee wordt volkomen voldaan aan de eisen van een rechterlijke procedure.

Ik kom nu op de uitspraken van de minister in De Telegraaf. Ik vind het vreemd dat de minister meent te mogen zeggen dat zo'n clubje niet naar de rechter mag omdat er een convenant is. De minister dient de scheiding der machten te eerbiedigen. Een convenant mag nooit de gang naar de rechter frustreren. Ik vind het niet passend van een minister dat zij dergelijke basisbeginselen van de rechtsstaat zo te grabbel gooit door te verwijzen naar een convenant.

De minister denkt dat het convenant door de Raad van State is kapotgeschoten. Dat is niet het geval. De Raad van State diskwalificeert de vergunningverlening. Het is goed dat wij in een democratie leven waarin een vergunning gebaseerd op ondeugdelijke rapporten ...

De voorzitter: Mevrouw Thieme, dank u wel.

Mevrouw Thieme (PvdD): ... want dat was het argument van de Raad van State, wordt ingetrokken. Mijn vraag aan de minister is wat zij gaat doen nu deze vergunning niet langer staande kan worden gehouden.

De voorzitter: Mevrouw Thieme, uw tijd is om.

Mevrouw Thieme (PvdD): En wat gaat de minister doen met de vergunningverlening voor het importeren van Noorse en Zweedse mosselzaad, terwijl ...

De voorzitter: Het woord is aan de minister.

Mevrouw Thieme (PvdD): Mag ik mijn vraag niet afmaken?

De voorzitter: Nee, want ik heb al drie keer gezegd dat uw tijd om is, maar u gaat gewoon door.

Verburg

Mevrouw Thieme (PvdD): Dan snapt men niet wat ik wil vragen.

De voorzitter: Nee, maar u moet nu echt gaan luisteren naar het antwoord van de minister.

Mevrouw Thieme (PvdD): Dat spijt mij verschrikkelijk.

De voorzitter: Het spijt mij ook heel erg, maar als ik het drie keer zeg, moet u echt stoppen.

Het woord is aan de minister.

Minister Verburg: Het is goed dat mevrouw Thieme nog eens nagaat wat ik heb gezegd. Dat kan op twee manieren. Zij kan het verslag van het algemeen overleg opragen. Wat De Telegraaf betreft, is het goed om de citaten even aan te houden, want die zijn aan mij toe te schrijven. Er staat dat ik het onbegrijpelijk vind en dat ik dubbel teleurgesteld ben, precies om de reden die ik al heb aangegeven tegenover de heren Atsma en Van der Vlies. Ik ben dubbel teleurgesteld omdat ik het jammer vind voor de mosselsector en de mosselliefhebbers, en ook omdat ik het een verlies vind voor het natuurherstel in de Waddenzee. Dat is dus een dubbele teleurstelling. Ik respecteer de uitspraak van de Raad van State, maar ik mag daar, gelet op al het werk dat is en wordt gedaan en het belang van de twee sectoren, wel mijn gevoelens over hebben. Ik ben graag bereid om die te uiten en ik zal die blijven uiten.

Is het convenant daarmee onbruikbaar? Integendeel, wij zullen fors doorgaan met het convenant. Ik betreur het nogmaals dat deze organisatie voor fauna-bescherming niet de verantwoordelijkheid kan en wil opbrengen om deel te nemen aan het convenant en om daarmee daadwerkelijk verantwoordelijkheid te dragen voor het prachtige Waddengebied, maar ook voor de mooie mosselsector.

De heer Polderman (SP): Het is aan de ene kant buitengewoon vervelend dat het convenant op deze manier is doorkruist door deze organisatie. Aan de andere kant hebben wij een rechtsstaat, en dat is een groot goed. Ik wil niet zeggen dat wij daar de oplossing in moeten zoeken. Ik zoek die liever bij de preventie. De minister zegt net dat deze organisatie wel is uitgenodigd. Mijn vraag is hoe sterk het netwerk van deze minister – ook van natuur – is, dat zij dit niet heeft zien aankomen van deze partij, die zich kennelijk niet bij het convenant heeft aangesloten. Wat zijn de inspanningen van de minister geweest om daar gewoon voor te zorgen? Als het netwerk van de minister goed was geweest, had zij dat misschien zien aankomen.

Wij moeten niet de weg opgaan dat wij dit land via convenanten regeren. Het deugt in de wetgeving niet. Ik weet dat de minister, met ons, daarmee bezig is. De oplossing is dus fatsoenlijke wetgeving, zodat wij ons niet door de Raad van State laten regeren en dat samen doen.

Minister Verburg: Ik ben blij dat ook de heer Polderman het ontzettend jammer vindt dat het convenant hiermee wordt doorkruist. Ik onderstreep dat, want het is natuurlijk een enorme tegenvaller. Hebben wij Fauna-bescherming uitgenodigd om aan tafel te komen? Het antwoord op die vraag is "ja". Ik kan uitnodigen, ik kan het paard naar de drinkbak leiden, maar ik kan het paard

niet dwingen om te drinken. Blijkbaar heeft de organisatie om haar moverende redenen, die zij nog steeds heeft, gelet op het feit dat zij niet meedoet aan het convenant maar dat zij wel naar de Raad van State gaat, die strategische keuze gemaakt. Het resultaat is wel dat wij met dat dubbele verlies zitten en dat dit zeer teleurstellend blijft.

Mevrouw Snijder-Hazelhoff (VVD): Ook de VVD-fractie heeft vorige week in het debat over Natura 2000 al aangegeven dat wat er gebeurt, natuurlijk zeer teleurstellend is. Het gaat juist om de juridische houdbaarheid. De minister zal zich herinneren dat de VVD-fractie vorig jaar al heeft uitgesproken dat zij zorg heeft over de juridische houdbaarheid van de convenanten. Daar draait het om. Is deze minister bereid om daar nog eens goed naar te kijken? Hebben wij de Natuurbeschermingswet wel goed ingevuld, zodat zaken echt juridisch houdbaar blijven? Vindt de minister dat de Raad van State uit een oogpunt van een goede balans de sociale en de economische belangen versus de natuurcomponent goed heeft gewogen? Is de minister met dat in het achterhoofd bereid om eventueel in hoger beroep te gaan?

Minister Verburg: De eerste vraag van mevrouw Snijder raakt niet helemaal dit dossier. Die raakt het belangrijke dossier van Natura 2000. Zij weet dat wij er alles aan doen om ervoor te zorgen dat de beheerplannen – want daar heeft zij het over – juridisch haalbaar en houdbaar zijn. Dat is het eerste punt.

Het tweede punt betreft de uitspraak van de Raad van State. Ik respecteer die. Wij kennen in Nederland een scheiding der machten. De uitspraak van de Raad van State respecteer ik. Wij hebben er ook al uitvoering aan gegeven. Ik heb al eerder naar aanleiding van vragen van de heer Van der Vlies aangegeven dat er op dit moment een bodemprocedure loopt. Daarbij heb ik gezegd dat ik hoop dat die bodemprocedure zo snel mogelijk kan worden afgerond, zodat wij op dat moment duidelijkheid hebben in het belang van de Waddenzee en in het belang van de mosselsector.

Mevrouw Jacobi (PvdA): Waar de vissers en de natuur eerst lijnrecht tegenover elkaar stonden, was er gelukkig uiteindelijk het convenant waarin natuurorganisaties en mosselvisserij weer vrede hebben gesloten en gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de Waddenzee namen. Wat dat betreft is het jammer dat dit proces opnieuw met enig wantrouwen van vissers tegenover natuurorganisaties gepaard gaat. Gelukkig staan veel natuurorganisaties nog achter het convenant.

Een van de punten die ik aan de orde wil stellen, is dat de uitspraak van de rechter vooral de korte beoordelings-tijd betreft. Had dit echt niet kunnen worden voorkomen?

Minister Verburg: Ik zal een agrarische uitdrukking vermijden voor deze microfoon, maar achteraf heb je makkelijk praten. Daar komt die uitdrukking eigenlijk op neer. De heer Waalkens weet dat die over koeien, achterkanten enzovoorts gaat.

Wij werken aan een vergunning. In dit proces vonden wij het belangrijk dat ook de natuurbeschermings-organisaties konden meekijken. Daarin doe je dan het uiterste. Natuurlijk zullen wij bekijken of wij dit een volgende keer met een paar dagen kunnen bespoedigen. Uiteindelijk is dit niet de essentie. Een goede voorberei-

Verburg

ding is altijd wel belangrijk. Daarin heeft mevrouw Jacobi gelijk.

De heer Jager (CDA): De vergunning is betwist. Daarover heeft de Raad van State een uitspraak gedaan. Is dat juist?

Het convenant is niet betwist in rechte. Daarover heeft de Raad van State niets gezegd in deze voorlopige voorziening. Zoals ik het nu beluister, is het namelijk een voorlopige voorziening in afwachting van de bodemprocedure. Staat hiermee dus het convenant nog overeind en kan het convenant niet worden aangemerkt als een gedragscode, zoals wij ook kennen binnen de Natuurbeschermingswet? Kan daardoor het convenant niet alsnog worden uitgevoerd, ongeacht de vraag of wij de bodemprocedure afwachten?

Minister Verburg: De Raad van State heeft natuurlijk wel gezegd dat de vergunning rechtmatig is in de zin dat 75% kan doorgaan. Wat dat betreft moeten wij het oordeel van de Raad van State op zijn waarde schatten en duiden. Anders maken wij het hier helemaal erg en het is zo al erg genoeg.

Inzake het convenant heeft de heer Jager gelijk. Het convenant staat. Zijn suggestie om te kijken of wij het convenant de status kunnen geven van de gedragscode die wij hebben geïntroduceerd in het kader van de Natuurbeschermingswet, vind ik een interessante. Ik ga daar eens naar kijken en ik zal de uitkomst aan de Kamer laten weten.

De voorzitter: Dank voor de toezegging. Ik dank de minister voor haar antwoorden.

Vragen van het lid Tony van Dijck aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over het bericht "Massaontslag verwacht in de bouw".

De heer Tony van Dijck (PVV): Voorzitter. De komende anderhalf jaar verliezen maar liefst 50.000 bouwvakkers hun baan. Dat is één op de tien mensen. Na de bouwvak deze zomer worden de eerste massaontslagen verwacht. De vraag aan de minister is wat hij hiertegen gaat ondernemen. Dit kabinet laat gewoon de boel de boel. Wij zien de ellende op ons afkomen, maar dit kabinet sluit zijn ogen. Dagelijks sluiten tientallen bedrijven hun deuren en verliezen meer dan 200 mensen hun baan. Het kabinet staat erbij en kijkt ernaar. Terwijl de werkloosheid gierend oploopt, zet deze minister in op mensen van werk naar werk begeleiden. De vraag is: welk werk? Er is geen werk. Wat gaat het kabinet ondernemen om de woningmarkt te stimuleren? Er wordt geen huis meer verkocht en de woningbouw dreigt ook al stil te vallen. De PVV vindt het onbegrijpelijk dat er aan de ene kant bijna honderdduizend Polen in Nederland aan het werk zijn en dat er aan de andere kant Nederlanders massaal ontslagen worden. Deze minister durft dan met droge ogen te zeggen dat er geen verdringing plaatsvindt. Hoe gaat de minister verhinderen dat Polen de banen inpikken van Nederlandse bouwvakkers die straks werkloos thuiszitten?

Wat kost deze openstelling van de grenzen onze economie wel niet? Naast het feit dat wij als Nederlandse

Staat straks 50.000 uitkeringen moeten verstrekken, sluiten de Poolse arbeidskrachten ook nog hun verdiende geld terug naar Polen. Dat is een dubbele klap voor onze economie. Ik krijg graag een uitgebreide reactie op de kosten.

Minister Donner: Voorzitter. Minder dan vier maanden geleden stond ik hier, ook met de heer Van Dijck, naar aanleiding van mijn uitspraak dat er massaontslagen zouden komen in het kader van deze crisis. De heer Van Dijck verweet mij toen dat hij dat niet zag en dat dit derhalve niet gezegd mocht worden. Nu zegt hij: ik zie het en wat doet de minister eraan? Ik heb er in dit kader al een aantal keer op gewezen dat een van de gevolgen van de financieel-economische moeilijkheden inderdaad zal zijn dat de werkloosheid in de bouw rond de zomer snel zal toenemen. Deze toename laat zich voorspellen op basis van het uitgeput raken van de opdrachten en de mate waarin nieuwe opdrachten binnenkomen. Naar aanleiding van het bericht waarover de heer Van Dijck vragen stelt en het onderliggende onderzoek van het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid wordt verwacht – gelet op de terugloop van opdrachten – dat die uitstroom plaats zal vinden. Of dit daadwerkelijk gebeurt, zal nog moeten blijken, gezien de mogelijke effecten van de maatregelen voor de bouwsector die het kabinet inmiddels al genomen heeft en heeft aangekondigd. Het is jammer dat de minister voor WWI niet hier is gehouden voor deze derde vraag, maar ik zal mijn best doen om die te beantwoorden.

Uit het aanvullende beleidskader kan de Kamer afleiden dat het kabinet alleen al voor de bouwsector meer dan 1 mld. uittrekt. Als ik daarbij reken de investeringen in de ombouw van ziekenhuizen en scholen, dan wordt er ongeveer 1,5 mld. uitgetrokken om juist ook de activiteiten binnen de bouw op gang te houden. Dit gaat via de bouw, dan wel via investeringen in energiezuinigheid, dan wel op andere wijze. Daarnaast heeft het kabinet meer in het algemeen ongeveer 2 mld. uitgetrokken voor ondersteuning in de arbeidsmarkt. Daaronder valt ook de maatregel van deeltijd-WWW, die mede bedoeld is om de massale uitstroom uit het bedrijfsleven te voorkomen. Ik heb namens het kabinet nooit de illusie willen wekken dat het kabinet bij machte zou zijn om te voorkomen dat er een stijging is van de werkloosheid. Ik heb dat een- en andermaal hier gezegd. Ik ben blij als de heer Van Dijck dat ook onder ogen ziet.

De heer Tony van Dijck (PVV): Voorzitter. Een ding wil ik rechtzetten: de PVV heeft nooit ontkend dat er werkloosheid zou komen. Ik begrijp niet waar de minister dat vandaan haalt. Het is dit kabinet dat een jaar geleden zei dat de economische crisis, de kredietcrisis, ons niet raakt. Dus u, als kabinet, hebt al die tijd in een ontkenningfase gezeten. Wij roepen al een jaar dat de crisis ons keihard zal raken.

Dan het andere punt: het is natuurlijk wel leuk om allemaal geld te pompen in bouw en arbeids-ondersteuning, 2 mld. voor werk-naar-werkbegeleiding, maar er is geen werk. De minister voorkomt niet dat onze mensen, de Nederlandse bouwvakkers, in de WW komen, maar laat wel toe dat er honderdduizend Polen en god weet hoeveel Roemenen en Bulgaren hier aan het werk zijn en dus onze banen inpikken. Hij kan dat niet

ontkennen. Hij doet er ook niets aan, hij vindt het prima dat iedereen deze kant opkomt en aan het werk gaat, en hij zegt ook nog dat ze zich moeten houden aan het sociaal minimum. Hij weet echter ook dat veel van deze Oost-Europeanen als zzp'er onder het minimumloon werken. Ze kunnen als zzp'er voor € 2 per uur metselwerkzaamheden verrichten en daar kan geen Nederlandse bouwvakker tegenop.

Minister Donner: Meneer Van Dijck, hoe druk je parlementair uit dat u kletst? De Polen en andere buitenlandse immigranten zitten maar ten dele in deze sector en worden er evenzeer door geraakt. Ze zullen ook veel minder in de uitkeringssituatie komen als ze hun werk verliezen, omdat ze dan in belangrijke mate teruggaan naar hun eigen land. Dat blijkt ook uit de statistieken. U zegt dat de PVV al een jaar roept dat de crisis ons keihard zal treffen. Dat kan zijn, maar ik herinner eraan dat we in februari hier stonden en dat u mij verweet dat ik de term massaontslagen in de mond nam omdat dit prematuur zou zijn omdat u ze niet zag. Als het nu gaat om de buitenlandse werknemers, is er geen sprake van verdringing omdat het werk daar evenzeer verloren gaat. De immigranten over wie wij het nu hebben, zitten vooral in sectoren als de agrarische sector. Uit ervaring blijkt ook dat ik moeilijk het agrarische werk dat er nu is, kan vullen met de bouwvakkers die eventueel op termijn hun werk verliezen. Tegen de tijd dat dit zo is, zullen we daar naar kijken. Op dit moment is die situatie niet aan de orde. Dan zou ook dat werk blijven liggen tot economische schade van het land.

De heer Blok (VVD): Voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Van Dijck. Hij geeft aan dat de PVV al een jaar lang de crisis aankondigt. Gefeliciteerd, de VVD ook. Het verschil tussen de VVD en de PVV is dat wij ook een uitgewerkt plan hebben gemaakt, waarin wij aangeven hoeveel wij willen investeren in de bouw en waar wij dat geld vandaan halen. Waar blijft eigenlijk het uitgewerkte plan van aanpak van de PVV voor de crisis? Hoeveel geld is er dan beschikbaar voor die bouwvakkers voor wie de heer Van Dijck nu spreekt en waar komt dat geld vandaan?

De heer Tony van Dijck (PVV): Als het gaat om het plan van aanpak voor deze crisis hebben wij luid en duidelijk al vele malen gezegd: begin eens te snijden in het overtollig vet van de begroting. Miljarden kun je daar aan linkse hobby's wegsnijden. Gebruik die als belastingverlaging voor de burgers. Dan houd je de koopkracht op peil en de economie gaande.

De heer Blok (VVD): Het is op papier ...

De voorzitter: Nee, mijnheer Blok, zo zijn we niet getrouwd. We zijn überhaupt niet getrouwd, maar ook niet zo.

De heer Van Hijum (CDA): Voorzitter. Het moet mij wel van het hart dat ik het een beetje triest vind dat zonder enig concreet voorstel de schuld van de crisis in de bouw in de schoenen van de Oost-Europese arbeidsmigranten wordt geschoven, maar dat even terzijde. Mijn fractie deelt de zorg die aan de vraag ten grondslag ligt. De verwachting is dat één op de tien werknemers in de bouw zijn baan verloren ziet gaan; 50.000 ontslagen

wellicht. Dat is wel een probleem dat we niet moeten onderschatten. Ik zou de minister ook echt willen vragen om alles op alles te zetten om dat doemscenario zo veel mogelijk te voorkomen.

De minister zegt dat er extra geld is gekomen voor het versnellen van bouwprojecten, maar dat is niet alleen een kwestie van geld maar ook van procedures, van snel doorpakken. Waar blijft die aanpak van het kabinet op dat punt? Zijn de regelingen die we hebben bedacht om bedrijven in staat te stellen om vakkrachten te behouden, voldoende toegesneden op de situatie in de bouw, de bedrijven en de omstandigheden? Het midden- en kleinbedrijf maakt nauwelijks gebruik van deeltijd-WW in de bouw omdat die regeling niet echt is toegesneden op die situatie. Ik noem bijvoorbeeld de boetebepaling. Ook leeft de vraag wanneer je die deeltijd-WW precies kunt aanvragen. Kan de minister ook ingaan op de vraag in hoeverre die regeling voldoende is toegesneden op de problemen in de bouw?

Minister Donner: De regeling van de deeltijd-WW is niet toegesneden op verschillende sectoren. In de sector van de logistiek, van het vervoer zijn met name bijzondere maatregelen getroffen met betrekking tot de overuren die daar werden gemaakt. Voor het overige laat de regeling voldoende ruimte om rekening te houden met de verschillende varianten van tewerkstelling in verschillende sectoren. Als de heer Van Hijum stelt dat het midden- en kleinbedrijf onvoldoende gebruik kan maken van de deeltijd-WW, is dat niet het beeld dat ik heb op basis van het gebruik dat ervan gemaakt wordt. In die zin meen ik dat daar op gelijke wijze door grote en kleine ondernemingen gebruik van gemaakt wordt.

Dan de overige maatregelen. Ik wijs erop dat hierover ook uitvoerig is gesproken met de minister voor WWI, die hierover toezeggingen heeft gedaan. Hij heeft toegezegd dat de Kamer vermoedelijk aan het eind van deze week wordt geïnformeerd over het stimuleringsbudget van de bouw. Dat omvat de verschillende maatregelen. Daarnaast zijn duurzaamheidsmaatregelen genomen. Dan heb ik het over de EIA en de andere maatregelen die bedoeld zijn om de investering in energie, isolering en onderhoud te stimuleren. Verder noem ik nog de btw-verlaging die op dit terrein is voorzien, de groenregeling, de regeling voor dubbelglas etc. Over dit hele pakket aan maatregelen is met de Kamer gesproken; er zijn toezeggingen gedaan over de termijn waarop de Kamer hierover wordt geïnformeerd. In de meeste gevallen is dat voor de zomer.

De heer Ulenbelt (SP): Afgelopen vrijdag zei de minister dat hij het land in zou gaan om uit te leggen dat wij langer door moeten werken. Maar liefst tot 67 jaar. De minister zal ongetwijfeld ook bouwvakkers tegenkomen die hun baan kwijt zijn. Welke indruk denkt de minister te maken als hij tegen een werkloze bouwvakker zegt dat hij moet doorwerken? Dan maakt hij zichzelf toch een beetje belachelijk? Zou je die 65 nou niet gewoon op 65 houden?

Minister Donner: Mijnheer Ulenbelt, wij hebben op korte termijn te maken met een terugloop in de bouwsector. Dat is een van de zaken waarover wij spreken. Laten wij hopen dat wij de gevolgen van de crisis in de komende jaren kunnen aanpakken. In die jaren zal de verhoging van de AOW-leeftijd niet aan de orde zijn en nog geen

Donner

gevolgen hebben. Dat staat ook in het stuk dat ik vrijdag heb gepresenteerd. Dat is voor later, wanneer wij evenzeer, ook in de bouwsector, weer worden geconfronteerd met tekorten en een arbeidstekort. Om die reden heb ik het opleidingsinstituut voor de bouw, een initiatief van de bouwsector zelf, geopend. Daarbij wordt geïnvesteerd in stageplaatsen, in de opleiding van jongeren en in het bijscholen van vakmensen. Men heeft vertrouwen in de eigen sector. De heer Ulenbelt moet niet twee werkelijkheden met elkaar verwarren.

De heer Spekman (PvdA): Je onzeker voelen over je baan, en dus je bestaan, is een van de vreselijkste dingen. De PvdA-fractie was er dan ook blij mee dat het kabinet in het crisispakket 1,7 mld. heeft vrijgemaakt, onder andere voor de bouw en de energiebesparing. De besluitvorming daarover vindt 1 juli plaats.

Ik heb echter nog twee vragen. Er is ook 600 mln. vrijgemaakt om te bouwen aan scholen en zorginstellingen. Daar heeft de Kamer nog niets van gezien. Wanneer komt dat? Verder vraag ik de minister hoe wij deze dingen met elkaar in verband brengen. Heeft de minister overleg met de werknemers- en de werkgeversorganisaties en met zijn collega's in het kabinet die hiervoor verantwoordelijk zijn, om ervoor te zorgen dat deze mensen zo veel mogelijk hun baan behouden?

Minister Donner: De minister van OCW gaat over de vraag wanneer over de scholen informatie wordt gegeven. Ik kan op deze vraag daarom geen specifiek antwoord geven. Ik weet wel dat eraan wordt gewerkt.

Op de tweede vraag, over het overleg met de sector en de betrokken ministers, kan ik antwoorden dat ik nog vanavond overleg zal voeren met de sector.

De voorzitter: Nee, nee, mijnheer Spekman, ik zie dat u weer wilt interrumperen, maar ...

De heer Spekman (PvdA): De minister verwijst naar zijn collega van OCW, maar er is maar één kabinet.

Minister Donner: Ik zal de vraag van de heer Spekman doorgeven aan de minister van OCW. Het antwoord daarop kan ik hier niet stante pede geven.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Het kabinet spreekt natuurlijk wel met één mond. Het is helder dat het kabinet snel in actie moet komen. Het is nog met een aantal dingen bezig, maar toch wil ik nog een vraag stellen. GroenLinks heeft de Green Deal 2.0 gepresenteerd, waarin concrete voorstellen worden gedaan. Gaat het kabinet dat nu ook op korte termijn in samenhang doen? Net werd gesproken over 50.000 bouwvakkers. Mensen krijgen het na de zomer heel moeilijk en maken zich terecht zorgen.

Ik heb nog een vraag voor de heer Wilders. GroenLinks heeft de Green Deal 2.0 gepresenteerd waarin duidelijk wordt gesteld welke alternatieven er zijn om de crisis in samenhang op te lossen. Ik hoor graag van hem wat nu de "Wilders-deal" is – om het zo maar te zeggen – om deze crisis concreet op te lossen en ik vraag hem te komen met voorstellen die ook echt kunnen.

Minister Donner: Mevrouw de voorzitter. Ik kan mij niet geheel herkennen in het bekende verwijt van mevrouw Van Gent dat het kabinet niet opschiet. Ik meen dat de

verschillende maatregelen binnen de kortste keren in werking zijn gezet nadat het aanvullend beleidspakket was vastgesteld. Ik noem bijvoorbeeld de maatregelen op het terrein van de deeltijdwerkloosheid. Ook op andere terreinen zijn maatregelen in gang gezet, zoals de duurzaamheidsmaatregelen. Andere maatregelen zullen pas in werking treden als zich vaste verandermomenten in de wetgeving aandienen. Dit is ook met de Kamer afgesproken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de btw-verlaging en de invoering van de EIA, de aftrek voor energiebesparingsmaatregelen.

Die maatregelen zijn hier besproken en maken naar ik meen ook onderdeel uit van de Green Deal van mevrouw Van Gent. Het kabinet heeft met de Kamer besproken wat er wel en wat er niet kan worden meegenomen. Er is voortdurend overleg over alle stappen die worden gezet. Het kabinet doet dit zo snel mogelijk, juist om deze ontwikkelingen te voorkomen.

Ik wijs er op dat het hier om ramingen gaat die enkel zijn gebaseerd op het teruglopen van het aantal opdrachten voor woningen. De maatregelen van het kabinet zijn daar niet in eerste instantie op gericht, want dan zouden wij in wezen leegbouw financieren.

De voorzitter: Mevrouw Van Gent heeft ook nog een vraag gericht aan de heer Wilders. Ja, volgens mij bent u dat, mijnheer Wilders. Mevrouw Van Gent heeft u gevraagd wat uw "Wilders-deal" is om de problemen aan te pakken. Nee, mevrouw Van Gent, er is geen plicht om elkaar informatie te verschaffen. De heer Wilders kan dat doen, maar als hij er geen behoefte aan heeft om op uw vraag te antwoorden, hoeft hij dat niet te doen. Nee, mevrouw Van Gent, u krijgt het woord niet.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Ik zie het als een persoonlijk feit dat mij niet de kans wordt gegeven om daarop antwoord te geven.

De voorzitter: Nee, zo gaan die dingen. U kunt een vraag stellen, maar als de heer Wilders daar niet op wil antwoorden, hoeft hij dat niet te doen.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Dat is toch niet fatsoenlijk? Ik krijg dus geen antwoord, moet ik vaststellen.

De voorzitter: Ik deel aan de Kamer mee dat de volgende leden zich hebben afgemeld:

Joldersma, Van Haersma Buma, Schreijer-Pierik, Eijnsink, Verdonk en Agema;

Koppejan, Bouchibti en Van Dam, de gehele week.

Deze mededeling wordt voor kennisgeving aangenomen.

De voorzitter: Ingekomen is een beschikking van de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake aanwijzing van het lid Franken tot lid in de delegatie naar de NAVO-Assemblee.

Ik stel voor, deze beschikking voor kennisgeving aan te nemen.

Daartoe wordt besloten.

Voorzitter

De voorzitter: Op de tafel van de Griffier ligt een lijst van ingekomen stukken. Op die lijst staan voorstellen voor de behandeling van deze stukken. Als voor het einde van de vergadering daartegen geen bezwaar is gemaakt, neem ik aan dat daarmee wordt ingestemd.

Regeling van werkzaamheden

De voorzitter: Ik stel voor om bij het debat over een nieuwe sociaaleconomische orde in Nederland spreektijden te hanteren van vijf minuten per fractie.

Mevrouw Kant (SP): Voorzitter. Het is maar goed dat ik erop was voorbereid dat u dit zou gaan zeggen, want anders had ik het niet gehoord. U stelt spreektijden van vijf minuten voor. Nu wij eindelijk met het kabinet zullen praten over de lessen die wij kunnen leren van de kredietcrisis en over de sociaaleconomische orde, is vijf minuten wel heel beperkt. Wij voeren een debat op hoofdlijnen en het hoeven dus geen algemene beschouwingen te worden, maar een spreektijd van tien minuten lijkt mij reëel.

De voorzitter: Zeven? Zeven, zes, vijf, vier, drie ...

Mevrouw Kant (SP): Dit is geen manier van onderhandelen. Wij zullen nu eindelijk met het kabinet over de toekomst praten en daar mag toch wel een beetje ruimte voor zijn.

De voorzitter: Ik maak in zo'n geval altijd een rondje om na te gaan welke wensen er zijn. Ik kwam zo tot het mooie getal van vijf. Ik wil daar best een minuut aan toevoegen, maar meer niet, want dan komt de planning in de knel.

De heer Rutte (VVD): Voorzitter. Wij zaten al op zeven. Ik ben het met mevrouw Kant eens dat wij hier genoeg tijd voor moeten nemen. Als u er nu een minuutje bij doet, scheelt dat een hoop gedoe morgen. Ik pleit dus voor acht minuten.

De voorzitter: Nee, nee. Ik zie ook nog andere gezichten achter u. Laten wij uitgaan van zes minuten en ik zal soepel zijn voor mevrouw Kant. Is dat niet een mooie oplossing?

Mevrouw Kant (SP): Geweldig.

De voorzitter: En als ik niet soepel ben, overschrijdt u waarschijnlijk toch uw spreektijd.

Mevrouw Kant (SP): Voorzitter. Ik heb nog een verzoek. Uiteraard komt de minister-president naar het debat en ik heb begrepen dat hij de minister van Economische Zaken meeneemt. Eigenlijk heb ik ook behoefte aan vicepremier Bos bij het debat, de minister van Financiën, maar ook degene die over dit thema de nodige uitlatingen heeft gedaan. Ik zou graag ook met hem in debat gaan.

De voorzitter: Wij zullen het stenogram doorgeleiden naar het kabinet.

Op verzoek van het lid Cramer stel ik voor, zijn motie op stuk 31700-A, nr. 55, opnieuw aan te houden. Dit betekent dat de in artikel 69, tweede lid, genoemde

termijn van twee maanden voor deze motie opnieuw gaat lopen.

Ik stel voor om toestemming te verlenen tot het houden van een wetgevings- c.q. notaoverleg met stenografisch verslag op:

maandag 15 juni 2009

- van 10.00 uur tot 17.00 uur van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over het klimaatbeleid;

- van 16.30 uur tot 22.30 uur van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enige andere wetten, onder meer in verband met de verbetering van het bestuur bij de instellingen voor hoger onderwijs, de collegegeldsystematiek en de rechtspositie van studenten (versterking besturing) (31821).

Ik deel mee dat ingevolge artikel 69, tweede lid, van het Reglement van Orde, de volgende aangehouden moties zijn vervallen: 31239, nr. 46; 31253, nrs. 10, 11 en 13; 31371, nr. 106; 31504 (R1864), nr. 7; 31568, nr. 25; 31581, nr. 8; 31700-XVII, nr. 25; 31767, nr. 10 en 31888, nr. 3.

Ik stel voor om de stemmingen over de wijziging van de Mediawet (31876) uit te stellen tot volgende week, aangezien op dit moment nog amendementen worden rondgezonden.

Overeenkomstig de voorstellen van de voorzitter wordt besloten.

De voorzitter: Het woord is aan mevrouw Vietsch.

Mevrouw Vietsch (CDA): Voorzitter. Ik verzoek u om het verslag van het algemeen overleg Bouwregelgeving en brandveiligheid van 26 mei jongstleden op de agenda te plaatsen.

De voorzitter: Het VAO wordt op de agenda van volgende week geplaatst.

Het woord is aan de heer Atsma.

Mijnheer Atsma, u moet vragen om een VAO Slachtmethoden.

De heer Atsma (CDA): Voorzitter. Ik kon het niet beter verwoorden.

De voorzitter: Wij zullen het VAO toevoegen aan de agenda.

Het woord is aan de heer Ulenbelt. Meneer Ulenbelt, zal ik dit ook voor u doen, of doet u het zelf? U doet het zelf.

De heer Ulenbelt (SP): Voorzitter. Ik verzoek om een debat met de minister-president, de minister van Justitie en de minister voor Wonen, Wijken en Integratie over de kabinetsreactie op de brand in het Catshuis en het onderzoek daarnaar. Ik doe dit verzoek mede namens mevrouw Timmer, de heer Teeven, mevrouw Van Gent en de heer Pechtold. Dit debat wil ik graag over twee weken voeren.

Voorzitter

De voorzitter: Volgens mij is dit, als ik goed heb geteld, al een meerderheid.

De heer De Roon (PVV): Wij steunen dit verzoek ook.

De heer Van Hijum (CDA): Voorzitter. Voor de geschiedschrijving; ook het CDA kan zich hierin vinden.

De voorzitter: Wij zullen het debat over twee weken plannen. De spreektijden worden nader vastgesteld. Het woord is aan mevrouw Langkamp.

Mevrouw Langkamp (SP): Voorzitter. Ik wil graag spoedig in debat met de minister voor Jeugd en Gezin over het feit dat bijna 30.000 kinderen gemiddeld vijf maanden wachten op behandeling door een kinderpsycholoog of kinderpsychiater. Ook wil ik met hem in debat over de vraag wat hij daaraan gaat doen. Ik doe dit verzoek mede namens de GroenLinks-fractie.

De heer Dibi (GroenLinks): Nog één toevoeging: minister Klink is verantwoordelijk voor de Zorgverzekeringswet, waaruit de jeugd-ggz en de AWBZ gedeeltelijk worden gefinancierd. Ik zou dus graag willen dat ook de heer Klink bij dit debat aanwezig is.

Mevrouw Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD): Voorzitter. Morgen dan wel donderdag is er een VAO over deze wachtlijstenproblematiek. Ik had dit onderwerp daarin willen meenemen en tegelijk een motie willen indienen om een en ander te regelen. Volgens mij zouden wij elkaar hierin kunnen vinden.

De voorzitter: Maar een VAO duurt natuurlijk wel kort. Mevrouw Langkamp heeft, denk ik, andere gedachten met dat debat.

Mevrouw Langkamp (SP): Zeker, voorzitter.

De voorzitter: U sprak over een "spoedig debat".

Mevrouw Langkamp (SP): Een spoeddebat.

De voorzitter: U hebt voldoende steun voor het houden van een spoeddebat. Wij zullen dat plannen, met spreektijden van drie minuten. Met het oog op het verzoek van de heer Dibi zal het stenogram worden doorgeleid naar het kabinet.

Het woord is aan mevrouw Peters.

Mevrouw Peters (GroenLinks): Voorzitter. Ik verzoek u om het voor vanmiddag geplande VAO over de maatschappelijke organisaties bij ontwikkelings samenwerking uit te stellen naar, bij voorkeur, volgende week.

Mevrouw Ferrier (CDA): Voorzitter. Ik steun het verzoek, maar dat VAO moet wel uiterlijk volgende week plaatsvinden, want de tijd begint te dringen.

De heer Voordewind (ChristenUnie): Voorzitter. Ik steun het verzoek.

De voorzitter: Wij zullen het VAO zo snel mogelijk volgende week weer op de agenda zetten. Het woord is aan de heer Van der Ham.

De heer Van der Ham (D66): Voorzitter. Ik verzoek u om uitstel van de stemmingen over de moties die ingediend zijn bij het spoeddebat over landbouw tot na afronding van het debat over de health check.

De voorzitter: Ik zal geen grapjes maken.

De heer Van der Vlies (SGP): Voorzitter. Mij ontgaat eerlijk gezegd het rechtstreekse verband tussen de moties en dat debat. Wij herinneren ons allemaal vorige week woensdag toen wij moesten duchten voor een stemming 's nachts. Dat spoeddebat is gehouden en ik heb er graag – nou ja, "graag" – aan meegedaan. Dat duurde tot ver in de donderdag. Het was een spoeddebat. Er zijn drie moties ingediend en die moties zijn van commentaar voorzien. Ik heb niet de indruk dat daar onduidelijkheid over bestaat in de Kamer. Een kleine week later word ik echter geconfronteerd met een verzoek om uitstel omwille van een AO dat toen ook al voorzien was over de landbouwsubsidies, wat vorige week als argument is opgevoerd om het spoeddebat niet te houden. Ik vind dat slecht.

De voorzitter: Dat bedoelde ik eigenlijk ook met mijn opmerking.

De heer Cramer (ChristenUnie): Voorzitter. Ik ondersteun het verdriet en de verbijstering van de heer Van der Vlies volledig.

De heer Atsma (CDA): Voorzitter. Opnieuw wordt duidelijk dat het alleen maar politiek opportunisme was om het debat te voeren. Ik vind dat wij over de ingediende moties moeten stemmen.

De heer Van der Ham (D66): Voorzitter. Het verzoek gaat in het bijzonder om het aanhouden van de motie-Van der Ham/Dibi. De heer Waalkens, de heer Polderman en mevrouw Snijder hebben mij daarom gevraagd. Als alleen die motie wordt aangehouden, dan is dat prima. Ik zeg wel in de richting van de heer Atsma dat ik hem op die woensdagavond heb gegund dat hij niet zijn hele fractie hierheen hoefde te halen. Om nu te zeuren over het uitstel van de stemming is dus een beetje hypocriet.

De voorzitter: Moet u daar echt op reageren, mijnheer Atsma? Nee toch?

De heer Atsma (CDA): Voorzitter. Zoals u weet, zijn wij altijd bereid om op welk moment dan ook te stemmen.

De heer Waalkens (PvdA): Heb ik goed begrepen dat de heer Van der Ham zijn motie aanhoudt?

De voorzitter: Volgens mij heeft de heer Van der Ham dat net gezegd. De motie op stuk nr. 70 wordt aangehouden.

De heer Polderman (SP): Het verzoek was om de stemming over de moties uit te stellen. Ik steun dat verzoek. Ik heb ook mijn motie aangehouden. Ik zie wel een relatie tussen dit debat en het geplande algemeen overleg. Ik stel dus voor om de stemmingen over alle bij het spoeddebat ingediende moties uit te stellen.

Voorzitter

De voorzitter: Er is nog één motie over. Wilt u desondanks de stemmingen aanhouden?

Mevrouw Thieme (PvdD): Voorzitter. Wij houden de motie ook aan.

De voorzitter: U houdt uw motie ook aan. Wat een hulp. Op verzoek van de heer Van der Ham, de heer Polderman en mevrouw Thieme stel ik voor, hun moties (28625, nrs. 70, 71 en 72) van de agenda af te voeren.

Daartoe wordt besloten.

De voorzitter: Wij zullen op een nader moment over deze moties stemmen.

Het woord is aan mevrouw Thieme.

Mevrouw Thieme (PvdD): Voorzitter. Gisteren, op de World Ocean Day, hebben wetenschappers de alarmbel geluid en aangegeven dat de zeeën volledig leeg zullen zijn in 2048. Ik vraag een debat aan over de wereldwijde implicaties van het leegvissen van de zee en het Nederlandse antwoord op de structurele overbevissing. Dit debat willen wij niet alleen met de minister van LNV voeren, maar ook met de minister voor Ontwikkelingssamenwerking.

De voorzitter: Mevrouw Thieme, is het u ontgaan dat er op 17 juni een algemeen overleg is? Zou het kunnen dat u dat hebt gemist?

Mevrouw Thieme (PvdD): Nee, dat hebben wij niet gemist. Juist omdat de minister naar Europa gaat voor het evalueren van het visserijbeleid, vinden wij het van groot belang dat er een plenair debat over dit onderwerp wordt gevoerd. Het wordt continu in overleggen over Landbouw- en Visserijraden afgedaan en niet plenair behandeld. Dat willen wij graag.

De heer Waalkens (PvdA): Wij steunen dit verzoek niet. Het probleem is urgent, maar niet zo urgent dat het niet in een algemeen overleg behandeld kan worden.

De heer Atsma (CDA): Ik sluit mij aan bij collega Waalkens.

De voorzitter: Mevrouw Thieme, dan hebt u onvoldoende steun. Op 17 juni krijgt u echter alle kans om dit te bespreken.

Het woord is aan de heer Fritsma.

De heer Fritsma (PVV): Voorzitter. Ik wil graag een spoeddebat met de staatssecretaris van Justitie over het nieuws dat een Marokkaanse crimineel niet ongewenst kan worden verklaard omdat de administratie van de IND volgens de rechter onbetrouwbaar is. Dit is een ernstige zaak omdat de chaos bij de IND natuurlijk in meer uitzetaken roet in het eten kan gooien. Het is dus zaak om snel hierover met de staatssecretaris te praten.

De heer De Krom (VVD): De VVD-fractie steunt het verzoek, maar krijgt wel graag eerst een brief van het kabinet, met name op het punt van de administratie van de IND.

De voorzitter: Ik vind eigenlijk dat wij deze twee zaken

moeten knippen, want dit is een ander voorstel. Ik wil eerst bekijken of er steun is voor het spoeddebat, en daarna of er steun is voor de brief. Het lijkt me helderder om het zo te doen.

De heer Van de Camp (CDA): Wij hebben geen behoefte aan een spoeddebat, maar wel aan een brief over de gevolgen van deze rechterlijke uitspraak.

De heer Anker (ChristenUnie): Wij hebben geen enkele behoefte aan een spoeddebat. Een brief zou aardig kunnen zijn, omdat er misschien een foutje is gemaakt bij de IND. Dat willen wij dan graag boven water krijgen.

Mevrouw Van Velzen (SP): Ik zou ook wel eens willen weten wat er bij de IND allemaal aan de hand is. Voor zover ik weet, loopt deze zaak nog, dus het is niet handig om er een spoeddebat over te houden. Dat debat kunnen wij wel voeren op basis van een brief over wat er nu daadwerkelijk aan de hand is.

De heer Spekman (PvdA): Mijn fractie heeft geen behoefte aan een spoeddebat. De situatie is wel zeer ernstig. Wij hebben daarom behoefte aan een brief van de staatssecretaris over de oorzaken maar ook over hoe het nu verder moet bij de IND.

De voorzitter: In zo'n geval is mijn voorstel meestal om te wachten op de brief voordat wij een definitieve beslissing nemen over het houden van het spoeddebat. Mijnheer Fritsma, kunt u daarmee instemmen?

De heer Fritsma (PVV): Het standpunt van de VVD-fractie is me nog niet helemaal helder.

De voorzitter: Mij wel: de heer De Krom steunt een spoeddebat maar ook het vragen van een brief. Ik neem aan dat de Kamer die brief eerst wil ontvangen en dan leest. Het zou zomaar kunnen dat men dan geen reden meer ziet voor een spoeddebat.

De heer Fritsma (PVV): Dat is niet wat ik heb begrepen.

De voorzitter: Maar ik wel.

De heer De Krom (VVD): Wij steunen het spoeddebat, en willen daarvoor een brief.

De heer Fritsma (PVV): Dan gaat het spoeddebat dus door. Ik vind het prima dat er eerst een brief komt, graag nog deze week zodat wij het spoeddebat uiterlijk dinsdag kunnen houden.

De voorzitter: Nou, dat is fijn. Wij zullen het plannen en het stenogram doorgeleiden naar het kabinet. De planning van het spoeddebat is, zoals u weet, mijn voorrecht. De spreektijd is drie minuten per fractie.

Het woord is aan de heer Pechtold.

De heer Pechtold (D66): Voorzitter. Mijn verzoek is helder: uitstel van de stemmingen over de wijziging van de Kieswet (30569). Ik wil namelijk graag weten wat er donderdag in de stembureaus is gebeurd rondom het identificeren. Ik neem aan dat de staatssecretaris ons op korte termijn een evaluatie stuurt.

Voorzitter

De heer Brinkman (PVV): Ik begrijp niet waarom de stemming hierover zou moeten worden uitgesteld. De heer Pechtold had bij de behandeling van het wetsvoorstel voor tien minuten ingeschreven, maar is niet komen opdagen. Met alle respect, maar als er een evaluatie komt die niet naar de zin is van de heer Pechtold, kan hij daarna met een andere zienswijze komen. Ik zou zeggen: gewoon stemmen.

Mevrouw Griffith (VVD): Wij hebben het wetsvoorstel behandeld met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen in 2010. De heer Pechtold vraagt nu om een evaluatie. Het kan nog maanden duren voordat die er is. Dit zou betekenen dat het wetsvoorstel niet op tijd door de Eerste Kamer kan worden behandeld. Ik begrijp niet direct de link die de heer Pechtold legt tussen de evaluatie en dit wetsvoorstel.

De voorzitter: Wij bekijken gewoon of er wel of niet voldoende steun voor is.

De heer Schinkelshoek (CDA): Ik sluit mij aan bij de bezwaren zoals verwoord door mevrouw Griffith. Ik zie geen enkele reden om de stemming uit te stellen.

De heer Van Raak (SP): Op het gevaar af dat ik een tegenvoorstel doe ...

De voorzitter: Nee, nee. U moet uw mening geven.

De heer Van Raak (SP): Ik kan mij voorstellen dat de staatssecretaris ons informeert over de problemen die er bij de laatste stemmingen zijn geweest. Dat kan in een weekje. Dus geen diepgravend onderzoek. Als het gaat om een briefje binnen een week, dan zie ik geen enkele belemmering om de stemming uit te stellen.

De heer Kalma (PvdA): Wij steunen het verzoek om uitstel.

Mevrouw Halsema (GroenLinks): Voorzitter. Wij steunen het verzoek ook.

De heer Anker (ChristenUnie): Wij steunen het niet. Als er nieuwe feiten zijn, kunnen wij er ook een nieuw debat over openen.

De voorzitter: Volgens onze berekening is er een meerderheid voor om te gaan stemmen.

De heer Pechtold (D66): Voorzitter. Het gaat mij niet om een uitstel van weken of maanden. Vorige week heeft de staatssecretaris in het vragenuur aangekondigd dat zij een brief naar de Kamer zou sturen. Daar wacht ik op. Als die brief vorige week is aangekondigd, dan zal hij er binnen een week of twee zijn. Ik zou de collega's dus willen vragen om ons de ruimte te geven, voor het reces te stemmen. Het verzoek komt immers van een redelijk grote minderheid.

De voorzitter: Ja, dat is zeker zo, maar u weet dat de agenda bepaald wordt door de Kamermeerderheid, dus ik moet dan vragen of mensen van standpunt zijn veranderd.

Mevrouw Thieme (PvdD): Wij steunen het verzoek om uitstel.

De voorzitter: Ja, maar dan is er nog steeds een meerderheid die wel wil stemmen. Is niemand veranderd van standpunt? Mijnheer Dijsselbloem, toe.

De heer Dijsselbloem (PvdA): U hebt gelijk met wat u zegt over de meerderheid. Natuurlijk, uiteindelijk beslist de meerderheid. Maar er is ook nog altijd iets als een goed gebruik in het parlement dat men, zeker bij het verlenen van enig uitstel bij stemmingen, de ruimte geeft aan minderheden. Ik zou het heel jammer vinden als de meerderheid gewoon zegt: wij moeten nu stemmen, terwijl er om een beperkt uitstel wordt gevraagd.

De voorzitter: Ja, dat is waar. Daar hebt u gelijk in. Dat is goed gebruik. Ik kijk naar de leden die voor het stemmen zijn. Willen zij dit goed gebruik honoreren? Wij hebben het wellicht over maximaal één week.

De heer Anker (ChristenUnie): Voorzitter. Ik wil best onze zes zetels inzetten voor een paar dagen, misschien een week uitstel.

De voorzitter: Dan heb ik een meerderheid om de stemming een week uit te stellen. Het stenogram wordt doorgeleid naar het kabinet.

De heer Brinkman (PVV): Voorzitter. Ik moet toch concluderen dat u de boel nu manipuleert.

De voorzitter: Ik maak daar ernstig bezwaar tegen. Ik hoop dat de leden mij willen steunen als ik zeg dat dit een correcte procedure geweest is. Als een van de andere leden dit geen correcte procedure vindt, kan hij of zij daar bezwaar tegen maken. Het is al de tweede keer, mijnheer Brinkman, dat u een verwijt van manipulatie maakt, ook jegens een collega van mij, en ik vind dat onacceptabel, tenzij u met feiten komt. Ik probeer hier de vergadering ordelijk te laten verlopen.

(geroffel op bankjes)

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan wij gauw door naar het volgende onderwerp.
Het woord is aan de heer Koopmans.

De heer Koopmans (CDA): Voorzitter. Ik vraag u als voorzitter van de vaste commissie voor VROM om het verslag van het algemeen overleg over de uitvoering van de Nota Ruimte op de agenda te zetten. Aangezien wij nog wachten op een tweetal brieven die de minister ons in dat overleg heeft toegezegd, verzoek ik u om het VAO over twee weken te plannen.

De voorzitter: Wij zullen het VAO over twee weken toevoegen aan de agenda.
Het woord is aan de heer Teeven.

De heer Teeven (VVD): Voorzitter. Er wordt royaal omgegaan met uitstel. Ik heb ook een verzoek. Ik zou u willen vragen, het wetsvoorstel op stuk nr. 31391, een reparatiewetje Justitie, dat donderdagmorgen op de agenda staat, van de agenda af te halen. Onze fractie is bezig met een aantal amendementen en die kosten echt

Voorzitter

meer tijd. Ik verzoek u daarom dringend – gezien alle spoeddebatten kom ik u eigenlijk een beetje tegemoet – om de behandeling uit te stellen.

De voorzitter: U komt vooral uzelf tegemoet, niet mij. Aangezien hier niemand anders het woord over wenst te voeren, zullen wij tegemoetkomen aan uw verzoek om het debat korte tijd uit te stellen. Ik krijg net te horen dat het dan wel moeilijk zal worden om het nog deze maand in te plannen. Dat moet ik er voor de eerlijkheid bij zeggen.

Hiermee zijn wij gekomen aan het eind van de regeling van werkzaamheden en kunnen wij gaan stemmen.

Aan de orde zijn de stemmingen over moties, ingediend bij het spoeddebat over klassenzorg, te weten:

- de motie-Agema over diensten die onder de basiszorg vallen (30597, nr. 67);
- de motie-Van Miltenburg over het opheffen van het monopolie van zorgkantoren (30597, nr. 68);
- de motie-Leijten over de onwenselijkheid van klassenzorg (30597, nr. 69);
- de motie-Wolbert over het bieden van basiszorg van goede kwaliteit (30597, nr. 70).

(Zie vergadering van 2 juni 2009.)

De voorzitter: De motie-Wolbert (30597, nr. 70) is in die zin gewijzigd dat zij thans luidt:

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat instellingen pluspakketten kunnen aanbieden terwijl de Inspectie voor de Gezondheidszorg vindt dat de geboden basiszorg niet voldoende op orde is;

van mening dat eerst de basiszorg op orde moet zijn;

verzoekt de regering, te stimuleren dat instellingen pas overgaan tot het aanbieden van pluspakketten wanneer hun eerste verantwoordelijkheid, het bieden van kwalitatief goede basiszorg volgens vastgesteld zorgplan, op orde is;

verzoekt de regering tevens, de Kamer zo snel mogelijk te berichten op welke wijze hiervoor zorg gedragen wordt,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt de indiening van deze gewijzigde motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 71 (30597).

Ik stel vast dat wij hierover nu kunnen stemmen.

In stemming komt de motie-Agema (30597, nr. 67).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Van Miltenburg (30597, nr. 68).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GroenLinks, D66, de PvdD, de VVD en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Leijten (30597, nr. 69).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de gewijzigde motie-Wolbert (30597, nr. 71).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, GroenLinks, D66, de PvdD, de VVD, ChristenUnie, de SGP, het CDA en de PVV voor deze gewijzigde motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fractie van de SP ertegen, zodat zij is aangenomen.

Ik had nog mee moeten delen dat mevrouw Verdonk afwezig is bij de stemmingen.

Aan de orde zijn de stemmingen over moties, ingediend bij het debat over de staat van het bestuur op de Nederlandse Antillen en Aruba, te weten:

- de motie-Brinkman over een rijksrechercheonderzoek naar het onderzoek naar de verdwijning van Natalee Holloway (31568, nr. 40);
- de motie-Brinkman over onderzoek naar de staat van het bestuur van Curaçao en Sint Maarten (31568, nr. 41);
- de motie-Leerdam c.s. over de inning van belastingen op de Nederlandse Antillen (31568, nr. 42);
- de motie-Leerdam c.s. over zo spoedig mogelijk doen plaatsvinden van de beoogde investeringen en projecten (31568, nr. 43).

(Zie vergadering van 3 juni 2009.)

De voorzitter: De motie-Brinkman (31568, nr. 40) is in die zin gewijzigd dat zij thans luidt:

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de hoofdofficier van justitie van Aruba vervangen gaat worden;

constaterende dat er nog veel vraagtekens zijn over het justitieel en politieel onderzoek gedurende de eerste tien dagen na de verdwijning van Natalee Holloway;

Voorzitter

overwegende dat het van het grootste belang is dat duidelijk wordt welke fouten er zijn gemaakt in die cruciale eerste tien dagen van het onderzoek;

verzoekt de regering, bij de regering van Aruba aan te dringen op een Arubaans verzoek gericht aan Nederland teneinde een Nederlands rijksrechercheonderzoek te starten naar de kwaliteit en de beslismomenten tijdens de eerste tien dagen van het justitieel en politieel onderzoek naar de verdwijning van Natalee Holloway,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt de indiening van deze gewijzigde motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 44 (31568).

Ik stel vast dat wij hierover kunnen stemmen, maar ik geef eerst gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

De heer Brinkman (PVV): Voorzitter. Via de motie op stuk nr. 42 wordt de Nederlandse regering verzocht, samen met de regering van de Nederlandse Antillen te zoeken naar aanvullende maatregelen om de belastinginning te verbeteren. De PVV is ervan overtuigd dat de eerlijke belastinginning op die corrupte eilanden nog veel te wensen over laat. Dit echter samen doen komt neer op meer ambtenaren naar de eilanden en dus meer geld naar die bodemloze put. Derhalve stemt de PVV tegen die motie.

In stemming komt de gewijzigde motie-Brinkman (31568, nr. 44).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de PVV voor deze gewijzigde motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Brinkman (31568, nr. 41).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de VVD en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Leerdam c.s. (31568, nr. 42).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, D66, de PvdD, de VVD, de SGP en het CDA voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.

In stemming komt de motie-Leerdam c.s. (31568, nr. 43).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, D66, de PvdD, de ChristenUnie, de SGP en het CDA voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het voorstel van wet van het lid Van Dijken houdende wijziging van de Gemeentewet in verband met een vrijstelling van parkeerbelastingen voor houders van een gehandicaptenparkeerkaart (30879), en over:

- de motie-Roemer/Van Gent over efficiënte digitale parkeerhandhaving (30879, nr. 11);
- de motie-Van Gent c.s. over onderzoek naar gratis parkeergelegenheid voor gehandicapten bij (semi)publieke instellingen (30879, nr. 12);
- de motie-Anker/Heijnen over verbetering in het parkeerbeleid van overheden voor gehandicapten (30879, nr. 13);
- de motie-Anker/Heijnen over evaluatie drie jaar na invoering van het wetsvoorstel (30879, nr. 14);
- de gewijzigde motie-Roemer/Van Gent over gratis parkeren voor gehandicapten in gemeentelijke parkeergarages (30879, nr. 16).

(Zie vergadering van 3 juni 2009.)

In stemming komt het amendement-Heijnen (stuk nr. 9, II).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, D66, de PvdD, de VVD, de ChristenUnie, de SGP en het CDA voor dit amendement hebben gestemd en de aanwezige leden van de PVV ertegen, zodat het is aangenomen.

Ik stel vast dat door de aanneming van dit amendement het andere op stuk nr. 9 voorkomende amendement als aangenomen kan worden beschouwd.

In stemming komt het wetsvoorstel, zoals op onderdelen gewijzigd door de aanneming van de amendementen-Heijnen (stuk nrs. 9, I en II).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, de ChristenUnie, de SGP, het CDA en de PVV voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is aangenomen.

Mevrouw Van Dijken, bent u bereid, de verdediging van dit wetsvoorstel in de Eerste Kamer op u te nemen?

Mevrouw Van Dijken (PvdA): Voorzitter. Laten wij dat maar doen, maar een hamerstuk mag ook.

De voorzitter: Wij zullen het stenogram doorgeleiden en wensen u veel succes!

In stemming komt de motie-Roemer/Van Gent (30879, nr. 11).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, D66, de PvdD, de SGP en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Van Gent c.s. (30879, nr. 12).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, de PvdD en de PVV

voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Anker/Heijnen (30879, nr. 13).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, de ChristenUnie, de SGP, het CDA en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.

In stemming komt de motie-Anker/Heijnen (30879, nr. 14).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, de ChristenUnie, de SGP en het CDA voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.

In stemming komt de gewijzigde motie-Roemer/Van Gent (30879, nr. 16).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, de ChristenUnie, de SGP en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.

Aan de orde zijn de stemmingen over moties, ingediend bij het debat over energieonderwerpen, te weten:

- de motie-Samsom/Wiegman-van Meppelen Scheppink over verhogen van de subsidieplafonds voor zon-PV en biomassa (31239, nr. 56);
- de motie-Zijlstra over stopzetten van de Stimuleringsregeling Duurzame Energie (31239, nr. 57);
- de motie-Jansen over vernietigen van verkoopbesluiten van lagere overheden (31239, nr. 58);
- de motie-Graus over stoppen met kostenverslindende onderzoeken naar vangnetten en subsidiebedragen (31239, nr. 59);
- de motie-Graus over borgen van de betaalbaarheid en leveringszekerheid van energie (31239, nr. 60);
- de motie-Van Gent over een doorstart van de activiteiten van Econcern in geval van faillissement (31239, nr. 61).

(Zie vergadering van 3 juni 2009.)

De voorzitter: Op verzoek van de heer Samsom stel ik voor, zijn motie (31239, nr. 56) van de agenda af te voeren.

Daartoe wordt besloten.

In stemming komt de motie-Zijlstra (31239, nr. 57).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Jansen (31239, nr. 58).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van

de fracties van de SP, GroenLinks, D66, de PvdD, de SGP en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Graus (31239, nr. 59).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Graus (31239, nr. 60).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Van Gent (31239, nr. 61).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks en de PvdD voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

Aan de orde zijn de stemmingen over moties, ingediend bij de behandeling van het verslag van een algemeen overleg over de Nota Dierenwelzijn en de Nationale Agenda Diergezondheid (28286, nr. 293), te weten:

- de motie-Ormel c.s. over voorkomen van ernstige aantasting van dierenwelzijn in spoor A-gebieden (28286, nr. 295);
- de motie-Thieme/Ouwehand over het welzijn van particulier gehouden konijnen (28286, nr. 296);
- de motie-Thieme/Ouwehand over het verbieden van megastallen (28286, nr. 297);
- de motie-Thieme/Ouwehand over concrete en afrekenbare doelstellingen met prestatie-indicatoren (28286, nr. 298).

(Zie vergadering van 3 juni 2009.)

In stemming komt de motie-Ormel c.s. (28286, nr. 295).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de SGP en het CDA voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Thieme/Ouwehand (28286, nr. 296).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks en de PvdD voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Thieme/Ouwehand (28286, nr. 297).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, D66 en de PvdD voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

Voorzitter

In stemming komt de motie-Thieme/Ouwehand (28286, nr. 298).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, D66, de PvdD en de PVV voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

Aan de orde is de behandeling van:

- de brief van het Presidium over een extern onderzoek naar juridisch houdbare maatregelen ter bevordering van marktwerking tussen benzinstations langs de snelweg (24036, nr. 364).

De voorzitter: Ik stel voor, conform het voorstel van de vaste commissie voor Economische Zaken te besluiten en in te stemmen met het onderzoek en de kosten ten laste te laten komen van het onderzoeksbudget van de Kamer.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van:

- de brief van het Presidium over een extern onderzoek naar de subsidiëring van warmtekrachtkoppeling (WKK) op basis van de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie (SDE) (31239, nr. 62).

De voorzitter: Ik stel voor, conform het voorstel van de vaste commissie voor Economische Zaken te besluiten en in te stemmen met het onderzoek en de kosten ten laste te laten komen van het onderzoeksbudget van de Kamer.

Daartoe wordt besloten.

De voorzitter: De aanwezige leden van de fractie van de PVV wordt aantekening verleend dat zij geacht wensen te worden tegen het voorstel te hebben gestemd.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Goedkeuring van de op 16 juni 2008 te Luxemburg totstandgekomen Stabilisatie- en associatieovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en Bosnië en Herzegovina, anderzijds, met Bijlagen en Protocollen (Trb. 2008, 163) (31826).

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer Ormel (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie dankt de regering voor de uitgebreide beantwoording in de nota naar aanleiding van het verslag. Er zijn veel vragen gesteld. Wij hebben geconstateerd dat de fracties van de Partij van de Arbeid, de VVD en de SP zich in het wetsvoorstel hebben verdiept en eveneens een bijdrage hebben geleverd aan het verslag.

De CDA-fractie staat kritisch tegenover een nauwere samenwerking als de landen waarmee wij een stabilisatie- en associatieovereenkomsten willen gaan sluiten, niet aan de gestelde criteria voldoen. Tegelijkertijd erkennen wij het perspectief dat is geboden in het belang van vrede en stabiliteit in dit nog maar zo kort geleden door een burgeroorlog verscheurde land. Deze stabiliteit is ook in ons belang.

De regering verklaart in de nota naar aanleiding van het verslag dat een stabilisatie- en associatieovereenkomst essentieel is om de tekortkomingen en interne politieke tegenstellingen te adresseren die, in dialoog en samenwerking met de Bosnische autoriteiten, zijn geconstateerd. Is dat eigenlijk niet de omgekeerde redenering? Is een land niet pas rijp voor een stabilisatie- en associatieovereenkomst als er stabiliteit in het land bestaat? Zij moeten het niet hoeven te krijgen dankzij zo'n overeenkomst. Graag verneem ik hierover een nadere uitleg van de regering.

Bosnië en Herzegovina was tot 1878 onderdeel van het Ottomaanse Rijk, van 1878 tot 1918 van het Oostenrijks-Hongaarse Keizerrijk en van 1918 tot 1940 van het Koninkrijk Joegoslavië. Na de Tweede Wereldoorlog verdween het als onderdeel van het Joegoslavië van Tito vervolgens achter het IJzeren Gordijn. Daarna woedde de burgeroorlog. Na het Dayton-akkoord werd het land zelfstandigheid opgelegd. Wat een geschiedenis!

Bosnië en Herzegovina is nu een land in opbouw. Drie etnische groepen, die elkaar vijftien jaar geleden bestreden, moeten met elkaar leren samenleven. Dat gaat met vallen en opstaan. Daarvoor moeten wij begrip tonen. Het land heeft een volkslied zonder woorden omdat men het niet eens kan worden over de tekst en de taal. Het land heeft een vlag waarvan niemand kan uitleggen of er nu vijf of zeven sterren in staan. Het land is gevormd op basis van de Dayton-overeenkomst maar het origineel is zoek en een vertaling is niet voorhanden.

Maar het land heeft ook 3,8 miljoen inwoners die geen oorlog meer willen en hunkeren naar samenwerking met de Europese Unie. De Europese Unie was ooit voor ons land vooral een vredesproject en dat is het voor de westelijke Balkan nu nadrukkelijk ook. De CDA-fractie begrijpt het belang voor Bosnië en Herzegovina van de stabilisatie- en associatieovereenkomst met de Europese Unie en is van mening dat het ook een belang van Nederland en de Europese Unie is als dit land voorwaarts gaat en zich echt gaat vormen tot één land.

De landen op de westelijke Balkan is een perspectief geboden op een volwaardig lidmaatschap van de Europese Unie. Wij denken op dit moment echter nog absoluut niet aan een lidmaatschap. Een stabilisatie- en associatieovereenkomst is geen onomkeerbare stap in de richting van een EU-lidmaatschap. Wij houden nadrukkelijk de optie open dat een lidmaatschap een brug te ver zal blijken te zijn en dat een andere samenwerkingsvorm, zoals een partnerschap, een alternatief voor een lidmaatschap zou kunnen zijn.

Wij hebben nog enkele aandachtspunten en vragen. De samenwerking met het ICTY wordt door hoofd-aanklager Brammertz "bevredigend" genoemd. Wat gaat de regering doen als er een stabilisatie- en associatieovereenkomst is en de samenwerking onverhoopt minder bevredigend zou worden?

De CDA-fractie is van mening dat constitutionele hervormingen noodzakelijk zijn voor Bosnië en Herzegovina en dat deze hervormingen niet in één klap maar

De heer De Roon (PVV)

© M. Sablerolle – Gouda

door middel van amendementen op de huidige grondwet geïmplementeerd moeten worden. Voorwaarde moet zonder meer zijn dat de territoriale integriteit van Bosnië en Herzegovina gerespecteerd blijft door alle bevolkingsgroepen. Kan de regering garanderen dat deze stabilisatie- en associatieovereenkomst alleen geldt voor Bosnië en Herzegovina als geheel? Op welke wijze kan zij garanderen dat zo'n overeenkomst komt te vervallen als de eenheid zich onverhoopt zou wijzigen?

De CDA-fractie is bezorgd over de gevolgen van de financiële crisis voor Bosnië en Herzegovina. De werkloosheid loopt snel op en er wordt geen geld meer overgemaakt door Bosniërs die buiten Bosnië en Herzegovina werken. Het risico van een gevaarlijke vermenging van sociale onrust en oplopende etnische spanning is aanwezig. Op welke wijze helpt de Europese Unie de regering van Bosnië en Herzegovina bij deze urgente problematiek?

In Bosnië en Herzegovina zijn nog erg veel clandestiene wapens en er is goed georganiseerde criminaliteit: een dodelijke cocktail. Infiltratie van onderwereld en bovenwereld, speciaal in het landsbestuur, is een voortdurende dreiging. Er zijn op dit moment private security companies en er is nauwelijks regelgeving om dit fenomeen in te dammen. Het is in het belang van deze criminelen om de huidige status quo te handhaven en het openbaar bestuur heeft onvoldoende macht om carrièrecriminelen te ontmaskeren. Via de Balkanroute bereiken de drugs uit Afghanistan onze coffeeshops. Banden met maffia en Camorra zijn aangetoond. Er is sprake van een vicieuze cirkel. Georganiseerde criminaliteit en corruptie remmen de opbouw van de staat en de integratie in de Europese Unie, en de criminele bendes die dit veroorzaken profiteren daarvan.

Het is ook in ons eigen belang om deze vicieuze cirkel te doorbreken. De hervorming van het leger is succesvol, maar de inlichtingendiensten zijn nog grotendeels gebaseerd op de structuren uit het Tito-tijdperk. De CDA-fractie is van mening dat de EU het opzetten van een expertisecentrum in Bosnië en Herzegovina ter bestrijding van internationale criminaliteit actief moet steunen met geld en professionals. Ik overweeg om in tweede termijn een motie op dit punt in te dienen.

Voortdurende aandacht en ondersteuning zijn noodzakelijk. Een stabilisatie- en associatieovereenkomst kan daarbij helpen. Wij zien de noodzaak van een stabiel Bosnië en Herzegovina. Wij zien ook de vele positieve ontwikkelingen die ertoe geleid hebben dat de regering nu een stabilisatie- en associatieovereenkomst ter ratificatie aan ons voorlegt. De CDA-fractie wil deze overeenkomst steunen als Bosnië en Herzegovina zijn afspraken gerelateerd aan deze overeenkomst nakomt en als de regering verklaart dat deze stabilisatie- en associatieovereenkomst haar geldigheid verliest als de grondwet zodanig wordt geamendeerd dat afsplitsing van delen van Bosnië en Herzegovina constitutioneel tot de mogelijkheden gaat behoren.

□

De heer De Roon (PVV): Voorzitter. Laat ik vooropstellen dat de Partij voor de Vrijheid de mensen die wonen op het grondgebied van Bosnië en Herzegovina toewenst dat zij in vrede en veiligheid kunnen leven. Dat is erg belangrijk voor die mensen zelf, maar ook voor andere landen in Europa. Wij zijn niet van mening dat het daarvoor nodig is dat Bosnië en Herzegovina toetreedt tot de EU. De vorige spreker heeft gezegd dat destijds voor vrede en veiligheid in Europa samenwerking in de EU nodig was. Ik ben dat niet met hem eens. Wij zijn bijna 60 jaar geleden begonnen met het bevorderen van die vrede en veiligheid. Het ging toen om economische samenwerking en niet om de politieke samenwerking die wij nu binnen de EU kennen. De PVV-fractie is van mening dat met name economische samenwerking vrede en veiligheid kan bevorderen. Dan is er minder behoefte om de economische ontwikkeling met gevechten onderling teniet te doen. Economische samenwerking is dus van belang. In de ogen van mijn fractie is er helemaal niets op tegen, integendeel, het verdient steun dat landen in Europa en de EU een goede band met Bosnië en Herzegovina ontwikkelen; een band die gericht is op bevordering van de economische ontwikkeling van dat land. Dat moet impliceren dat de handel tussen enerzijds Bosnië en Herzegovina en anderzijds de landen van de EU zo veel mogelijk wordt gefaciliteerd.

De heer Ten Broeke (VVD): Wij hebben het vandaag niet over het lidmaatschap van Bosnië en Herzegovina van de EU. Wij hebben het ook niet over het kandidaat-lidmaatschap van Bosnië en Herzegovina van de EU. Wij hebben het zelfs niet over een voorportaal wat daartoe zou kunnen leiden. Vandaag hebben wij het over economische samenwerking tussen de markt van de EU en die van Bosnië en Herzegovina. Begrijp ik uit het betoog van de heer De Roon tot nu toe goed dat hij daar straks voor zal stemmen? Dat is namelijk het voorstel dat aan de orde is.

De heer De Roon (PVV): Dat begrijpt u toch niet goed. Als u mij de gelegenheid geeft om mijn betoog te vervolgen, kan ik u uitleggen waarom wij vinden dat wij geen steun kunnen verlenen aan dit voorstel. Dit voorstel is uiteindelijk wel degelijk op politieke samenwerking gericht.

In februari 2008 heeft Bosnië al aangegeven dat het zich in 2009 officieel kandidaat wil stellen voor het lidmaatschap van de EU. Op 23 april jongstleden heeft de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken, Sven Alkalaj,

nog gezegd dat toetreding hoogstens vier of vijf jaar in beslag zal nemen. Als het in 2013/2014 niet lukt, zo zei hij, dan zal het wel 2015 worden. Er zijn enorme politieke problemen in Bosnië en Herzegovina. Verschillende fracties zijn nauwelijks bereid op met elkaar samen te werken. Het land gaat al jaren gebukt onder grote interne problemen. Ondanks dat leeft daar toch het idee: wij gaan toetreden tot de EU en dat zal ook snel gebeuren.

Daarmee kom ik op deze stabilisatieovereenkomst. Wat mijn fractie betreft, moeten degenen in Bosnië en Herzegovina die denken, straks snel te willen en te kunnen toetreden tot de Europese Unie, snel uit hun droom worden geholpen. Wij vinden dat de Europese Unie al te groot is geworden en dat daardoor allerlei problemen binnen de Europese Unie zijn ontstaan. Wij willen er geen enkel land bij, zeker niet een land zoals Bosnië en Herzegovina, dat nog zo achterlijk is qua politieke en andere ontwikkelingen.

Het gaat natuurlijk om de stabilisatieovereenkomst. Formeel staat nergens op papier dat er per definitie na een goede implementatie van deze overeenkomst juridisch gesproken een verplichting is om Bosnië en Herzegovina ook het kandidaat-lidmaatschap of het lidmaatschap van de Europese Unie te gunnen. Dat staat nergens. Gelet op de overwegingen die eraan vooraf gaan, wekt deze overeenkomst toch veel verwachtingen. Ik zal dit toelichten. Ik lees bijvoorbeeld in een van de overwegingen dat deze overeenkomst wordt aangegaan, gezien de status van het land als een potentiële kandidaat voor het EU-lidmaatschap. Ik lees in de considerans van de stabilisatieovereenkomst ook dat dit land naar gelang van individuele voortgang en prestaties met betrekking tot de hervormingen uitzicht heeft op toetreding tot de Europese Unie. Ook staat er dat er aanpassing van wetgeving zal plaatsvinden aan die van de Europese Unie. Met andere woorden: de Bosnische wetgeving moet zo dicht mogelijk bij die van de Europese Unie worden gebracht. Er is in deze overeenkomst sprake van dat er op grond van deze overeenkomst een politieke dialoog moet komen. Dat kan maar één ding betekenen, namelijk dat Bosnië en Herzegovina ook politiek gesproken naar de Europese Unie gevoerd moet worden.

Een overeenkomst waarin goede elementen zitten voor het bevorderen van de welvaart in Bosnië en Herzegovina, dat ook voor ons van belang is, wekt in die zin verwachtingen dat zij het voorportaal is van de Europese Unie. De minister in Bosnië zegt volmondig: wij gaan lid worden van de Europese Unie, dat is wat wij ambiëren. De PVV wil een overeenkomst die toch in die richting wijst, niet steunen. Over deze overeenkomst zou misschien met ons te spreken zijn, als er duidelijk stond: in geen geval zal Bosnië en Herzegovina lid kunnen worden van de Europese Unie. Zoals het er nu staat en met alle verwachtingen die in de overwegingen worden gewekt, kunnen wij onze steun niet geven aan deze overeenkomst.

De heer Ten Broeke (VVD): Wat Bosnische ministers zeggen, denken of wat zij dromen, is vooral de zaak van Bosnische ministers. U zult zien dat de meeste partijen in deze Kamer van mening zijn dat er een helder en duidelijk geluid van Europa, dus ook van de Nederlandse regering tegenover moet worden gesteld. Desondanks is er geen sprake van een direct uitzicht van Bosnië op toetreding. De reden daarvoor is heel simpel, meneer De

Roon, namelijk dat wij onder andere in het Verdrag van Lissabon en onder andere in december 2006 de afspraak hebben gemaakt dat er geen automatisme meer bestaat tussen het verkrijgen van de status kandidaat-lid, het zijn van kandidaat-lid of zelfs nog daarvoor. Het sluiten van deze samenwerkingsovereenkomst gaat over economie en nergens anders over. U moet nu gewoon kiezen. U kunt zeggen: het gaat ons om de economie, zowel hier in Nederland als daar, en dan moet u voor dit verdrag stemmen en zeggen dat het daarbij moet blijven. Maar u moet geen omtrekkende bewegingen maken en toch nog proberen, goed te praten dat het u daar wel om gaat, maar dat u vandaag niet uw handtekening kunt zetten.

De heer De Roon (PVV): Deze aantijgingen leg ik naast mij neer, want dat is helemaal niet aan de orde. Zolang met dit soort overeenkomsten de indruk wordt gewekt dat zij kan leiden tot het lidmaatschap van de Europese Unie, zijn wij naar de mening van mijn fractie niet op de goede weg. Ik constateer dat die verwachtingen wel worden opgeroepen door allerlei overwegingen die aan deze overeenkomst ten grondslag liggen.

U hebt gelijk dat de overeenkomst juridisch niet per definitie leidt tot het lidmaatschap van de Europese Unie. Maar over het lidmaatschap van de Europese Unie zal dan later een keer gesproken worden, als eerst deze horde is genomen. Men zal dan zeggen: wij hebben toch zo mooi voldaan aan die stabilisatieovereenkomst, dus nu zijn wij geschikt om lid te worden van de Europese Unie. Dan krijgen wij daar dan weer een heel debat over. Mijn fractie kan alleen maar een heel eind met deze overeenkomst meegaan als nu al duidelijk wordt gemaakt, dat het land in geen geval lid kan worden van de Europese Unie.

De heer Ten Broeke (VVD): De heer De Roon is een jurist, ik ben dat niet. Of er staat in het verdrag dat het leidt tot een lidmaatschap van de Europese Unie of het staat er niet in. Nu zegt hij dat hij eruit kan halen dat het er niet in staat. Als hij het heeft over het langetermijnperspectief, weten wij allemaal dat de afspraken al in 1993 zijn gemaakt en dat die absoluut niet gelden voor deze overeenkomst. Wij zijn er zelf ook voortdurend bij. Vandaag ligt deze overeenkomst voor. De heer De Roon concludeert dat er niet in staat dat het land daarmee uitzicht krijgt op lidmaatschap. Dan moet hij consequent zijn. Als het hem om de handel is te doen, zoals het ons daarom te doen is, en als het hem gaat om Nederlandse belangen, moet hij ervoor stemmen.

De heer De Roon (PVV): Er is een politieke werkelijkheid en er is een juridische werkelijkheid. De heer Ten Broeke probeert mij nu met de juridische regeltjes en dat wat er op een papiertje staat, af te praten van het idee dat in de politieke werkelijkheid niets vastligt met dit stuk. Dat is in juridische zin wel zo, maar in politieke zin ligt het anders. Hij zei zelf al dat het traject in de jaren negentig is ingezet. In die overeenkomst met Bosnië en Herzegovina staan alle overwegingen die ik zojuist heb genoemd, dat deze overeenkomst wordt gesloten gelet op de status van het land als een potentiële kandidaat voor het EU-lidmaatschap, dat daarbij wordt gelet op de individuele voortgang en prestaties met betrekking tot de hervormingen en dat Bosnië en Herzegovina daardoor uitzicht zal hebben op toetreding tot de Europese Unie. Dan zeg ik: de politiek die aan deze overeenkomst ten

grondslag ligt, is nog geen millimeter afgeweken van het idee dat Bosnië en Herzegovina straks gewoon ook lid van de Europese Unie moet kunnen worden. Op dat spoor zit deze overeenkomst in politiek opzicht nog volledig. Daar is zij nog geen millimeter van afgeweken. Zolang dit het geval is en zolang niet vastligt en politiek niet heel duidelijk wordt uitgesproken dat Bosnië en Herzegovina geen enkel uitzicht heeft op lidmaatschap van de Europese Unie, zullen wij een overeenkomst die op dit spoor zit, niet steunen.

De heer Ten Broeke (VVD): Voorzitter. Ik dank de regering voor de antwoorden op de vragen die wij hebben gesteld in de nota naar aanleiding van het verslag. Er moet wel iets gebeuren voor de VVD tegen een vrijhandelsakkoord stemt. Dat zou kunnen zijn een sanctie of een signaal omdat het betrokken land niet aan voorwaarden voldoet, bijvoorbeeld voor het verkrijgen van een dergelijk akkoord, of voorwaarden aan zijn laars lapt zoals dat helaas bij Servië nog steeds het geval is. In principe onthouden wij echter niemand de voordelen van een vrijere handel, die immers tot wederzijds voordeel leidt en tot verdere stabilisatie aan onze grenzen.

Wij doen dat dus ook vandaag niet. Wij hebben enorme kritiek op de situatie in Bosnië. De rechtsstaat is niet zoals wij zouden willen zien, de politie is onvoldoende hervormd en de etnische tegenstellingen zijn nog altijd bedreigend. Het onthouden van een vrijhandelsakkoord aan Bosnië gaat dat er echter niets beter op maken. De VVD tekende voor een jaar verlenging van de aanwezigheid van Nederlandse militairen om in elk geval tot en met de Bosnische verkiezingen in 2010 blijvend eraan bij te dragen dat er veiligheid is. De inspanningen die onze militairen na zoveel jaren nog steeds heldhaftig leveren voor de ontwikkeling van de veiligheid in Bosnië, kunnen wij vandaag als politiek schragen met een inspanning voor de ontwikkeling van de ondernemersvrijheid en de welvaart.

Vrijhandel levert een land nog altijd de beste basis op om de eigen broek op te houden. Het levert de meeste welvaart op voor de meeste mensen. Het leidt tot burgers die er belang bij hebben om met hun burens in harmonie te leven. Het leidt tot een samenleving waarin ondernemers en overheid gebaat zijn bij voorspelbaarheid, rechtszekerheid en vooruitgang. Voor degenen die om de vrijheid en de politiek zijn gegaan, moet er dus wel iets gebeuren alvorens zij anderen en zichzelf de vruchten van die vrijheid ontzeggen. Dus stemden wij voor een vrijhandelsakkoord met Servië en Montenegro, voor een vrijhandelsakkoord met Israël, mijnheer De Roon, voor de zelfstandigheid van Kosovo en vandaag voor Bosnië en Herzegovina. Anders dan de PVV van de heer De Roon, die de vrijheid wel in het partijschild meevoert, maar daar geen landen op durft mee te tronen waar bijvoorbeeld veel moslims wonen – zo leerden wij bij het debat over de zelfstandigheid van Kosovo – hanteren wij het principe van de vrijheid zorgvuldig en consequent. Wij zullen ons land, onze ondernemers, maar ook de vrijheidslievende burgers en ondernemers in andere landen niet laten stikken omdat zij privé naar Mekka bidden. Dit neemt niet weg dat er in Bosnië, hopelijk mede door het sluiten van deze overeenkomst, veel te verbeteren valt. Wij zijn daarop buitengewoon kritisch geweest in de aanloop naar dit debat en zullen

ook hierover nog een paar vragen aan de regering stellen.

De verkiezingen in 2008 leverden drie winnaars op, alle drie nationalistische partijen. Desondanks sloten de leiders van die partijen met elkaar een principeakkoord. Hoe staat het met dat akkoord? Hoe gaat de EU duidelijk maken dat dit ook verwacht wordt van de volgende verkiezingen in 2010? De veiligheidssituatie kenmerkt zich nog altijd door het uitblijven van vijandelijkheden; dat is eigenlijk het beste wat je ervan kunt zeggen. De VVD wees de minister al op het sombere rapport van de MIVD. Het is belangrijk om, in elk geval tot en met de verkiezingen, nogmaals aan de handhaving van die veiligheid bij te dragen, dus stemt de VVD-fractie in met de verlenging van die ALTHEA-missie met een jaar. Hoe gaat de minister echter aan de Bosnische leiders duidelijk maken dat men, wil men iets van die vrijhandelsvoorwaarden kunnen realiseren, zelf verantwoordelijkheid wordt voor de veiligheid, voor de rechtszekerheid en voor de stabiliteit in het gebied? Is hij bereid om ons op gezette tijden van de noodzakelijke Bosnische hervormingen op de hoogte te blijven stellen, bijvoorbeeld over de noodzakelijke politiehervorming? Andere punten zijn volgens mij ook al door collega Ormel naar voren gebracht; ik zal ze hier niet herhalen.

Zoals bekend wordt de wijze van uitvoering van het samenwerkings- en associatieakkoord altijd meegenomen, mocht het leiden tot een eventuele lidmaatschapsaanvraag. Wij hebben net in het interruptiedebatje al gezien dat daar van Bosnische zijde de nodige vragen over leven. Volledig ten overvloede, maar voor dit debat kennelijk niet, vraag ik: is de regering bereid om binnen de Europese Raad of rechtstreeks aan Bosnië, en dan toch ten minste aan de heer De Roon, duidelijk te maken dat voor Nederland een vrijhandelsakkoord op geen enkele wijze een voorportaalje vormt voor een EU-kandidaats- of zelfs lidmaatschapsstatus, conform de afspraken in de raad van december 2006 en conform wat door Nederland is voorgesteld in het Verdrag van Lissabon. Dan zijn we daar direct vanaf. Het lange-termijnperspectief op een status bestaat nu eenmaal voor de hele Balkan. De heer De Roon doelde daar ook op. Op korte, en wat de VVD-fractie betreft, ook op middellange termijn kan er geen sprake van zijn.

Dan is er het gecompliceerde proces van grondwetsherziening – de heer Ormel wees daar ook al op – dat al sinds de Dayton-akkoorden maar buitengewoon langzaam gestalte krijgt. Hoe staat het daar nu mee? Heeft de minister of de Europese Unie de verzekering dat ook na de verkiezingen van 2010 aan deze grondwetsherziening verder wordt vormgegeven? Ik heb de minister al eerder gezegd dat wij ons zorgen maken over de ontbindende Bosnische staat, maar wat ons betreft is dat ook een ontbindende voorwaarde voor dit akkoord. Ik zie eventuele voorstellen van collega Ormel graag tegemoet. Als wij op hetzelfde spoor zitten, is het denkbaar dat wij daarover, afhankelijk van de beantwoording van de minister, een motie verwoorden.

Een andere zorg van de VVD is dat er ook nog het nodige schort aan de binnenlandse vrijhandel in Bosnië. Dat heeft natuurlijk te maken met de enorme ambtelijke molens van het falende lokale bestuur en de vergunnings- en stempeltjesziekte die ook elders op de Balkan maar moeilijk wordt bedwongen. Dat is lastig voor transporteurs, voor expediteurs uit heel Europa, maar ook voor de binnenlandse handel. Ook bij de

recente WTO-besprekingen in maart 2009 werd dit punt ten aanzien van Bosnië en Herzegovina nog eens een keer nadrukkelijk opgebracht. Wat zijn de aspiraties van Bosnië om ook als WTO-lid te functioneren? Bestaan die en zou de Nederlandse regering dergelijke aspiraties ondersteunen?

Dit zijn moeilijke tijden, zeker voor de vrijhandel. Ze wordt ook in deze Kamer wel eens omschreven als een soort moderne builenpest. Het zal geen verrassing zijn dat voor de VVD-fractie vrijhandel de beste weg uit de crisis is, maar ook de beste garantie voor landen zoals Bosnië die ervoor knokken om op eigen benen te staan. In tijden waarin angst en protectionisme lijken te regeren, moet de hoop zegevieren. Vrijheid, vrijhandel en de droom van elke ondernemer om te slagen, bieden die hoop. Wie die vrijheid steunt, steunt dit akkoord.

□

De heer Blom (PvdA): Voorzitter. Ik sluit me voor de goede orde aan bij een heleboel opmerkingen die zijn gemaakt door mijn collega's Ten Broeke en Ormel. Als je de laatste spreker in een rij van vier bent, kun je ook op een andere manier vertellen waarom je het nu eigenlijk zo'n goed verhaal vindt, dat stabilisatie- en associatie-akkoord. Ik heb daar drie goede redenen voor.

De eerste heeft te maken met de historie die niet alleen de Europese Unie maar ook Nederland heeft met Bosnië en Herzegovina. Ik ga niet alle debatten overdoen die wij in de afgelopen jaren al hebben gevoerd, maar ik denk toch dat de Nederlandse samenleving wel een zekere verplichting heeft jegens dat land. De EU heeft die ook. Tenslotte zijn we ook betrokken geweest bij de manier waarop dat land tot stand is gekomen en het toezicht daarop vanuit de EU.

De tweede reden is dat zo'n stabilisatie- en associatie-akkoord heel belangrijk is voor het land zelf. Ik behoor nog tot de mensen die denken dat op het moment dat je landen bij de EU betreft, je veel sneller resultaten behaalt in dat soort landen dan dat je hen er niet bij betreft en buitensluit.

De derde reden, niet geheel onbelangrijk, is dat op het moment dat je een stabilisatie- en associatieakkoord sluit met Bosnië en Herzegovina dat ook iets betekent voor de stabilisatiefactor op de Balkan. Je kunt het namelijk ook niet doen. Dat betekent dat je je handen in feite van de problemen zoals die daar zijn, aftrekt en je alleen maar de kans loopt dat de Balkan weer een probleemgebied wordt zoals het tien, vijftien jaar geleden was. Dat willen we natuurlijk allemaal niet.

Tot slot nog even een opmerking richting de PVV; ik kan het dan toch niet laten. De PVV preludeert weer op een EU-toetreding van Bosnië en Herzegovina, maar vergeet één heel belangrijk ding. Dat is dat in tegenstelling tot een heleboel andere besluitvormende zaken in Europa, de nationale parlementen daarover gaan, niet de EU. De PVV is een vurig aanhanger en verdediger geweest van vetorechten. Dat vetorecht bestaat, want als Nederland vindt dat Bosnië en Herzegovina niet toe moet treden tot de EU, gebeurt dat gewoon niet. Kortom, mijn conclusie luidt dat de PVV niet voor een vetorecht voor het Nederlandse parlement is, maar voornamelijk voor een vetorecht van de PVV zelf. Dat noem ik geen democratie.

□

Minister Verhagen: Mevrouw de voorzitter. Drie weken geleden sprak ik met de Kamer over de operatie ALTHEA, de EU-geleide troepenmacht in Bosnië en Herzegovina, waar ook de heer Ten Broeke over sprak. Ik kon bij die gelegenheid constateren dat het overgrote deel van de Kamer van mening was dat de ontwikkelingen in Bosnië en Herzegovina haar nog steeds na aan het hart liggen en dat de Kamer vrijwel unaniem instemde met het verlengen van de Nederlandse bijdrage aan die militaire missie. De overeenkomst die vandaag voorligt, vloeit eigenlijk direct voort uit het stabilisatie- en associatieproces dat de Europese Unie in 1999 lanceerde om bij te kunnen dragen aan de opbouw en integratie van de landen van de westelijke Balkan na de Balkancrisis in de jaren negentig. De Europese Unie committeerde zich daarmee aan de bevordering van vrede, veiligheid en welvaart op die westelijke Balkan. Dat was niet alleen vanwege betrokkenheid bij dat land, maar juist ook vanwege ons nadrukkelijk begrepen eigenbelang. Stabiliteit en welvaart bij de burens dient immers ook onze eigen zaak en draagt bij aan stabiliteit en welvaart hier, aan handelsmogelijkheden. Dit is dus een win-winsituatie.

Op Kosovo en – om welbekende redenen – Servië na hebben alle landen van die westelijke Balkan inmiddels een stabilisatie- en associatieovereenkomst. Eerder verleende de Kamer haar goedkeuring aan de overeenkomst met Kroatië, Macedonië, Albanië en Montenegro. Wij zijn de onderhandelingen gestart met Bosnië in 2005. We hebben er hier ook uitvoerig over gesproken. Ik mag niet alleen van de regering, maar ook van de Kamer verwachten dat zij consistent en consequent is. Wij hebben vanaf het begin af aan, in alle debatten gesteld dat wij een viertal voorwaarden daaraan verbonden, een viertal strikte voorwaarden voordat er sprake kon zijn van het sluiten van die stabilisatie- en associatieovereenkomst.

Ten eerste moest het Bosnische parlement instemmen met ingrijpende hervorming van het politieapparaat. Ten tweede eiste de Europese Unie dat de hoofdaanklager van het Joegoslaviëtribunaal een positief oordeel zou geven over de samenwerking van de Bosnische autoriteit met het Joegoslaviëtribunaal. Ten derde moest Bosnië de publieke omroep hervormen en ten vierde moesten de autoriteiten in Bosnië de benodigde wetgeving aannemen en de administratieve capaciteit ontwikkelen om de overeenkomst, als deze eenmaal is geratificeerd, naar behoren te kunnen implementeren. In het voorjaar van 2008 kon Bosnië aantonen dat het aan deze voorwaarden voldeed. In juni heb ik daarom ingestemd met de ondertekening van deze overeenkomst. Hierover is in alle openheid met de Kamer van gedachten gewisseld.

Is Bosnië er daarmee? Nee, zeker niet. Net als de Kamer maak ook ik mij zorgen over een aantal ontwikkelingen in dit land. In het gesprek dat ik vanochtend had met de minister van Buitenlandse Zaken, heb ik dat ook duidelijk naar voren gebracht. Er is sprake van corruptie en van georganiseerde misdaad. De heren Blom, Ten Broeke en Ormel spraken daarover. De complexe administratie is inefficiënt en duur. Het parlement is traag met het aannemen van een aantal wetsvoorstellen. Het is daar nog niet allemaal geregeld zoals hier. Ik constateer ook dat etnisch getinte politieke retoriek de hervormingen op een hinderlijke wijze blokkeert.

Net als een aantal Kamerleden maak ook ik mij zorgen over de financiële crisis en de effecten die deze heeft op de westelijke Balkan. Het IMF is natuurlijk de eerst aangewezen om aan deze landen steun te verlenen, door een financiële ondersteuning, maar ook door middel van begrotingssteun vanuit de Europese Unie en pre-accessiesteun, uiteraard mits aan een aantal voorwaarden is voldaan, zodat zij deze financiële crisis daadwerkelijk het hoofd kunnen bieden. Dat deze zorgen er zijn, is naar mijn mening geen reden om onze handen af te trekken van Bosnië. Integendeel, wij moeten juist bekijken hoe wij dit proces ten goede kunnen keren en hoe wij werkelijk kunnen bijdragen aan de verbetering van de hervormingen. Dat doen wij niet alleen met onze militaire participatie in de EU-missie, maar ook door middel van zo'n overeenkomst. Ik bepleit dus absoluut niet dat wij de tekortkomingen van Bosnië met de mantel der liefde moeten bedekken om de integratie met de Europese Unie maar zo snel mogelijk te realiseren. Nee, wij zullen de Bosnische autoriteiten blijven aanspreken op het feit dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor het hervormingsproces in Bosnië. Daarvoor is er maar één in eerste instantie verantwoordelijk, en dat zijn de Bosnische autoriteiten zelf. Dat kunnen wij niet voor hen opknappen. Wij kunnen hen helpen, maar zij zullen het zelf moeten doen. Zij zullen dus ook op het gebied van de hervormingen zelf aan de slag moeten.

Gelukkig is er ook het nodige goede nieuws te melden. Bosnië heeft onlangs besloten om een belangrijke wet tegen de georganiseerde misdaad aan te nemen. Een wetsvoorstel inzake de reorganisatie van de staatsveiligheidsdienst komt binnenkort ook in het parlement aan de orde. Verder is een aantal wetten aangenomen om te voldoen aan de eisen die wij gesteld hebben aan de visa.

De Europese Unie kan in aanvulling op de Bosnische inspanningen niet de hervormingen laten plaatsvinden. De Unie kan wel wat piketpalen, verkeersborden en kilometerpaaltjes plaatsen om Bosnië op het juiste pad te houden. Deze stabilisatie- en associatieovereenkomst is naar mijn mening daarbij een goed en essentieel sturingsinstrument. Ik kan mij dan ook niet helemaal vinden in de redenering van de heer Ormel dat een land pas rijp is voor een stabilisatieovereenkomst als er al stabilisatie is. Nee, de stabilisatie- en associatieovereenkomst kan juist een bijdrage leveren om die stabiliteit te realiseren. Hoe meer wij die hervormingen aanjagen en sturen door middel van deze overeenkomst en de voorwaarden die daarin staan, hoe stabiel het uiteindelijk wordt. De hervormingen en knelpunten kunnen wij zo niet alleen beter identificeren, maar ook makkelijker ondersteunen via deze overeenkomst. In antwoord op de zorg die de heer Ormel uitte en die ook de heer Ten Broeke heeft uitgesproken, namelijk in de vraag over de territoriale integriteit van Bosnië en met wie wij zoiets sluiten, wijs ik erop dat wij deze overeenkomst – heel simpel – sluiten met de totale entiteit Bosnië en Herzegovina. De overeenkomst is dus alleen van toepassing op het gehele grondgebied van Bosnië en Herzegovina. Dit staat ook in artikel 131 van de overeenkomst. Dit betekent dat de overeenkomst alleen op het geheel en niet op onderdelen van toepassing is en kan zijn. Als de eenheid om welke reden dan ook wordt gewijzigd – wat wij niet hopen – dan is deze overeenkomst niet langer rechtsgeldig en zullen wij naar een andere oplossing moeten zoeken. Het is echter

absoluut uitgesloten dat wij dan op dezelfde voet verder gaan met de uitvoering van dit verdrag.

De heer Ormel (CDA): Wat betekent dit dan als er een amendement op de grondwet zou worden aangenomen waardoor het mogelijk wordt om het grondgebied te wijzigen, waardoor het voor een deel van Bosnië mogelijk wordt om zich af te scheiden?

Minister Verhagen: Formeel betekent dit niets aangezien men dan nog de facto een geheel grondgebied heeft. Als de consequentie echter is dat Bosnië uit elkaar valt, dan vervalt de hele *raison d'être* van deze overeenkomst. Deze overeenkomst is er immers op gericht om de stabiliteit verder te bevorderen. Als de situatie op de grond de facto destabiliserend is, hebben wij het over een heel andere zaak.

Als de mogelijkheid bestaat, maar niet wordt opgevolgd door daden, blijft Bosnië en Herzegovina bestaan en blijft de overeenkomst bestaan. Wij zullen echter wel heel duidelijk maken dat het verdrag van tafel is als deze mogelijkheid wordt gevolgd door daden.

De heer Ormel (CDA): De facto betekent dit dat de Europese Unie een amendement dat dit mogelijk maakt, zeer zou ontraden.

Minister Verhagen: Uiteraard, zij het dat wij het ook niet op prijs zouden stellen als iemand van buiten zou zeggen: wij laten het aan de provincie Friesland over om tot Nederland te blijven behoren. Die discussie zal hier worden gevoerd. Dit geldt ook voor de discussie over de verdragen die wij als Koninkrijk hebben gesloten. Daarin is altijd de clausule opgenomen dat die ook voor het grondgebied van Nederland als zodanig hun werking kunnen behouden. Dan is dat afgedekt. Als dit niet is afgedekt, betekent dit dat er de facto geen overeenkomst is en dus ook geen verdrag.

De heer Ten Broeke (VVD): De minister zegt terecht dat de "staat" Bosnië en Herzegovina zelf over zijn grondgebied gaat zoals andere staten dat doen. Gelukkig maar. Deze overeenkomst behelst het huidige grondgebied. Dus mocht de "staat" Bosnië en Herzegovina besluiten dat de omvang van het grondgebied verandert, dan blijft die overeenkomst bestaan en blijft het verdrag waar wij vandaag wellicht ja tegen zeggen, van kracht?

Minister Verhagen: Zo lang er de facto niets verandert, blijft dit verdrag bestaan. In artikel 129 is bepaald dat elk van beide partijen, dus ook de Europese Unie, de overeenkomst met onmiddellijke ingang kan schorsen als de andere partij een essentieel element van deze overeenkomst schendt. Een essentieel element van deze overeenkomst is dat wij die met de gehele entiteit Bosnië en Herzegovina sluiten en niet met een van de delen.

De heer Ten Broeke (VVD): Zou de minister een eventueel amendement waar de heer Ormel zojuist over sprak waardoor een dergelijke territoriale verandering van Bosnië mogelijk wordt, als een essentieel element kwalificeren?

Minister Verhagen: Ik zou wel met hen gaan praten over de vraag wat zij nu werkelijk willen; of zij willen doorgaan als Bosnië en Herzegovina of niet. Je zult dus

in goed overleg met de andere lidstaten van de Europese Unie moeten vaststellen wat de consequentie daarvan is. Ik wil niet bij voorbaat zeggen dat al een essentieel element is geschonden als het amendement nog is niet opgevolgd door een de facto opsplitsing. Op het moment dat dat wel het geval is, is er zeer duidelijk wel een essentieel element geschonden.

Aan het adres van de heren Ten Broeke en Ormel zeg ik dat het duidelijk is dat in onze betrekkingen met Bosnië het conditionaliteitsprincipe leidend blijft. De heer Ten Broeke heeft goed gezien dat er geen sprake van een toenaderingsproces kan zijn als Bosnië niet voldoet aan de door ons gestelde voorwaarden. Ik ben daar altijd heel duidelijk over geweest; niet alleen tegen Bosnië, maar ook tegen andere landen die toenadering tot de Europese Unie zoeken. Die stabilisatie- en associatie-overeenkomst kan dus het best worden beschouwd als een hervormingsagenda. Bosnië verplicht zich hierdoor tot hervormingen op tal van terreinen. Ik zal op een aantal daarvan ingaan.

De heer Ten Broeke (VVD): Voorzitter. Een kleine correctie, als wij die beoordeling delen: de VVD-fractie wil dan ook geen handtekening zetten, maar de minister heeft dat wel eens gedaan.

Minister Verhagen: Ja, omdat ik een andere opvatting heb over wat een werkelijke bijdrage aan stabiliteit is. Het is daarom ook maar goed dat er verschillen zijn.

Ik noem een aantal noodzakelijke elementen van de hervormingen. Het gaat allereerst over respect voor mensenrechten, altijd een essentieel element. Deze overeenkomst bevat een mensenrechtenclausule, conform de wens van de Tweede Kamer. Die clausule is essentieel, wat betekent dat de Europese Unie dit verdrag kan opschorten bij grove schending van mensenrechten. Ten tweede is er de volledige samenwerking met het Joegoslaviëtribunaal, het ICTY. Een belangrijk onderdeel van de overeenkomst is dus de ICTY-clausule. Hoofdaanklager Brammertz, en vóór hem ook Del Ponte, is positief over de samenwerking van Bosnië met het ICTY. Ook deze clausule is essentieel. Ten derde is er de regionale samenwerking: Bosnië verplicht zich door middel van de overeenkomst tot interregionale samenwerking, zowel op economisch als op politiek en justitieel gebied. Bosnië voldoet daar op dit moment aan: het onderhoudt goede pragmatische banden met zijn buurlanden en draagt in die zin dus bij aan de stabiliteit in de Balkan. De overeenkomst bevat tal van bepalingen op justitieel terrein. Hierbij moet vooral worden gedacht aan politieke samenwerking bij de bestrijding van mensenhandel. Ten vierde is er, conform de wens van de Tweede Kamer, ook een harde terug- en overname-clausule opgenomen, wat betekent dat de Europese Unie en Bosnië zich wederzijds verplichten tot het terugnemen van eigen onderdanen, alsmede tot het overnemen van onderdanen van derde landen en staatlozen. Als je af wilt van illegaal verblijvenden, heb je deze overeenkomst dus nodig om zonder problemen mensen terug te kunnen sturen naar Bosnië. Dit verloopt in de regel voorspoedig. Overigens is het aantal Bosniërs dat in 2008 is uitgezet omdat zij illegaal in Nederland verbleven, beperkt: het ging om 34 personen. Maar het gaat hier om het principe: illegaal verblijf betekent terug naar Bosnië. Het vijfde element behelst een begin van overname van het acquis. Daarbij gaat het natuurlijk ook over handel, het

element dat de heer Ten Broeke onderstreepte. Bosnië zal starten met het toepassen van het acquis, vooral op het gebied van de interne markt. Dat is vooral in het belang van Bosnië, dat daarmee gemakkelijker producten in Europa kan afzetten, maar ook van de Europese Unie, met de vergroting van exportmogelijkheden en het tegengaan van concurrentievervalsing.

Inderdaad bevat de overeenkomst ook een evolutieve clausule, waarin het perspectief op toetreding tot de Europese Unie is vervat. Over de wenselijkheid van uitbreiding van de Europese Unie is de afgelopen week, tijdens de campagne voor de Europese verkiezingen, natuurlijk het nodige gezegd. Ik ben mij ervan bewust dat ook in Nederland verschillend over dit thema wordt gedacht: een aantal groeperingen in dit land wil überhaupt geen uitbreidingen, nooit meer; volgens een aantal groeperingen kan het wel; en volgens een aantal kan het, mits is voldaan aan de voorwaarden. Gezamenlijk zitten wij niet te wachten op nieuwe lidstaten die nog niet klaar zijn voor toetreding, die niet voldoen aan onze normen, die zich niet houden aan onze afspraken en die dus liever zien dat de Europese Unie zich aan hen aanpast in plaats van andersom. Ik zit daar ook niet op te wachten. Juist daarom vraag ik u om in te stemmen met de stabilisatie- en associatieovereenkomst. Daarin staan voorwaarden waar wij de anderen aan kunnen houden. Die zijn veel harder en dwingender, want het is een overeenkomst tussen twee partijen. Deze legt verplichtingen op aan Bosnië.

In Thessaloniki in 2003 zijn de EU-landen overeengekomen, de landen van de westelijke Balkan een perspectief op toetreding tot de Europese Unie te bieden. Ook de heer Wilders heeft daar destijds mee ingestemd, maar iedereen kan natuurlijk van opvatting veranderen. De EU en de Tweede Kamer hebben destijds een belofte gedaan aan een aantal landen. Als ik die wil houden aan hun afspraken onder het mom van "afpraak is afspraak, u hebt zich te houden aan uw beloftes", dan moet ik natuurlijk niet om te beginnen mijn eigen beloftes niet nakomen. Ik vind dat niet eerlijk. Verder zullen wij het toetredingsproces absoluut niet sneller realiseren dan gerechtvaardigd is. Elke stap, ongeacht of het om een inventariserende studie voor Kosovo gaat, een stabilisatie- en associatieovereenkomst voor Bosnië of een avis voor Montenegro, wordt door ons vrij nauwkeurig gewogen. Onze belofte van Thessaloniki is ook gewoon aan strenge voorwaarden verbonden, precies zoals Nederland dat graag ziet. Om nieuwe stappen te kunnen zetten in dat toetredingsproces, zullen de landen van de westelijke Balkan moeten voldoen aan de criteria, aan alle voorwaarden die wij gesteld hebben, ook de voorwaarden die wij in het stabilisatie- en associatieproces stellen.

Ik heb mijn Bosnische collega op het hart gedrukt om ernst te maken met de rule of law, met bestrijding van corruptie, met bestrijding van de georganiseerde criminaliteit en met hervormingen, opdat aan die criteria voldaan kan worden. Ik heb eerder gezegd in het debat over het partnerschap dat ook voor landen die een lidmaatschapsperspectief hebben de mogelijkheid bestaat van het partnerschap, indien een land niet wil of kan voldoen aan de criteria. Daarover hebben wij destijds gesproken. Ik ben dat met de heer Ormel eens. Ik heb mijn Bosnische collega vanochtend nog eens op het hart gedrukt om absoluut te wachten met het indienen van een lidmaatschapsaanvraag totdat daadwerkelijk aan alle

criteria is voldaan, omdat die anders bluntly wordt afgewezen. De heer Alkalaj heeft gezegd mijn advies op dit punt zeer ter harte te nemen en hij heeft toegezegd op dit punt niets te doen zonder enige consultatie. Dat lijkt mij heel goed.

De heer De Roon zegt: als wij nu ja zeggen, dan hebben wij binnen de kortste keren te maken met een lidmaatschapsaanvraag en een dynamiek die niet meer te stoppen is. Dat is gewoon niet waar. Dat is gewoon feitelijk onjuist. Bovendien heeft de Kamer ook daar het laatste woord over. Zolang niet alle lidstaten instemmen, is er geen sprake van uitbreiding. Zo simpel is het. Als de Kamer "no way" zegt, dan gebeurt het niet. Er is dus geen sprake van een automatisme. Als er iets is wat wij in de afgelopen periode hebben vastgelegd, wat nu ook in het Verdrag van Lissabon is vastgelegd – waar de heer De Roon overigens ook tegen was – dan is het wel dat dit bepalend is, de vraag van criteria. Er is kortom geen enkele reden om de redenering van de heer De Roon te volgen dat als nu ja wordt gezegd tegen de stabilisatie- en associatieovereenkomst, het point of no return wordt gepasseerd en er niets anders meer mogelijk is dan ja zeggen tegen een lidmaatschapsaanvraag.

De heer Ormel, de heer Ten Broeke en de heer Ten Blom gingen specifiek in op de georganiseerde criminaliteit en de uitdagingen die op dat vlak liggen. De vraag is wat er op dit punt aan inspanningen wordt gedaan. Bosnië werkt momenteel aan de implementatie van het actieplan tegen mensenhandel. Bosnië heeft vooral in de getuigenbescherming resultaten geboekt. Als de stabilisatie- en associatieovereenkomst in werking treedt, zullen op dit punt verdere stappen worden gezet. De Europese politiemissie waar Nederland aan bijdraagt met de detachering van acht politiemedewerkers, zorgt voor ondersteuning van de Bosnische politie. Die is met name gericht op de strijd tegen de georganiseerde misdaad en de politiehervorming. Het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger onderzoekt de vorderingen die de Bosnische autoriteiten maken bij de bestrijding van corruptie. De non-gouvernementele organisatie Transparency International monitort de perceptie van corruptie. De bestrijding van corruptie wordt een van de speerpunten in de samenwerking van de EU met Bosnië. De Unie heeft liaison officers gestationeerd om informatie te verzamelen over mensenhandel en georganiseerde misdaad. Op dit punt zullen met name de gezette stappen bij de wetgeving voor visumliberalisatie zorgen voor betere grensbewaking. Er ligt momenteel een wetsvoorstel over de grenspolitie voor bij het parlement.

Ik ben het dus geheel eens met de leden van de Kamer die stellen dat bestrijding van de georganiseerde criminaliteit van groot belang is om de stabiliteit te garanderen, niet alleen op de Balkan maar ook bij onszelf. Dat is ook de reden dat de Europese Unie zwaar investeert in de bestrijding van criminaliteit. Ongeveer een derde van de fondsen van de Europese Commissie voor Bosnië gaat dan ook naar criminaliteitsbestrijding en JBZ: tal van projecten voor het steunen van aanklagers en de politie, anticorruptiewetgeving et cetera. Met behulp van de Europese Unie is een regionaal centrum opgericht ter bestrijding van de grensoverschrijdende criminaliteit, het Southeast European Cooperative Initiative Center. Het hoofdkantoor staat in de regio. Balkanlanden zijn lid, maar ook Bulgarije, Roemenië, Hongarije, Griekenland, Moldavië en Turkije. Die regionale inbedding is van belang. Via dit initiatief

komen politie en douane uit de regio bijeen voor operationele samenwerking. Nederland is als waarnemer verbonden aan dit centrum. De ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken kijken naar de mogelijkheden om samenwerking tussen dit centrum en Europol verder te versterken.

De heer Ten Broeke vroeg: welke hervormingen zijn er nu daadwerkelijk doorgevoerd, met name ten aanzien van de constitutie? Het is evident dat er – naast de zorgen die wij net hebben besproken – ten aanzien van justitiële hervormingen, de nationale strategie voor de vervolging van oorlogsmisdaden maar ook bij de noodzakelijke grondwetswijzigingen vooruitgang is, zij het een heel kleine. De drie leiders van de grote nationale politieke partijen, van de Bosniërs, de Kroaten en de Serviërs, zijn in het Prud-proces toch tot een aantal compromissen gekomen. Ik hoop niet dat het in de prut gaat lopen. Die had ik al een keer gehoord, dus ik dacht: laat ik hem zelf maken voordat iemand anders erover begint. Dit is een essentieel proces. Het gaat om grondwetswijzigingen, staatseigendom, toegang van de regio's tot het constitutionele hof, het houden van een volkstelling en terugkeer. De drie leiders zijn enkele keren samengekomen. Er zijn uiteraard nog meningsverschillen, maar die zijn er hier ook, dus die moet men proberen te overbruggen. Met de in maart jongstleden aangenomen amendementen op de grondwet zijn in ieder geval verbeteringen tot stand gekomen.

Op 27 mei is Tihic herkozen als leider van zijn partij. Hij participeert in het politieke proces. Zijn herverkiezing vergroot de legitimiteit van deelname van de Bosniërs aan het Prud-proces. In wezen stond deze bevolkingsgroep het meest kritisch ten opzichte van dit proces. Hij staat bekend als een gematigd leider met een lange-termijnvisie, als een bruggenbouwer. Daarom verwacht ik dat op dit punt verdere voortgang kan worden geboekt. Over anderhalve week is een bijeenkomst voorzien met de trojka van de Europese Unie, de trojka van dit politieke proces en de Hoge Vertegenwoordiger. Ik hoop dat dit akkoord samen met de stabilisatie- en associatieovereenkomst een nieuwe impuls zal geven.

De heer Ten Broeke (VVD): Even ter correctie. Mij is na al die debatten en na de schriftelijke wisseling tussen kabinet en Kamer wel bekend wat er ondertussen gerealiseerd is. Waar het mij om gaat, is dat u met het oog op de verkiezing in 2010 – geen onbelangrijke reden voor ons om ook nog eens die missie te steunen – dit akkoord, mits het gesloten kan worden, blijvend inbrengt om verdere hervormingen af te dwingen. Ik doel op constitutionele hervormingen, maar ook op hervormingen in de sfeer van de rechtsstaat en politie. Dat was mijn vraag.

Minister Verhagen: Absoluut.

De heer Ten Broeke (VVD): Als u die hoop koestert, vind ik dat prachtig, maar ik wil gewoon dat het keihard wordt ingebracht.

Minister Verhagen: U hebt mijn betoog niet in alle details gevolgd. Ten eerste heb ik gezegd dat wij deze overeenkomst juist gebruiken om die hervormingen als Europese Unie niet alleen te stimuleren, maar ook af te dwingen. Ten tweede vroeg u hoe het zit met de appreciatie in Bosnië zelf. Juist gelet op de compromis-

Verhagen

sen tussen de politieke leiders in Bosnië zelf, heb ik wel degelijk hoop dat daar vooruitgang in komt. U kunt ervan uitgaan dat het onze inzet is, de SAO te gebruiken om hervormingen gerealiseerd te krijgen.

De voorzitter: Ik dank de minister voor zijn beantwoording in eerste termijn. Is er behoefte aan een tweede termijn? Dat is het geval. Dan geef ik het woord aan de heer Ormel.

□

De heer Ormel (CDA): Voorzitter. Ik bedank de minister voor zijn beantwoording in eerste termijn. Ik bedank hem ook voor de algehele toonzetting van deze beantwoording, want die sluit toch wel erg aan bij het gevoel van de CDA-fractie dat eigenlijk neerkomt op: een man, een man, een woord, een woord. Wij hebben in Thessaloniki in 2003 tegen de landen van de westelijke Balkan gezegd – zij kwamen toen net uit een vreselijke burgeroorlog en liggen in de achtertuin van Europa – dat zij een Europees perspectief hebben. Dan moeten wij dat ook nakomen. Wij praten nu echter absoluut niet over toetreding van Bosnië en Herzegovina tot de EU. Ze zijn daar gewoon niet klaar voor. Wij praten over een stabilisatie- en associatieovereenkomst die niet alleen van belang is voor dat land, maar ook voor ons. Ik moet zeggen dat ik het uitermate wrang vind dat, als de minister aangeeft dat zo'n overeenkomst ervoor zorgt dat illegaal hier verblijvende Bosniërs makkelijker kunnen terugkeren naar Bosnië, juist partijen die er een kernpunt van maken om illegalen het land uit te krijgen, zo'n overeenkomst niet steunen.

Voorzitter. De minister heeft het ook gehad over criminaliteit. Hij heeft uitgebreid genoemd wat er allemaal gebeurt. Dat is veel en het is goed dat dit gebeurt. Waar het mij echter in mijn eerste termijn om ging, is dat er ook coherentie moet zijn. Het moet duidelijk zijn hoe belangrijk het is dat die criminaliteit niet doorsijpelt tot in het landsbestuur en hoe belangrijk het is om de criminaliteit aan te pakken waar zij aangepakt moet worden, niet in Nederland, maar aan de bron. Een van de bronnen is in Bosnië en Herzegovina.

Het is ons bekend dat er een regionaal centrum voor de bestrijding van georganiseerde criminaliteit bestaat, alleen ligt dat in Boekarest. Vanuit Bosnië en Herzegovina zelf bereiken ons berichten dat er grote behoefte aan is dat er vanuit de EU meer bovenop wordt gezeten. Ze erkennen dat er al veel gebeurt, maar ze zien ook dat zo'n regionaal centrum in Zagreb, in Kroatië, zeer goed werk doet in Kroatië zelf. Vandaar dat ik toch de volgende motie indien.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening dat de aanpak van georganiseerde criminaliteit in Bosnië en Herzegovina een belangrijke bijdrage kan leveren aan behoud van stabiliteit in dit land;

van mening dat de bestrijding van georganiseerde criminaliteit vanwege het grensoverschrijdende karakter

van groot belang is voor de lidstaten van de Europese Unie;

verzoekt de regering om te bevorderen dat de Europese Unie een expertisecentrum ter bestrijding van internationale criminaliteit in Bosnië en Herzegovina opricht,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Ormel, Blom en Ten Broeke. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 6 (31826).

□

De heer De Roon (PVV): Voorzitter. Ik dank de minister voor de antwoorden die hij heeft gegeven. Ik vind het ontzettend jammer dat wij dit debat vandaag voeren en dat wij het niet, zoals oorspronkelijk was gepland, nog vorige week, voor de Europese verkiezingen, hebben kunnen voeren. Dan hadden de woordvoerders van CDA, VVD en Partij van de Arbeid voor de verkiezingen aan de kiezers kunnen uitleggen dat zij een overeenkomst steunen, die blijkens de overwegingen mede wordt gesloten met het oog op het toekomstig lidmaatschap van Bosnië en Herzegovina van de Europese Unie. Dat hadden zij voor de verkiezingen moeten uitleggen. Die kans hebben zij niet gekregen. Achteraf verklaren zij inderdaad bereid te zijn om deze overeenkomst te ratificeren, hoewel er in staat dat deze overeenkomst mede met het oog op het toekomstig EU-lidmaatschap van Bosnië en Herzegovina wordt gesloten.

Maar dan slaat de politieke lafheid toe. De woordvoerders van CDA, VVD en PvdA betogen vervolgens dat in een soort side letter moet worden verklaard dat Bosnië en Herzegovina vooralsnog, voorlopig, voor langere tijd, voor middellange tijd geen lid zal kunnen worden van de Europese Unie omdat het land niet aan de criteria voldoet. Ik roep de collegae op om nu eens een keer ruggengraat te tonen en hetzelfde te doen als de PVV. Wij sturen deze minister, die komt aanzetten met een overeenkomst waarin staat dat deze mede met het oog op het toekomstig lidmaatschap van Bosnië en Herzegovina van de Europese Unie wordt gesloten, terug. Wij zeggen tegen hem om maar terug te komen als hij een overeenkomst heeft waar die onzin dat Bosnië en Herzegovina ook de kans heeft om lid te worden van de Europese Unie, niet meer in staat.

De heer Blom (PvdA): De heer De Roon heeft mij horen zeggen dat de Kamer over de toetreding van Bosnië en Herzegovina tot de Europese Unie gaat. Dat is hij toch met mij eens? Wij gaan er zelf over. Wat is dan eigenlijk zijn probleem?

De heer De Roon (PVV): De heer Blom negert de uitspraak die de kiezers vorige week bij de Europese verkiezingen hebben gedaan: Houd op met het Europese project, houd op met het laten voort denderen van de trein, stop ermee. Ik roep hem nogmaals op om nou eens één keer duidelijk te zijn en voor één keer wel te doen wat de kiezers verlangen.

De heer Blom (PvdA): Ik weet niet of de heer De Roon vroeger op school heeft leren rekenen. Als ik naar de

De Roon

verkiezingsuitslag kijk, zie ik dat partijen die tegen Europa zijn zes zetels hebben gehaald. Partijen die voor zijn, hebben samen dus negentien zetels. De heer De Roon heeft dus helemaal geen meerderheid voor zijn standpunt.

De heer Ormel (CDA): Ik ben het met de heer De Roon eens dat het jammer is dat dit debat nu plaatsvindt en niet voor de verkiezingen. Als het voor de verkiezingen zou hebben plaatsgevonden, zouden wij kunnen aantonen dat de PVV de criminaliteit alleen maar wil laten bestrijden door het leger in eigen land te laten optreden en niet door Balkancriminelen in de Balkan aan te pakken. Als wij het debat voor de verkiezingen zouden hebben gevoerd, hadden wij kunnen aantonen dat de PVV illegalen kennelijk niet wil terugsturen. De heer De Roon heeft blijkbaar niet naar de minister geluisterd. Het is van groot belang om deze en dergelijke zaken ter plaatse aan te pakken en niet hier. De heer De Roon doet niets anders dan hard jammeren en dweilen met de kranen open.

De heer De Roon (PVV): Om dit soort problemen aan te pakken, hebben wij deze hele stabilisatie- en associatie-overeenkomst niet nodig. Immers, verdragen zoals het Verdrag van Prüm kunnen wij ook sluiten met landen als Bosnië en Herzegovina, als deze zelf ook vinden dat er belang bij is om samen te werken tegen criminaliteit. Daar hebben wij dit soort overeenkomsten dus helemaal niet voor nodig, overeenkomsten die gewoon vooruitlopen – dit blijkt uit de overwegingen – en mede gericht zijn op het toekomstig lid worden van Bosnië en Herzegovina van de Europese Unie.

□

De heer Ten Broeke (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording. Op een gegeven moment had hij het over piketpaaltjes, verkeersborden en, naar ik meende te ontwaren, zelfs kilometerpaaltjes of -borden die hij wilde neerzetten om de hervormingen in Bosnië verder vorm te geven. Zolang het maar geen kilometerheffing wordt; dat gunnen wij helemaal niemand, zelfs de Bosniërs niet!

Wachten met het lidmaatschap is een goed advies dat de minister aan zijn collega of aan de ambassadeur – ik weet niet precies wie vanochtend op bezoek was – heeft gegeven. Dit volgt ook niet uit deze overeenkomst. Wij kunnen dit gewoon tegenhouden, mijnheer De Roon. Als u ook voor het Verdrag van Lissabon zou hebben gestemd, had u meegeholpen om er in ieder geval voor te zorgen dat die trein tot stilstand wordt gebracht. Wij zijn daar namelijk gewoon zelf bij.

Het is helder: als de huidige territoriale samenhang van Bosnië en Herzegovina wordt verbroken en de staat Bosnië en Herzegovina wordt ontbonden, zou voldaan kunnen worden aan de ontbindende voorwaarden van dit verdrag. Als ik het zo mag zien, is de VVD-fractie op dit punt gerustgesteld.

Wij hebben hier een heel debat gehad. Helaas na de verkiezingen, zeg ik de richting van de heer De Roon. Ik had dit debat namelijk graag met u gevoerd voor de verkiezingen, mijnheer De Roon. De PVV blijkt opnieuw geen knip voor de neus waard als het gaat om het vrijheidslievende streven, waar dan ook ter wereld. Wij zagen het al bij Kosovo, waar voor u simpelweg te veel

moslims wonen. Dat alleen al is reden om een land dat verdrukt en vervolgd is, zijn zelfstandigheid te ontzeggen. Wij zagen het vandaag ook weer, omdat u zelfs dit verdrag wenst tegen te houden. Een verdrag dat ons in staat stelt om illegaal hier verblijvende Bosniërs het land uit te smijten als wij dat willen.

Wij steunen dit verdrag. Simpele boodschappen van de PVV blijken telkens lege woorden. Dat, mijnheer De Roon, is het kiezersbedrog dat u telkens pleegt. Daarom had ik dit debat graag voor de verkiezingen met u gevoerd. De PVV wenst veto's voor zichzelf, de vrijheid van meningsuiting voor zichzelf en vrijhandel voor zichzelf, maar nooit voor een ander. Vrijheid is tweerichtingsverkeer, mijnheer De Roon. De Partij voor de Vrijheid toonde vandaag weer haar ware gezicht: waarlijk voor de vrijheid, dwars voor de vrijheid van anderen om welvaart, vrijheid en veiligheid te zoeken. Dat is de ontkenning van alles waar Nederland voor staat en waar het sinds Michiel de Ruyter groot mee is geworden.

De heer De Roon (PVV): Waar moet je beginnen als je overdonderd wordt door twintig leugens achter elkaar? Het is natuurlijk allemaal onzin wat de heer Ten Broeke verkondigt. De PVV is voor vrijheid, voor alle landen en volkeren, maar deze moet wel volgens bepaalde regels worden behaald. Het behalen van vrijheid moet niet zodanig plaatsvinden dat andere belangen hiermee volledig onder de voet worden gelopen. Als de heer Ten Broeke begint over Kosovo, kan ik hem voorhouden dat hij in wezen heeft ingestemd met het eenzijdig afsplitsen van een bepaald gebied van een staat die al van oudsher bestaat. Het koekje van eigen deeg is inmiddels ook door Rusland uitgedeeld als wij kijken naar Georgië, waar ook bepaalde gebieden zich wensen af te scheiden, met steun van Rusland. Rusland zegt onmiddellijk: jullie hebben ons dat met Kosovo geflikt, dus wij kunnen rustig Zuid-Ossetië en Abchazië steunen in hun afsplitsing van Georgië. Mijnheer Ten Broeke, u bent hiermee volkomen op de verkeerde weg. De PVV zal dit soort fratsen nooit steunen.

De heer Ten Broeke (VVD): De fratsen komen van u, en dit was er weer zo een. Hoe durft u hier te beweren dat u het vrijheidslievende streven van landen en individuen over de hele wereld steunt? Laat ik deze schandalige motie van u over Kosovo even terughalen. In de overwegingen staat dat een tweede moslimstaat een bedreiging vormt voor Europa en dat u alleen al om die reden wenst dat de regering een dergelijke staat nooit zal erkennen. Als u het hebt over de voorwaarden voor vrijheid, mijnheer De Roon, dan moet u nog maar eens wat boekjes gaan lezen. Want als u beweert dat de PVV een partij is voor de vrijheid, dan kan dat nooit zijn voor de vrijheid van ondernemers om vrijhandel te zoeken, voor de vrijheid van burgers om een rechtsstaat te bouwen en voor de vrijheid van Nederland om illegalen eruit te gooien op het moment dat wij dat wensen.

De heer De Roon (PVV): De islam is een politieke ideologie die er alleen op uit is om de vrijheid van anderen te onderdrukken. Staten die dat tot motto verheffen, zullen wij nooit steunen. Wij zullen die nooit steunen in hun streven om de islam verder over Europa uit te breiden.

De heer Ten Broeke (VVD): Dat moet u maar eens

Ten Broeke

zeggen in het gezicht van al die slachtoffers en hun familieleden, die jarenlang zijn geknecht en hebben geleden onder vervolging.

□

Minister Verhagen: Voorzitter. In reactie op de opmerkingen van de heer De Roon wil ik zeggen dat ik het niet van lef vind getuigen om eerst, in 1999, als Kamerlid in te stemmen met een perspectief op Europese toenaadering voor een land, en daarna, als de overeenkomst gesloten wordt, niet voor de verkiezingen duidelijk te maken dat men daarin opeens van mening veranderd is. Ik vind het niet van lef getuigen om niet eerst in een schriftelijke reactie van de Tweede Kamer aan te geven dat men daarmee problemen heeft, en om niet eerst in een debat, voorafgaand aan de ondertekening door de Europese Unie van deze stabilisatie- en associatie-overeenkomst duidelijk te maken dat men daartegen is. Dat vind ik niet van lef getuigen, maar misschien dat de heer De Roon daar anders over denkt. Hij vindt het in ieder geval niet van lef getuigen om na de verkiezingen een debat te houden. Het had hem vrijgestaan om hierover vorige week een debat te houden.

De heer De Roon (PVV): Ik denk toch dat de minister stopverf in zijn oren heeft, want wij hebben in de afgelopen jaren al uit-en-te-na betoogd: geen enkel land meer bij de Europese Unie. Wij hebben hier een poos geleden over een stabilisatieovereenkomst met Montenegro gedebatteerd. Toen heb ik ook al gezegd: houd op daarmee, sla die weg niet in. Want ook in die overeenkomst staat weer dat die mede wordt gesloten met het oog op het mogelijke toekomstige lidmaatschap van Montenegro van de Europese Unie. De minister moet mij nu dus niet gaan verwijten dat ik niet van tevoren schriftelijk aan hem heb laten weten: denk erom, we zullen tegen deze stabilisatieovereenkomst stemmen.

Minister Verhagen: Wat ik u verwijt ...

De heer De Roon (PVV): Ik ben nog niet uitgesproken.

Minister Verhagen: O, dan gaan we nog een tijd door.

De heer De Roon (PVV): Misschien mag het nog even, als de minister het niet al te bezwaarlijk vindt. Ik denk niet dat de minister heel veel recht van spreken heeft om mij nu te verwijten dat wij onze bezwaren tegen deze stabilisatieovereenkomst, die wat betreft het politieke punt waar het mij om gaat als twee druppels water lijkt op die andere stabilisatieovereenkomst, niet nog een keer op papier hebben gezet. Duizend excuses, minister, maar u had het allemaal al kunnen weten als u beter had geluisterd naar wat de PVV-fractie hier uit-en-te-na heeft betoogd.

Minister Verhagen: Ik constateer dat beloftes die de heer Wilders tien jaar geleden heeft gedaan, niet meer geldig zijn. Ik constateer dat een belofte die de fractievoorzitter van de PVV doet, de ene dag kan bestaan en de volgende dag verdwenen kan zijn, zonder dat dit verder hoeft te worden uitgelegd.

Ik ga in op de motie van de heren Ormel, Blom en Ten Broeke. Ik heb gezegd dat ik met hen van mening ben dat de bestrijding van georganiseerde misdaad en

corruptie van het allergrootste belang is. Dat is de reden waarom het regionaal centrum er is. De overwegingen dat de aanpak van de georganiseerde criminaliteit een belangrijke bijdrage kan leveren aan behoud van stabiliteit en dat dit vanwege het grensoverschrijdende karakter van groot belang is voor de lidstaten van de EU, deel ik ten zeerste.

Dan kom ik te spreken over het expliciete verzoek om in Bosnië en Herzegovina een apart expertisecentrum ter bestrijding van de internationale criminaliteit op te richten. Het gaat om een nieuw expertisecentrum, naast de bestaande faciliteiten en het regionale centrum. Dit nieuwe expertisecentrum moet een toegevoegde waarde hebben en geen doublure zijn van bestaande activiteiten. Ik ben het met de heer Ormel eens dat een en ander geworteld moet zijn in de regio, zeker als je het grensoverschrijdende aspect van die criminaliteit afdoende wilt bestrijden.

Ik wil de motie als volgt lezen. Europa moet steun blijven geven aan de JBZ-hervorming, aan de samenwerking ter bestrijding van de internationale criminaliteit en de invoering van een nieuw expertisecentrum moet overwogen worden als dit toegevoegde waarde heeft ten opzichte van het bestaande regionale centrum. Ik maak het voorbehoud van de toegevoegde waarde, maar ik steun de wens om als EU daadwerkelijk handen en voeten te geven aan de bestrijding van de georganiseerde en grensoverschrijdende criminaliteit, juist in Bosnië en Herzegovina.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik dank de minister voor de beantwoording. Volgende week dinsdag zullen wij over de motie stemmen.

De vergadering wordt van 17.20 uur tot 20.00 uur geschorst.

De voorzitter: Aan de orde zou een tweetal VAO's met de minister van Justitie zijn. Hij zit op dit moment echter nog vast in een vergadering van de Eerste Kamer, zoals eenieder kan waarnemen op zijn internetconnectie met de Eerste Kamer. Hij is dus wel in het parlement, maar in een ander deel ervan, namelijk de Eerste Kamer. Ik schors de vergadering daarom tot 21.00 uur, waarna wij het debat zullen voeren over strafpunten voor beginnende automobilisten.

Het nieuws gaat sneller dan het licht: er wordt mij ingefluisterd dat de minister van Justitie zijn inbreng in de Eerste Kamer snel heeft afgerond en dat hij er nu aankomt. Ik schors de vergadering tot 20.10 uur.

De vergadering wordt van 20.03 uur tot 20.10 uur geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:

- het verslag van een algemeen overleg met de minister van Justitie over het verhoren van kwetsbare verdachten en slachtoffers (30143, nr. 31).

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter: Ik heet de minister van harte welkom. Wij

Voorzitter

hebben echt verlangend naar uw komst uitgezien, vooral de heer Teeven.

De heer De Wit (SP): Voorzitter. Lang geleden, te weten op 14 april, heeft de Kamer gesproken over het verhoor van mensen met een verstandelijke handicap en met name het verhoor van mensen die als getuige, als slachtoffer of als dader in een zaak betrokken zijn en gehoord moeten worden. Per 1 januari is het systeem veranderd. De tot dan toe bestaande verhoorpool is afgeschaft. Onder verhoorpool verstaan wij dat er een groep van deskundigen is, te weten orthopedagogen en psychologen, die ingeschakeld wordt bij het verhoor van juist deze mensen met een verstandelijke handicap, omdat dit toch een bepaalde deskundigheid vereist. Zoals gezegd is deze verhoorpool afgeschaft. De politie doet nu de verhoren en de deskundigen kunnen achter het raam het verhoor waarnemen, maar zij zijn niet in staat om direct in te grijpen in het verhoor. Ik vind dat een ongewenste ontwikkeling.

Mijn fractie is voorstander van het handhaven van de oude situatie, van de mogelijkheid dat het verhoor wordt afgenomen door de deskundige, door de politie of door beide. Dat was, zoals gezegd, tot 1 januari de praktijk. Vandaar de volgende motie, die ik mede indien namens de heren Teeven en Heemelaar van respectievelijk de VVD en GroenLinks.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat per 1 januari 2009 de politieverhoren van mensen met een verstandelijke handicap niet langer mogen worden afgenomen door externe deskundigen uit de zogeheten "verhoorderspool";

overwegende dat deze externe deskundigen speciaal zijn opgeleid om goed te kunnen communiceren met personen met een verstandelijke handicap, en dat deze vaardigheden, die in mindere mate aanwezig zijn bij politieambtenaren, van groot belang zijn bij het verhoren van personen met een verstandelijke handicap in het kader van de waarheidsvinding;

van oordeel dat er geen goede reden is om deze werkwijze, zoals die ook in vele andere landen gebruikelijk is, te wijzigen;

verzoekt de regering, ervoor te zorgen dat er, voorafgaand aan het politieverhoor van verdachten, getuigen of slachtoffers met een verstandelijke handicap, door de externe deskundige en de politieambtenaar wordt afgestemd door wie het politieverhoor het beste kan worden afgenomen, waarbij niet wordt uitgesloten dat het verhoor uitsluitend wordt afgenomen door de externe deskundige of uitsluitend wordt afgenomen door de politieambtenaar, dan wel dat het verhoor wordt afgenomen door deze personen gezamenlijk, behoudens in zeer spoedeisende situaties,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden De Wit, Teeven en Heemelaar. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 32 (30143).

De heer De Wit (SP): Voorzitter. Door de deskundigen is aangeboden om zo nodig een aparte scholing te volgen en met name de opleiding tot bijzonder opsporingsambtenaar. Voor de zekerheid dien ik daarom de tweede motie in, die is medeondertekend door de heren Teeven en Heemelaar van respectievelijk de VVD en GroenLinks.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat per 1 januari 2009 de politieverhoren van mensen met een verstandelijke handicap niet langer mogen worden afgenomen door externe deskundigen uit de zogeheten "verhoorderspool", omdat politieambtenaren daartoe beter in staat zouden zijn;

verzoekt de regering, de externe deskundigen uit de verhoorderspool een opleiding tot buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) aan te bieden, zodat zij zo nodig verhoren kunnen afnemen van mensen met een verstandelijke handicap,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden De Wit, Teeven en Heemelaar. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 33 (30143).

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): Voorzitter. De onrust die de heer De Wit eind van het vorige jaar voelde over het stoppen van de inzet van deskundigen bij verhoren per 1 januari, hadden wij samen. Wij hebben inmiddels het algemeen overleg met de minister gevoerd. Daarin heeft de minister aangegeven dat het nog steeds mogelijk is om deskundigen in te zetten bij het verhoor. Navraag leert ook dat dat op dit moment een stuk minder gebeurt dan vorig jaar, maar dat dit jaar al tien keer een deskundige bij een verhoor aanwezig is geweest. Uit de berichtgeving in de Staatscourant blijkt dat dit onvoldoende bekend is in het veld. Daarom wil ik een motie indienen. Die verontrusting over het afnemen van het verhoor door de politiefunctionaris had er mee te maken dat deskundigheid nodig is om met de doelgroep verstandelijk gehandicapten te communiceren en uiteindelijk het doel van waarheidsvinding op een correcte manier in te vullen. De minister heeft een aantal toezeggingen gedaan. Mijn motie heeft tot doel ervoor te zorgen dat die toezeggingen gestand worden gedaan en vooral goed gecommuniceerd gaan worden.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening dat het horen en verhoren van slachtoffers, getuigen en verdachten slechts één doel dienen en dat is waarheidsvinding;

van mening dat het inzetten van deskundigen bij het horen en verhoren van mensen met een verstandelijke beperking bij kan dragen aan die waarheidsvinding;

overwegende dat de minister van Justitie in overleg met de Kamer heeft toegezegd:

- in samenwerking met het Openbaar Ministerie en de Nederlandse Vereniging van Orthopedagogen te komen met een screeningsinstrument voor verhoorplannen;
- dat daarmee ook duidelijk wordt wanneer de politie de deskundigen moet raadplegen over mogelijke inzet bij het verhoor;
- dat dit screeningsinstrument niet alleen ingezet gaat worden bij zaken van seksueel misbruik, maar ook bij andere ernstige misdrijven;
- dat inzet van deskundigen mogelijk blijft bij zowel slachtoffers, getuigen en verdachten van deze ernstige delicten;

roept de regering op om deze werkwijze, waarin de toezeggingen van de minister zijn verwerkt, vast te leggen en kenbaar te maken aan betrokkenen bij het horen en verhoren van slachtoffers, getuigen en verdachten uit de kwetsbare groep,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Aasted-Madsen-van Stiphout en Heerts. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 34 (30143).

□

De heer Heerts (PvdA): Voorzitter. Tijdens het algemeen overleg hebben wij al aangegeven dat wij denken dat opsporingsambtenaren niet voldoende adequate kennis hebben om mensen met een verstandelijke beperking te verhoren. Het kan overigens ook gaan om mensen die doof zijn en geen verstandelijke beperking hebben. De ambtenaren zijn namelijk niet gespecialiseerd om de juiste interpretaties te kunnen geven aan de verklaringen van de betrokkenen in deze processen. Het hoeft niet alleen om verdachten te gaan, maar ook om getuigen. Daarom is het nodig dat bij het verhoor een deskundige aanwezig is die eventueel optreedt als tolk en de kwetsbare getuige, verdachte of het slachtoffer begeleidt. Ik onderstreep het moeten raadplegen van deskundigen, zoals verwoord in de motie die door collega Aasted-Madsen-van Stiphout is ingediend. Ik wil dat het screeningsinstrument goed werkt en dat het in overleg met de NVO tot een werkbare situatie leidt. Wij hebben samen de motie ingediend, dus ik dien er niet nog een in.

□

Minister Hirsch Ballin: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor de voortgezette aandacht voor het verhoor van mensen met een beperking. Zoals net werd aangegeven kan dat een verstandelijke dan wel een communicatieve beperking zijn. Ik begrijp – ik heb daarover ook inmiddels wat mogen lezen – dat er bij degenen die bij de verhoorderspool als deskundigen betrokken waren en bij degenen die de waarde van hun bijdrage hebben leren kennen, wat zorgen zijn dat er in de toekomst niet volledig meer gebruik van hun bijdrage wordt gemaakt. Het punt is meer dat er op een andere manier gebruik van wordt gemaakt. Dat ligt eigenlijk in het verlengde van de ontwikkeling die wij nu al zien: opsporingsambtenaren nemen het verhoor af, nemen daar ook de verantwoordelijkheid voor, maken deel uit van een team dat met het rechercheonderzoek bezig is, maar kunnen zich wel bedienen van de deskundigheid, die we tot nu toe in de verhoorderspool hadden, om de recherche ter zijde te staan. Dat is dus eigenlijk een ordening van de verhoudingen tussen de politieambtenaren die de verantwoordelijkheid dragen voor het verhoor en de deskundigen. Dat is absoluut geen depreciatie van deze deskundigen, zo zeg ik over het hoofd van uw Kamer, mevrouw de voorzitter, tegen de betrokkenen; dat is een afbakening van de wederzijdse taken.

Tegen de achtergrond hiervan wil ik graag ook melden dat ik natuurlijk begrip heb voor de punten van zorg en aandacht die de heer De Wit net heeft verwoord. Mensen kunnen het verhoor als ingrijpend ervaren, uiteraard al naar gelang aanleiding, karakter en uitkomsten van het verhoor, zeker als dat gepaard gaat met een situatie van vrijheidsbeneming. Bij een kwetsbare verdachte of kwetsbaar slachtoffer, zoals personen met een verstandelijke beperking, is er inderdaad extra aandacht nodig. Dat houdt ons volstrekt niet verdeeld.

Wij zijn het er ook helemaal over eens dat de betrokkenheid van deskundigen van groot belang is. Tegen de achtergrond van dit inzicht zou ik willen zeggen dat we dat toch niet moeten doen door terug te keren naar de oude situatie. Een beroep op de verhoorderspool, zoals vermeld in de eerste motie van de heer De Wit, is zeker niet uitgesloten in de nieuwe benadering. Ik herhaal dat er ook in de nieuwe situatie een beroep kan en zal worden gedaan op deskundigen, zowel voorafgaand aan het verhoor, bijvoorbeeld bij het opstellen van het verhoorplan, als bij de uitvoering daarvan. In dat geval kan het ook gewenst zijn dat de deskundige bij het verhoor in de verhoorkamer aanwezig is. Ik meen dat daarmee de punten van zorg en aandacht die door de heer De Wit naar voren zijn gebracht, worden gedekt. Voor zover dat nodig is, zal ik dat graag ook nog eens bij het College van procureurs-generaal onder de aandacht brengen, inclusief het punt dat het ook geldt bij andere zaken dan zedenzaken.

Zoals ik in het algemeen overleg heb beargumenteerd, en nu eigenlijk in kort verband opnieuw, betekent het wel dat we de opsporingsambtenaren moeten belasten met het afnemen van een verhoor. Vandaar dat ik bij alle begrip en sympathie voor achterliggende doelen en gedachten toch de eerste motie van de heer De Wit moet ontraden. Dit geldt ook voor zijn tweede motie. Daarin wordt de gedachte uitgesproken dat de deskundigen met een inzet als buitengewoon opsporingsambtenaar wellicht toch op eigen gezag het verhoor zouden kunnen

De heer Heerts (PvdA)

© M. Sablerolle – Gouda

afnemen. Dat is formeel natuurlijk waar; de gedachte van de heer De Wit is creatief, maar die betekent toch dat buitenstaanders, geen mensen die van het politieteam deel uitmaken, deze taak vervullen, zonder daarmee elke mogelijke betrokkenheid van deze deskundigen bij het politiewerk uit te willen sluiten. Het is denkbaar dat ze zo'n opleiding volgen en dat ze ook in dienst treden bij de politie. We zouden moeten bekijken of dat in bepaalde gevallen wellicht gewenst is, gelet op de frequentie van het gebruik van die deskundigheid. Echter, om dat te doen enkel en alleen op titel van boa die dan gaat deelnemen aan het verhoor, gaat me toch te ver. Ik wil met alle genoegen laten kijken naar de mogelijkheid van overgaan in politiediensten in de gevallen waarin daaraan behoefte is, maar de boa-constructie waarbij we iemand die rechtspositioneel en qua dagelijks werk een outsider blijft, deze rol laten vervullen, lijkt me toch niet de goede benadering.

De heer Heerts (PvdA): Voorzitter. In het verlengde hiervan heb ik een vraag aan de minister. We weten dat de georganiseerde criminaliteit ook steeds misbruik maakt van licht verstandelijk gehandicapten. Denkt de minister nu in dit verhaal dat die expertise ook voldoende bij de politie geborgd is? We hebben maar één doel: waarheidsvinding. Het gaat niet alleen om die kwetsbare positie op het moment dat men slachtoffer of getuige is, maar ook soms als men verdachte is, zonder dat men zich daar misschien van bewust is. De criminele bendes zijn zo slim geworden dat zij deze mensen ook kunnen misbruiken. Wordt ook dit aspect daarbij betrokken?

Minister Hirsch Ballin: Ja, de heer Heerts heeft volkomen gelijk. Wij beperken het te veel als wij het alleen hebben over de kwetsbare positie. Het kan ook gaan om het belang in de bredere context van een onderzoek dat zich uitstrekt tot degenen die in dit soort situaties misbruik maken van de betrokkene. Dan is het uit het oogpunt van waarheidsvinding ook van belang om aan het licht te brengen hoe dat is gegaan en welk patroon van beïnvloeding daarbij een rol heeft gespeeld. Ik ben het dus met de heer Heerts eens.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout en de heer Heerts hebben een motie ingediend waarin de toezeggingen worden gerecapituleerd. Daaraan wordt de oproep aan het adres van de regering verbonden om de werkwijze, waarin de toezeggingen zijn verwerkt, vast te leggen en kenbaar te maken aan betrokkenen bij het horen en verhoren van slachtoffers, getuigen en verdachten uit de kwetsbare groep. Deze benadering spreekt mij aan, zeker in het licht van de discussie die inmiddels is gevoerd. Ik denk dat mevrouw Aasted-Madsen daar ook de vinger bij legt. Er is kennelijk behoefte aan een betere communicatie daarover, gezien de zorgen die er bestaan dat wij te veel zouden verliezen van de deskundigheid die er is. Dat is niet de bedoeling. Ik herhaal dat hier uitdrukkelijk. Ik heb al gezegd dat ik het bij de procureurs-generaal onder de aandacht zal brengen. De oproep in de motie van mevrouw Aasted-Madsen om specifiek op die aspecten van communicatie, bekendheid enzovoort te letten, lijkt mij daarom ook van belang.

De politieacademie is nu bezig met het screeningsinstrument voor verhoorplannen. Daarbij wordt samengewerkt met de NVO. Dat ligt ook in het verlengde van hetgeen mevrouw Aasted-Madsen en de heer Heerts in hun motie vragen. Ik zal het college vragen om die werkwijze schriftelijk vast te leggen en kenbaar te maken in een brief. Dan weet iedereen waar hij aan toe is en dan is ook duidelijk dat het screeningsinstrument is bedoeld als een hulpmiddel voor de verhoorders, en de deskundigen die zij eventueel inschakelen, om te bepalen onder welke voorwaarden het verhoor kan plaatsvinden. Daarbij wordt bijvoorbeeld ook rekening gehouden met cognitieve vermogens, met neurologische stoornissen en/of de verstandelijke competentie van de betrokkenen. Ik denk dat wij daarmee op een evenwichtige manier recht doen aan het belang van de opsporing en de professionaliteit die daarbij een rol speelt. Tegelijkertijd verzekeren wij hiermee dat de professionaliteit wordt ingebracht van degenen die weten met welke beperkingen op welke manier het beste rekening wordt gehouden. Deze motie zie ik als een precisering van wat wij het beste kunnen doen in het verlengde van dit debat.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: De stemming over de moties zal volgende week dinsdag plaatsvinden.

Ik zeg de minister dank en ga meteen door naar het volgende VAO.

Aan de orde is de behandeling van:

- het verslag van een algemeen overleg met de minister van Justitie over de aftapregeling voor advocaten (30517, nr. 9).

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer Teeven (VVD): Voorzitter. Over deze zaak hebben de regering en de Tweede Kamer lang geleden, ergens in april, met elkaar gesproken. Het voorstel van de regering om over te gaan tot het bepalen van een aantal aangemelde telefoonlijnen van advocaten waarover gesprekken kunnen worden gevoerd met cliënten, lijkt op

Teeven

het eerste gezicht een goed voorstel, maar dat is het niet. Naar het oordeel van onze fractie zijn hiertegen immers drie bezwaren aan te voeren.

Naar onze mening worden advocaten hierdoor kwetsbaar voor bedreigingen door criminelen en worden zij mogelijk afgeperst om hun telefoon ter beschikking te stellen voor gesprekken waarvoor dat niet de bedoeling is.

Het tweede bezwaar – en dat lost de minister niet op – is dat er, behalve over de aangemelde lijnen van de advocatuur, ook nog wordt gecommuniceerd tussen een verschoningsgerechtigde en een cliënt over lijnen die niet zijn aangemeld. Dan blijven het nog steeds gesprekken in het kader van het verschoningsrecht ex artikel 218 en zullen politie en Openbaar Ministerie er nog steeds voor moeten zorg dragen dat ook die gesprekken niet in een strafdossier terecht komen. Dat bezwaar wordt door deze regeling niet ondervangen.

Dit leidt dan het derde bezwaar in, namelijk dat politie en justitie juist door deze regeling wellicht minder oplettend zullen zijn op die andere gesprekken waardoor meer fouten kunnen worden gemaakt.

Ik ontken niet dat er niet altijd zorgvuldig is omgegaan met dit soort gesprekken, maar ik denk dat een andere werkwijze beter zou zijn, namelijk zorg dragen voor controle op het dossier op het moment van aftappen, zorg dragen voor controle op het dossier op het moment van het opzenden aan de rechter-commissaris als een voorlopige hechtenis wordt toegepast en controle op het dossier voordat de zaak naar de zitting gaat, dus nog eens controle op het zittingsdossier. Door die controle op drie momenten in te bouwen, kunnen naar mijn mening veel problemen worden ondervangen. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het verschoningsrecht is geschonden bij het af luisteren van communicatiemiddelen van verdachten en derden;

van mening dat de door de regering voorgestelde werkwijze rondom afgetapte gesprekken die het verschoningsrecht van advocaten betreffen geen oplossing biedt voor de gerezen problemen;

overwegende dat er geen (digitale) vrijplaatsen voor criminaliteit moeten worden gecreëerd;

overwegende dat ook gesprekken gevoerd over niet aangemelde telefoonlijnen van advocaten onder het verschoningsrecht kunnen vallen;

roept de regering op, af te zien van de nieuwe regeling bij aftappen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Teeven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 10 (30517).

Mevrouw Van Toorenburg (CDA): Mevrouw de voorzitter. Wij zijn te vaak opgeschrikt door berichten over strafzaken die stukliepen doordat uitgewerkte tapverslagen van telefoongesprekken tussen advocaten en hun cliënten in het uiteindelijke strafdossier waren terechtgekomen. Eenieder was het erover eens dat dit niet meer mag gebeuren. De praktijk blijkt evenwel weerbarstig en daarom hebben vertegenwoordigers van het OM en de advocatuur het op hun fatsoen getrokken om een oplossing aan te dragen. Alle lof daarvoor.

Is de CDA-fractie nu op alle punten geheel tevreden met de aangedragen oplossing? Nee. Ook zij heeft enige bedenkingen bij het voorstel waaruit nu nog tegen haar zin valt op te maken dat ook mobiele telefoonnummers kunnen worden opgegeven als geheime nummers. Verder maakt zij zich zorgen over de haars inziens te korte bewaartermijn.

De CDA-fractie heeft er echter alle vertrouwen in dat de minister van Justitie deze bedenkingen mee zal nemen en ze zal meewegen in de nadere uitwerking van de voorgestelde maatregelen. Ik weet dat hij hiermee nog bij de Kamer terug zal komen. Een punt, te weten: wat te doen bij misbruik, wil ik nu wel markeren. De heer Heerts van de Partij van de Arbeid zal daarover een gezamenlijke motie indienen.

De minister heeft toegezegd dat hij de Kamer goed op de hoogte zal houden van de nadere ontwikkelingen. Met die toezegging geef ik hem vandaag groen licht om het voorstel nader uit te werken, natuurlijk weer in overleg met de rechtspraak.

De heer Heerts (PvdA): Voorzitter. Mevrouw Van Toorenburg heeft al gezegd dat het Openbaar Ministerie in zekere zin het voordeel van de twijfel krijgt nu met de Orde van Advocaten tot een werkbaar proces is gekomen. Dit laat onverlet dat ook mijn fractie uiterst kritisch over deze ontwikkeling is, hoewel zij natuurlijk het mislukken van strafzaken doordat er niet goed is uitgefilterd, ook wel een belemmering vindt. In die zin ben ik blij dat er afspraken zijn gemaakt tussen het OM en de advocatuur, maar ik volg dit meer dan kritisch en ik zal de wellicht noodzakelijke wetgeving daarover ook met een kritische blik bezien.

Ik wil vandaag een duidelijk signaal aan de advocatuur geven. Dit is niet nieuw; ik heb dit ook al in het algemeen overleg gedaan. Als de Kamer hier toestemming voor geeft, geeft zij de advocatuur groot vertrouwen; de advocatuur is daarmee een belangrijk onderdeel van de rechtstaat. Dit vertrouwen mag op dit onderdeel niet beschaamd worden. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

Heerts

van mening dat een verdachte vertrouwelijk met zijn/haar advocaat moet kunnen communiceren;

constaterende dat de regering, in overleg met het College van PG's en de advocatuur, advocaten de mogelijkheid wil geven vijf geheimhoudernummers op te geven waarvan de telefoontaps niet zullen worden uitgelezen;

overwegende dat de mogelijkheid bestaat dat advocaten van deze regeling misbruik maken door verdachten de apparatuur waarmee de gesprekken op die geheimhoudernummers worden gevoerd, ter beschikking te stellen;

van oordeel dat bij gebleken misbruik sprake is van een "doodzonde", waartegen in elk geval, naast een eventueel strafrechtelijke aanpak, door de beroepsgroep zelf zeer streng zou moeten worden opgetreden;

verzoekt de regering, in overleg te treden met de Nederlandse Orde van Advocaten om te komen tot stevige tuchtrechtelijke sancties, waaronder ook wordt verstaan het uit het ambt zetten van de advocaat die op dergelijke wijze de geprivilegieerde communicatie heeft misbruikt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Heerts en Van Toorenburg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 11 (30517).

De heer Heerts (PvdA): Vanuit het vertrouwen in de rechtsstaat zeggen we dus heel duidelijk tegen de advocatuur dat één overtreding direct rood oplevert.

□

Minister Hirsch Ballin: Voorzitter. Over de voor- en nadelen van de automatische nummerherkenning voor geheimhouders hebben wij al uitgebreid gesproken in het algemeen overleg. Natuurlijk stelt deze regeling hoge eisen aan de advocatuur en aan de Nederlandse Orde van Advocaten; dat heb ik destijds ook naar aanleiding van daartoe strekkende vragen bevestigd. Er mag geen misverstand over bestaan dat de Nederlandse Orde van Advocaten hiermee een grote verantwoordelijkheid op zich heeft genomen. Alleen als deze zulks ook onderkent, zetten wij een verdere stap in de richting van de verbetering van de kwaliteit van het Nederlandse strafproces. Heel wat gesprekken op de tap blijken te zijn gevoerd met geheimhouders. Het is een enorm karwei om die eruit te halen en zoals bekend worden daarbij – gelukkig incidenteel, al zijn die incidenten heel vervelend en hebben ze mogelijk heel vervelende consequenties – weleens vergissingen gemaakt. Een praktischere regeling is dus duidelijk in het belang van een goede toepassing van het strafprocesrecht.

Een en ander veronderstelt de bereidheid van de advocatuur om de leden aan te moedigen om van de aangemelde nummers gebruik te maken, evenals het besef in de advocatuur dat het echt helemaal mis is als zo'n aangemeld nummer wordt gebruikt voor een ander gesprek dan waarop de geheimhoudersregeling van

toepassing is. De heer Heerts verwoordde dat zonet heel helder: één keer mis betekent rood. Daarmee bedoelde hij in dit verband dat dit dus niet goed is. Het leek me een goede zaak om deze verduidelijking van de woorden van de heer Heerts nog even aan te brengen. Het is ook een duidelijke boodschap aan de advocatuur dat daarover geen twijfel mag bestaan.

Dit zo zijnde, lijkt mij de motie van de heer Teeven niet de goede manier om de zorgen te verwoorden die wij allen zouden moeten hebben over misbruik van deze regeling door individuele advocaten, en om daarop te reageren. Ik begrijp de zorg van de heer Teeven wel. Om die reden zullen wij in het overleg met de Orde van Advocaten zeggen: het is helemaal mis als leden van de Orde misbruik gaan maken van deze regeling. Daar mag volstrekt geen twijfel over bestaan. Maar als wij het helemaal niet doen en bij de oude situatie blijven, dan roepen wij andere risico's over ons heen. Ik breng dat ook onder de aandacht bij de heer Teeven. Hij heeft misschien het gevoel dat hij aan de veilige kant zit met deze motie, maar als wij de weg inslaan van deze motie, dan nemen wij andere risico's met het goed functioneren van ons strafprocesrecht gericht op veroordeling van schuldigen, en uiteraard ook op niet-veroordeling van onschuldigen. Ik herhaal wat ik tegen de heer Teeven heb gezegd in het algemeen overleg, namelijk dat dit hoge eisen stelt aan de advocatuur. Wij zouden onszelf echter in de voet schieten als wij daaruit de conclusie trekken dat wij dit dus maar niet moeten doen. Ik verzeker de heer Teeven wel dat wij, in de afspraken met de Orde en in de toepassing daarvan, de Orde scherp zullen houden aan wat die toezegt.

De heer Teeven (VVD): Ik constateer dat de minister niet ingaat op mijn bezwaar dat wij er helemaal niet zijn met de regeling die hij voorstelt. Andere telefoongesprekken, die worden gevoerd via niet-aangemelde lijnen, vallen nog steeds onder het verschoningsrecht. Dat is niet uit te sluiten; de wet staat dat ook helemaal niet toe. Dat blijft dus een probleem. De minister zoekt het in een digitale vrijplaats. Een en ander hoeft niet te betekenen dat advocaten van kwade wil zijn; advocaten kunnen ook onder druk worden gezet om medewerking te verlenen. Ook bij goede trouw van advocaten kan dit een systeem zijn dat buitengewoon desastreuze gevolgen kan hebben, omdat de overheid niet meer ziet wat er gebeurt op bepaalde telefoonlijnen. Dat lijkt mij een buitengewoon gevaarlijke ontwikkeling. De minister volhardt echter en hij wordt waarschijnlijk gesteund door de Kamer.

Minister Hirsch Ballin: Mevrouw de voorzitter. Het is geen digitale vrijplaats, want er is toezicht en er zullen sancties volgen als er misbruik wordt gemaakt. Op het punt van de mogelijkheid dat mensen zich van andere nummers bedienen, ben ik in het algemeen overleg ingegaan. Ik heb toen ook aangegeven welke verwachting wij hebben, die wij ook bij de Orde onder de aandacht zullen brengen. Wij vinden het niet een goede uitvoering van deze regeling als de advocatuur op grote schaal van andere nummers gebruikmaakt. Daardoor zou het moeilijk blijven om deze regeling te laten functioneren. Men weet uiteraard met welk doel wij deze regeling treffen, namelijk om het over en weer hanteerbaar en praktisch te maken. Ik onderstreep overigens nogmaals dat de heer Teeven wel kan zeggen dat er risico's zijn als er misbruik wordt gemaakt van de regeling, maar ik wijs

hem ook op het risico dat hij zelf heeft gezien in de afgelopen jaren, namelijk dat strafvervolgingen stranden door de veelheid van de per geval uit te zuiveren telefoongesprekken. Dat risico bestaat ook. Met de motie van de heer Teeven lijkt het ene risico te worden tegengegaan, maar het andere risico blijft op deze manier levensgroot bestaan. Om die reden ontraad ik het aannemen van deze motie.

In de motie van de heer Heerts en mevrouw Van Toorenburg wordt gevraagd om in het overleg met de Nederlandse Orde van Advocaten te komen tot stevige tuchtrechtelijke sancties, waaronder het uit het ambt zetten van een advocaat die op een dergelijke wijze de geprivilegieerde communicatie heeft misbruikt. Wij zullen inderdaad nader moeten spreken met de Nederlandse Orde van Advocaten, willen wij deze regeling tot een goed functionerende maken. Ik heb al gezegd dat ik de in het algemeen overleg naar voren gebrachte bedenkingen tegen de korte termijn van 30 dagen deel en overneem. Ik ben van mening dat het 90 dagen zou moeten worden. De motie van de heer Heerts en mevrouw Van Toorenburg zie ik als een heel zinvolle boodschap voor het overleg met de Nederlandse Orde van Advocaten. In verband met de invoering van het systeem van automatische nummerherkenning wil ik inderdaad goede afspraken maken over het tegengaan van misbruik en de tuchtrechtelijke gevolgen daarvan. Vandaar dat ik deze motie als een ondersteuning zie om te komen tot een goede, sluitende uitwerking van de afspraken die moeten worden gemaakt met de Nederlandse Orde van Advocaten.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: De stemming over de moties is volgende week dinsdag.

De vergadering wordt van 20.43 uur tot 21.00 uur geschorst.

Aan de orde is het debat over strafpunten voor beginnende automobilisten.

De voorzitter: De spreektijd in dit debat is vier minuten per woordvoerder. Als u daar overheen gaat, kan ik mogelijk strafpunten uitdelen. Misschien is het toch een idee om dat in te voeren. Ik overweeg dat nog.

De heer De Rouwe (CDA): Voorzitter. Ik zal er extra goed op letten.

Ik begin met een minder goed bericht. Luisterend naar de radio werd mij vanochtend weer duidelijk waarom wij hier vanavond staan. Er was een wilde achtervolging geweest. Twee auto's maakten autorijdend Nederland onveilig, met een ongeval tot gevolg. Een 53-jarige vrouw ligt in het ziekenhuis, omdat zij het slachtoffer is geworden van een wilde achtervolging op de Nederlandse wegen.

Steeds vaker kijk ik even naar de leeftijden. Ook vandaag bleek het weer om heel jonge bestuurders te gaan, wellicht nog beginners. Ik zag ook dat zij niet allemaal de Nederlandse nationaliteit hadden, maar helaas is het wel een beeld waar wij in Nederland

regelmatig door opgeschrikt worden. Dat is een van de redenen waarom de CDA-fractie dit debat heeft aangevraagd.

Op 22 april meldde het Nederlands Dagblad dat beginnende automobilisten wegwamen met fouten in het verkeer. Normaal gesproken zijn de krantenkoppen iets scherper aangezet dan het artikel zelf. Hier was echter sprake van het tegenovergestelde. Al lezende werd mij duidelijk dat het systeem om beginnende bestuurders, die keer op keer de verkeersregels aan hun laars lappen, compleet, maar dan ook compleet faalde. Ik noem een paar zaken uit het artikel. Een: politie noteert zelden strafpunten. Twee: als de politie dit wel doet, verdwijnen de punten in de administratie van justitie. En drie: mocht een strafpunt de vorige fases wel hebben overleefd, dan weet het CJIB hier wel raad mee.

In zijn brief van 11 mei 2009 bevestigt de minister van Justitie dat slechts 20% van de beginnende bestuurderszaken ter registratie verder verwerkt wordt. Kortom, 80% van alle overtreders ontspringt de dans, nadat zij zijn aangehouden door de politie. En dan te bedenken dat je in Nederland maar liefst drie keer in vijf jaar aangehouden dient te worden, voordat je rijbewijs geschorst wordt. Het artikel in het Nederlands Dagblad en de brief hierover van de minister van Justitie roepen bij het CDA nogal wat vragen op. Allereerst: hoe oordelen de minister van Justitie en de minister van Verkeer en Waterstaat hier zelf over? Kan de minister van Verkeer en Waterstaat aangeven in hoeverre het huidige systeem bijdraagt aan een verkeersveiliger Nederland? Van de minister van Justitie hoor ik graag hoe lang al bekend was dat de aanpak van beginnende bestuurders zo lek was als een mandje. Hoe kan het dat de Kamer hiervan pas hoorde toen het Nederlands Dagblad erover publiceerde? Sterker nog, hoe kan het zijn dat de toenmalige verkeersofficier in 2008 pleitte voor uitbreiding van het puntenrijbewijs, omdat het kennelijk zo'n ontzettend groot succes was? Naar nu blijkt, heeft het systeem compleet gefaald. Kan de minister van Justitie aangeven hoeveel punten er in 2007 en 2008 zijn uitgedeeld en hoeveel er uitgedeeld hadden moeten worden? In hoeverre heeft dit geleid tot schorsingen van het rijbewijs?

Mijn fractie is voorstander geweest van een harde verkeersaanpak voor bestuurders die de wet keer op keer ernstig overtreden. Het puntenstelsel is er niet voor niets. Het is er voor heel grove en bewuste overtredingen zoals het veroorzaken van een ongeval met dodelijke afloop, bumper kleven en grove snelheidsovertredingen. Bij kleine overtredingen zoals een paar kilometer te hard rijden, werkt het systeem kennelijk uitstekend, maar de echte verkeershuffer ontspringt de dans en ontloopt zijn strafpunt. Dat moet een hard gelag zijn voor de mensen die wel een bekeuring krijgen voor net iets te hard rijden, maar zich verder netjes gedragen in het verkeer.

Laat één ding duidelijk zijn: wie de wet overtreedt, moet aangepakt worden, maar het kan en mag niet zo zijn dat de zwaarste overtreders er in dit land met de lichtste straffen vanaf komen. Daarom stelt mijn fractie het volgende voor. Een: politie en justitie moeten handhaven. Beginnende bestuurders die een strafpunt verdienen, moeten die ook daadwerkelijk krijgen. Twee: er dient onderzoek te komen om na te gaan of strafpunten alsnog gegeven kunnen worden aan overtreders die door administratieve fouten de dans zijn ontsprongen. Drie: net als de mogelijke uitbreiding van de recidive-

regeling voor ervaren automobilisten dient niet na drie overtredingen, maar al na twee overtredingen binnen vijf jaar het rijbewijs geschorst te worden.

De heer Aptroot (VVD): Ik ben het inhoudelijk eens met de heer De Rouwe, maar ik ben van mening dat wij eerlijk moeten zijn. Als wij de pakkans willen vergroten, kunnen wij verschuivingen aanbrengen binnen het werk van politie en justitie. Ik zal dadelijk sowieso voorstellen om op te houden met het voortdurend flitsen voor een paar kilometer te hard rijden ten gunste van het aanpakken van de echte overtredders en de echte hufters. Het alternatief is dat wij wellicht wat meer politie nodig zullen hebben. Wat is de mening van de heer De Rouwe over het beleid van de regering, waarin zijn fractie de grootste coalitiepartner is, om nauwelijks nog nieuwe politiemensen op te leiden? Dan wordt het dus nog erger.

De heer De Rouwe (CDA): Ik zal nu niet het debat over de omvang van de politie aangaan. Dat wordt bij Binnenlandse Zaken gevoerd. Ten aanzien van de kleine boetes steun ik het standpunt van de minister. In een recent interview in het AD heeft deze gezegd dat het ook hem raakt. Ik heb zojuist klip-en-klaar gesteld dat wie in Nederland straf verdient, die ook moet krijgen. Daarin verschil ik dan misschien met de VVD. Overigens is die zin niet van mij. Het was een verkiezingsslogan van de VVD bij de Europese verkiezingen die vorige week hebben plaatsgevonden. Ik ben van mening dat wij beiden moeten doen. Wij moeten zowel de overtredingen van een paar kilometer te hard rijden aanpakken, maar ook en vooral de verkeershuffers. Daarom sta ik hier getergd en doe ik stevige uitspraken. Ik baal ervan dat mensen die de zwaarste overtredingen begaan, er kennelijk het gemakkelijkst vanaf komen. Zo makkelijk komen de ministers er vanavond bij mij niet vanaf.

De heer Aptroot (VVD): Maar de heer De Rouwe komt er ook bij mij niet zo gemakkelijk vanaf. Het flitsen van automobilisten die een paar kilometer te hard rijden, kan deels worden geautomatiseerd. Daaraan heb je dan wel een hoop werk, maar het kan. Als je echt de hufters wilt aanpakken, moet er voldoende politie op straat zijn, overal op straat en op alle wegen. Dan hebben wij er extra agenten bij nodig en extra auto's, terwijl het CDA aan het bezuinigen is op de politie. Hoe kan dat?

De heer De Rouwe (CDA): Ik zeg nogmaals dat ik hier niet het debat wil voeren dat bij Binnenlandse Zaken wordt gevoerd. De heer Aptroot vergeet in zijn analyse één ding. Hij stelt dat het probleem wordt opgelost wanneer je meer agenten op straat zou hebben. De strekking van het krantenartikel is nu juist, dat vier van de vijf gevallen niet eens tot verdere verwerking leidt vanwege de administratieve chaos. Wat hebben wij eraan om een blik agenten open te trekken als de administratie een complete chaos is! Daarbij moeten wij beginnen. Als wij echt resultaat willen bereiken en echt willen handhaven, zullen wij daaraan wat moeten doen. Daar ligt het probleem.

Mevrouw Roefs (PvdA): Ik vraag mij af of het niet een soort pavlovreactie van de heer De Rouwe is om direct te zeggen dat wij het aantal strafpunten moeten terugbrengen van drie naar twee. Toen het onderwerp in onze

fractie aan de orde kwam, had ook iedereen betere ideeën: we zouden dit, we zouden dat moeten doen. Het lijkt mij dat wij de evaluatie van het beginnersrijbewijs moeten voortzetten of misschien goed moeten starten. Wij moeten in ieder geval niet meteen komen met allerlei oplossingen die niet op vaste grond rusten.

De heer De Rouwe (CDA): Het pleidooi van het CDA om veel strenger op te treden is niet nieuw; mijn fractie heeft dit al eerder ingebracht. Vandaag brengen wij het opnieuw in, mede vanwege adviezen van bijvoorbeeld de SWOV. De SWOV zegt dat je dit systeem alleen tot een succes kunt maken als je beter handhaaft en zwaarder straft. Mevrouw Roefs heeft gelijk dat het niet vandaag de oplossing van het probleem is. Nogmaals, dit pleidooi houdt het CDA al langer.

Mevrouw Roefs (PvdA): De twee strafpunten zijn dus een van de mogelijke oplossingen. De heer De Rouwe wil dit niet al vanavond afgekaart hebben?

De heer De Rouwe (CDA): Dat weet ik niet. Stel dat mevrouw Roefs samen met anderen zegt dat zij dit ook wil, dan zal ik niet nalaten om hierover een motie in te dienen. Het is een wens die bij het CDA al langer leeft; deze zal na vandaag ook niet weg zijn. Nog niemand weet echter hoe dit debat vandaag zal aflopen, zelfs ik niet.

De heer Roemer (SP): Het is terecht dat de heer De Rouwe hier staat en verontwaardigd is. Dat gevoel herken ik. Nog niet zo lang geleden verkeerde ik immers in dezelfde situatie. Toen ging het over de administratieve chaos bij het CBR. Dat was eigenlijk vergelijkbaar: verkeershuffers laten lopen, terwijl wij hen aan moeten pakken. Ik ben blij dat het CDA dat nu ook vindt. Echter, als ik zie en lees welke flutmaatregelen de minister eigenlijk voorstelt aan de Kamer, kan ik mij niet voorstellen dat het CDA daar blij van wordt: even wat betere afspraken maken en de procedure wat verbeteren, en daarmee moet het in positieve zin veranderd worden. Ik neem aan dat de heer De Rouwe daar niet mee akkoord gaat en heel harde eisen gaat stellen, zodat op heel korte termijn 100% van de gevallen wordt doorgegeven en dat dit daadwerkelijk ergens toe leidt.

De heer De Rouwe (CDA): Op het punt van het CBR heb ik de heer Roemer gesteund voor wat betreft de uitkomsten van het onderzoek van Ernst & Young. Niet alle punten die de heer Roemer naar voren bracht, kwamen hierin naar voren. Wij hoeven echter het debat niet over te doen. Destijds heb ik de heer Roemer geprezen voor de toon die hij voerde. Volgens mij heb ik deze toon herhaald. Wat dat betreft zitten wij in dit hele dossier aardig op één lijn. Ten aanzien van de maatregelen die het kabinet voorstelt, zie ik een brief waarvan ik niet kan beoordelen wat de effecten ervan zullen zijn. Het enige wat ik wel wil beoordelen over een aantal maanden, is de vraag of de afspraken die in een brief aan de Kamer gemeld zijn, ook effect hebben. Het gaat mij immers maar om één ding: het effect. Als de heer Roemer zegt dat wij van die 20% af moeten en naar 100% toe moeten, dan steun ik hem. Ik heb zo-even een aantal voorstellen gedaan die ik niet terugzie in de brief. Hiermee geef ik al aan dat het CDA een stap verder wil dan de minister aangeeft in zijn brief aan de Kamer.

De Rouwe

De heer Roemer (SP): Wij zullen er heel goed naar kijken. Daar waar sprake is van een verbetering, kan men op onze steun rekenen. Het gaat erom – die toon sloegen wij ook aan in het debat over verkeersshuften in relatie tot alcohol – dat er niet één doorheen mag glippen. Wij willen geen verkeersshuften op straat. Daarvoor maken wij hier afspraken en daar moet men zich aan houden. Wat is voor het CDA de deadline: wanneer moet deze zaak 100% op orde zijn? Is dat volgende week, over een maand of over een halfjaar? Waar ligt de deadline? Dat wij naar 100% toe moeten, lijkt mij heel evident.

De heer De Rouwe (CDA): Ik wacht in eerste instantie de termijn van de regering af. Ik kan de heer Roemer zeggen dat ik nog wat wensen heb. Ik heb ook een paar voorstellen gedaan. Het hangt van de beantwoording af hoe een en ander verder gaat verlopen. Laat één ding duidelijk zijn: elke verkeersshufter die in Nederland door wat voor chaos of wat voor foutje in de administratie dan ook "verdwijnt" en kan doorrijden op de weg, is er één te veel. Ik doe op dit punt geen enkele concessie; men zal mij dit nooit horen zeggen.

De heer Heemelaar (GroenLinks): Ook voor de fractie van GroenLinks is het een probleem dat alle aandacht verdient. Wij hebben kennisgenomen van het CDA-voorstel in de media om de straffen te gaan verzwaren. Onze beleidsmedewerker heeft vanmiddag met de SWOV gebeld. Daar zei men dat het op dit moment geen zin heeft om de straffen te verzwaren; wij moesten er eerst maar eens voor zorgen dat de pakkans aangepakt werd. Dat is namelijk de sleutel tot succes, niet het verhogen van straffen. Voor dat laatste stonden wij open, maar bij de SWOV zei men: nee, eerst de pakkans. Wat is daarop uw reactie, mijnheer De Rouwe?

De heer De Rouwe (CDA): Ik sluit mij daar volledig bij aan. Zeven jaar geleden hebben wij een pakkans afgesproken en zeven jaar lang is de pakkans kennelijk niet zodanig geweest als werd verondersteld. De pakkans moet absoluut omhoog. In het verlengde daarvan vindt het CDA het heel lange lontje dat de overheid nu kennelijk heeft tegenover de verkeersshuften echt te tolerant. Zij kunnen maar liefst drie keer zwaar de fout in gaan en moeten drie keer in vijf jaar veroordeeld worden door een rechter. Dat is nogal wat in Nederland. Wij vinden dat dit aantal terug moet naar twee.

Misschien mag ik het voorstel meegeven voor een maatregel die op 1 januari aanstaande ingaat. Volgens dat voorstel raken alle bestuurders die twee keer met alcohol op gepakt worden, het rijbewijs al kwijt. Bovendien kijkt de regering naar aanleiding van een motie die ik samen met mevrouw Roefs heb ingediend, naar de mogelijkheid om dit uit te breiden met bijvoorbeeld drugs en asociale meetbare gedragingen. Zo ontstaat het plaatje dat wij in de toekomst, vanaf 1 januari 2010, een puntenstelsel voor alle bestuurders krijgen met als criterium "twee keer in de fout is ontnemen van het rijbewijs", terwijl uitgerekend voor de beginnende bestuurder, die verantwoordelijk is voor veel meer ongevallen, het lontje iets langer is. Die mag er immers drie keer over doen voordat hij het rijbewijs kwijtraakt. Dat is echt scheef. Dat moeten wij niet doen. Daarom moeten wij echt terug naar twee punten.

De voorzitter: Ik geef het woord aan de heer Madlener

van de PVV. Wordt dit al uw laatste inbreng, mijnheer Madlener?

De heer Madlener (PVV): Nee, nee, zo makkelijk zijn jullie niet van mij af!

De voorzitter: Ik zou u misschien ontzettend pijnlijk hebben toegesproken.

De heer Madlener (PVV): En ik zou jullie dan te snel moeten missen. Nee, ik zal dit parlementaire jaar uitzitten, en ik ben blij dat ik nog mee kan doen aan dit debat. Daarna ga ik in Brussel Nederlandse belangen verdedigen.

De voorzitter: Succes vandaag.

De heer Madlener (PVV): Voorzitter. Dit is een ernstige zaak. Ik ben erg geschrokken. Het puntenrijbewijs voor beginnende bestuurders vinden wij een goed idee. Het geldt voor een periode van vijf jaar. Bij drie ernstige overtredingen raakt de bestuurder zijn rijbewijs kwijt. Dan wordt het geschorst. Dat is een heel straffe maatregel.

Zo'n systeem voer je of perfect uit of niet. Nu doen wij het slecht. De minister doet het slecht. Dat leidt tot willekeur. In 20% van de gevallen wordt er geregistreerd. Een aantal mensen is wellicht op die grond het rijbewijs kwijtgeraakt. Ik wil weten hoeveel mensen hun rijbewijs inderdaad zijn kwijtgeraakt ten gevolge van deze maatregel.

Dit betekent dat 80% van de mensen die dezelfde overtreding hebben gepleegd en ook hun rijbewijs zouden moeten kwijtraken, het rijbewijs niet kwijtraakt. Dat is dus een vorm van willekeur, want de een wordt bestraft en de ander niet. Dat komt door fouten in het systeem. Dat is een ernstige zaak.

Ik zal niet het hele betoog van de heer De Rouwe overdoen, want ik steun hem in grote lijnen in wat hij heeft gezegd. Wij eisen wel heel snel heel goede maatregelen. Praten over het verzwaren van het systeem lijkt ons op dit moment absoluut niet aan de orde. Over de pakkans is al gesproken, maar nu moet het vooral prioriteit hebben om het systeem zelf op orde te krijgen. Ik stel voor dat de minister in het zomerreces lekker doorwerkt om dit op heel korte termijn op orde te krijgen. Het kan echt niet zo zijn dat de een zijn rijbewijs wel kwijtraakt en de ander niet. Behalve het gevaar op de weg dat dit oplevert, is wat op die manier gebeurt gewoon ernstige willekeur.

Ik wil dus weten hoeveel mensen hun rijbewijs zijn kwijtgeraakt en hoeveel mensen hun rijbewijs niet zijn kwijtgeraakt terwijl zij het wel kwijt hadden moeten zijn. Misschien kan de minister daarop antwoord geven. Ik wil graag uitgebreid horen welke maatregelen hij op heel korte termijn zal nemen.

De heer Roemer (SP): Voorzitter. Sinds 2002 kennen wij de maatregel beginnend bestuurder. Dit is een maatregel ter voorkoming van verkeersshufterig gedrag en dus ter verbetering van de verkeersveiligheid. Daar zouden wij allemaal hartstikke blij mee moeten zijn.

Het kabinet heeft meerdere keren, meestal bij monde van de minister van Verkeer en Waterstaat, laten weten dat het veel waarde hecht aan de verkeersveiligheid. Dan is het toch erg wrang dat wij opnieuw moeten spreken over administratieve fouten die kunnen leiden tot grote verkeersonveiligheid. De chaos bij het CBR staat nog op mijn netvlies. Het is voor de SP-fractie dan ook onaanvaardbaar dat slechts 20% van de uitgedeelde strafpunten terecht komt in het daarvoor bedoelde register en dus achter de naam van de automobilist die een ernstige verkeersovertreding heeft begaan. Maar is het niet nog veel erger dan het lijkt?

Wij hebben allemaal een beeld van hoe het werkt. De chauffeur begaat een overtreding en wordt aangehouden. Er wordt proces-verbaal opgemaakt. Dat moet dan netjes doorgestuurd worden en gaat zo een heel circus, een hele riedel af tot het uiteindelijk terecht moet komen bij het CBR, dat op dat moment al dan niet een maatregel moet opleggen. Daarbij gaat het vier van de vijf keer in het hele proces fout. Dat betekent dat een heleboel mensen die een ernstig verkeersdelict hebben begaan, niet worden aangepakt en geen strafpunt krijgen. Als zij het vaker doen, wordt ook hun rijbewijs niet ingenomen. Dat is onbegrijpelijk.

Ik heb daarom een aantal vragen aan beide ministers. Hoeveel beginnende chauffeurs zijn deze dans ontsprongen? Vinden de ministers dit acceptabel? Hier zitten gewoon verkeersshuffers bij die niet worden aangepakt. Daar is dit puntenrijbewijs toch juist voor bedoeld? In hoeverre kan het met terugwerkende kracht worden hersteld?

De minister schrijft in zijn brief dat dit al in 2006 aan het licht kwam. Waarom is er toen niet direct ingegrepen? Waarom is de Kamer toen ook niet direct geïnformeerd? De twee flutmaatregelen die de minister nu voorstelt, hadden in 2006 ook afgedwongen kunnen worden, nee, moeten worden, want wat zijn de voorgestelde maatregelen? De hoofdofficieren krijgen de opdracht om verbeteringen uit te voeren, met een heel verhaal erbij, en ter ondersteuning daarvan gaan parketten maandelijks rapportages toesturen. Als dat de maatregelen zijn, hadden die al meteen in 2006 genomen kunnen worden.

De minister verwacht dat deze maatregelen een positieve bijdrage zullen leveren. Vindt de minister het dan acceptabel dat niet alle veroordelingen die tot een strafpunt moeten leiden, ook daadwerkelijk geregistreerd worden? De minister verschuilt zich achter gebrekkige kwaliteitscontroles en bewerkelijke procedures. Na zeven jaar mag toch worden verwacht dat de minister dat op orde heeft en dat hij niet pas tot actie overgaat wanneer de Kamer of de pers begint te piepen?

Tot slot nog een vraag. Als laatste blijft het voor de SP-fractie vreemd, maar misschien heb ik het verkeerd, dat alcoholmisbruik door beginnende bestuurders niet kan leiden tot puntenaftrek, tenzij in combinatie met een ernstig verkeersdelict dat niet onder de Wet Mulder valt. Is dit juist? Zo ja, is de minister bereid om te onderzoeken of dit hier alsnog aan toegevoegd kan worden?

□

De heer Heemelaar (GroenLinks): Voorzitter. Ook voor GroenLinks is een fatsoenlijk functionerend beginnersrijbewijs een van de middelen die kunnen helpen om het verkeer veiliger te maken. De wake-up call die wij van de

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid hebben gekregen, mag dan ook niet onopgemerkt blijven. Er zijn immers geen aanwijzingen dat het systeem in zijn huidige vorm leidt tot minder ernstige ongelukken. Bij beginnende rijders gaat er ook onvoldoende een afschrikwekkende werking van uit.

Ik zal niet herhalen wat de vorige sprekers hebben genoemd. De kern van de boodschap is dat 80% van de uitgedeelde strafpunten in het zwarte gat van het Openbaar Ministerie verdwijnt. Ik geef wel nog enige aanvullende cijfers. De pakkans daalt, en dat zal ook niet echt helpen om het puntenrijbewijs goed te laten functioneren. Jaarlijks krijgen 180.000 mensen een nieuw rijbewijs. Wij rekenen uit dat sinds 2002 zo'n 800.000 beginnende automobilisten een puntenrijbewijs hebben gekregen. Het aantal uitgedeelde punten daalde in die tijd van 6000 naar 4000, ongeveer 0,5% van de automobilisten die met dat systeem worden geconfronteerd. Slechts 0,1% krijgt dan ook daadwerkelijk een geregistreerd punt. Laten wij de aanbeveling van de SWOV om de pakkans te vergroten, dus erg serieus nemen. De vraag is wat de minister daaraan gaat doen.

Wij hebben vernomen dat de minister van plan is om de boel te automatiseren. Dat lijkt ons een prima plan, maar doe dat dan wel heel erg rap. Wanneer is dat geautomatiseerde systeem operationeel?

Het andere idee om de problemen met het doorgeven van de strafpunten te voorkomen, is dat de politie dat mogelijk rechtstreeks kan gaan doen. Ook dat scheelt een schakel in de ketting. Wij zijn benieuwd naar een voortvarende, snelle aanpak, want wij vinden dat primair de pakkans aangepakt moet worden.

□

Mevrouw Roefs (PvdA): Voorzitter. Voor zover de PvdA überhaupt al vrolijk is dezer dagen, worden wij hier zeker niet vrolijker van. Na de grove onvolkomenheden die wij afgelopen week bij het CBR moesten constateren, hebben wij het vandaag over het niet registreren van punten in het kader van het beginnersrijbewijs.

Zoals ik al eerder gezegd heb, maken wij hier in de Tweede Kamer wetten. Wij stellen nieuwe maatregelen vast om de verkeersveiligheid te verbeteren. Als die echter niet kunnen worden uitgevoerd, is het gewoon dweilen met de kraan open. De score voor de uitvoering is zwaar onvoldoende. En dan willen wij het altijd graag hebben over de betrouwbare overheid. Wij vragen ons af – ik denk dat beide ministers zich ook achter de oren hebben gekrabbeld – wat er nog meer fout gaat waar wij nu nog geen weet van hebben.

De PvdA wil graag weten of de fout nog hersteld kan worden. Kunnen de jongelui – die vormen meestal de hoofdmoot – alsnog hun punt toegekend krijgen? Wat is daarvoor nodig? Wij vinden dat zij er op deze manier niet mee weg moeten kunnen komen.

En dan heb ik het nog niet over het verontrustende rapport van de SWOV dat wij hebben ontvangen, waaruit blijkt dat niet wetenschappelijk aangetoond kan worden dat het beginnersrijbewijs werkt. Het gaat ons nu veel te ver om op een late dinsdagavond het hele beginnersrijbewijs op de schop te nemen, maar ik wil wel graag, desnoods later schriftelijk, een reactie van de minister op het rapport van de SWOV.

Kortom, er is werk aan de winkel. Wij willen graag horen welke stappen de ministers gaan ondernemen om

deze grove fouten te herstellen en vooral op welke termijn.

□

De heer Aptroot (VVD): Voorzitter. De VVD is nooit zo enthousiast geweest over het puntenrijbewijs. Als wij echter met elkaar een besluit hebben genomen – mevrouw Roefs zei het net ook – moet het worden uitvoerd. Dat doet mij wel even denken aan het uitvoerige debat, waarbij u ook zo aanwezig was, dat wij maandag hadden over het functioneren van de Kamer in het kader van de zelfreflectie. In dat kader hebben wij geconstateerd dat wij vooral ook extra aandacht moeten hebben voor de uitvoering. Wij maken wetten. Het is heel belangrijk dat wij medewetgever zijn, maar de uitvoering is ook belangrijk. Soms moet de Kamer ook zelf het initiatief nemen om te kijken of het in de praktijk wel goed gaat. Dit zou zo'n voorbeeld kunnen zijn.

Wij vinden het heel ernstig dat blijkt dat het gewoon niet functioneert, dat de overheid zich niet aan de door de overheid zelf gemaakte afspraken houdt. Het onderzoek van de SWOV laat zien dat het puntenrijbewijs eigenlijk geen effectieve maatregel is. Het effect zou volgens het onderzoek nul komma nul zijn. De heer Heemelaar zei het zojuist ook al, het gaat vooral om de pakkans bij overtredingen. Als de pakkans gering of eigenlijk bijna nihil is, is er geen enkel effect. Dit is nog ernstiger omdat in het systeem, als iemand gepakt is, de overtreding en het strafpunt wegvallen en er niets gebeurt. Wij vinden het onvoorstelbaar dat dit de situatie is voor vier vijfde van de uitgedeelde punten. Die zijn ergens in het systeem, in de bureaucratie, verdwenen. Dat is te gek voor woorden; dat is nou echt falend overheidsbeleid en dat moeten wij ons allemaal aantrekken. Als ik het zo hoor, doen wij dat ook. Er is sprake van willekeur. De pakkans is al gering: er gebeurt niets met acht van de tien die gepakt worden en voor slechts twee van de tien heeft het mogelijk gevolgen. Ik wil antwoord op de volgende vragen.

1. Onderschrijft de regering de onderzoeksresultaten van de SWOV over het falen van het puntenrijbewijs?
2. Zo ja, wat denkt de regering daaraan te doen?
3. Denkt de regering dat zij het puntenrijbewijs nog effectief krijgt?
4. Kan de regering de punten die nu nog ergens in de bureaucratie, in het systeem, hangen en die nog niet als een soort notitie aan het rijbewijs van de bestuurder zijn toegevoegd, alsnog achterhalen en ervoor zorgen dat iedereen de sanctie krijgt die hem toekomt?
5. Zijn er alternatieven voor het puntenrijbewijs? Wat zijn de ervaringen in andere landen? De regering kan dat vanavond misschien niet beantwoorden, maar dan krijgen wij dat nog wel in een brief.

De VVD kan in ieder geval concluderen dat de pakkans essentieel is. Zeker als de pakkans voor de zware overtredingen fors is, heeft dat effect op het rijgedrag van mensen. Dat geldt overigens niet alleen voor de jonge bestuurders, de mensen die net hun rijbewijs hebben, maar ook voor de ouderen. Een hoge pakkans is effectief. Het voordeel van het pakken van mensen en het direct opleggen van een sanctie is dat dit ook voor buitenlanders geldt. Bij het puntenrijbewijs bestaat nog steeds de situatie dat er bij een buitenlander die in Nederland gekke overtredingen maakt, helemaal niets wordt genoteerd op zijn rijbewijs. Ook een Nederlander

die dit in het buitenland doet, ontsnapt. Wij vinden dat daar wat aan moet gebeuren.

Tot slot wil ik graag een reactie van de regering op het volgende: het ergert ons al jaren dat er als een dolle wordt geflitst in dit land. Dit lijkt nauwelijks bedoeld om de verkeersveiligheid te verhogen, maar om de staatskas te vullen met boetes op al die kleine rotovertredinkjes. Op zich moet de overheid dan kunnen optreden. Als zij dat echter als een dolle doet en de pakkans gering is voor de echt zware overtredingen, voor de hufters zoals hier wordt gezegd, dan gebeuren er ernstige ongevallen en doen wij het echt verkeerd. Kan de regering nou niet eens eindelijk zorgen dat de inzet van justitie en politie veel meer gaat naar de echte zware overtredingen en minder naar de mensen die 3, 4 of 6 km/u te hard rijden?

De vergadering wordt van 21.30 uur tot 21.40 uur geschorst.

□

Minister Hirsch Ballin: Mevrouw de voorzitter. Ik wil graag vooropstellen dat ik alle zorgen en ongenoegen goed begrijp en ook deel over de uitvoering van deze in 2002 ingevoerde wettelijke regeling. Wij willen allemaal – dat geldt dus uiteraard ook volop voor mijn collega van Verkeer en Waterstaat – dat er daadwerkelijk op grond van deze wet wordt opgetreden tegen de jonge bezitters van een rijbewijs die zich gedragen als hufters. Dat laatste woord is hier al enige malen gebruikt en ik denk dat we allemaal ook wel dit gedrag in het verkeer herkennen. Daar is die regeling voor bedoeld die in 2002 tot stand is gekomen en die gereed was voor toepassing, bezien vanuit de wettelijke regels. We willen uiteraard allemaal dat die goed wordt toegepast.

Als we nu moeten constateren dat in maar 127 gevallen het onderzoek naar de rijvaardigheid heeft plaatsgevonden, zou dat alleen maar goed nieuws zijn als we ook de overtuiging hadden dat het zo weinig voorkwam. Maar die overtuiging hebben we uiteraard geen van allen, integendeel. Ook zonder het onderzoek voelen we allemaal wel op onze klompen aan dat het om veel grotere aantallen moet gaan. De verklaring daarvoor blijkt er in te zijn gelegen – we hebben dat ook in onze brief van 11 mei uiteengezet – dat het heeft ontbroken en ontbreekt aan een invoeringstraject ten aanzien van die in 2002 tot stand gekomen wettelijke regeling. We hebben ons uiteraard ook laten vertellen hoe dat destijds in de Kamer en van de kant van het kabinet is gezien. Er was enig enthousiasme over die regeling; iedereen herkende die en wilde die. Er is toen echter niet onderkend dat voor een goede en volledige toepassing van een wet die toch met een behoorlijke frequentie behoorlijk vaak zal moeten worden toegepast, men moet beschikken over geautomatiseerde systemen, die er niet waren op het moment waarop de wet werd ingevoerd. De totstandkoming van deze geautomatiseerde systemen hangt in feite af van het met de leden van de vaste commissie voor Justitie al herhaaldelijk besproken gps, dat nu een flink eind gevorderd is. Ik heb daar vanaf het begin van mijn tweede ambtsperiode, in september 2006, intensief over gesproken met de Kamer. We weten allemaal dat dit een proces is van vele jaren. Op dit moment is voorzien dat eind 2010 de module gereed is voor de geautomatiseerde toepassing van deze regeling. Intussen – en dat was de strekking van de brief die wij de

Kamer hebben gestuurd – zullen we uiteraard al het mogelijke doen om te komen tot een betere uitvoering van deze wet. Ik heb het OM ook gevraagd om al het mogelijke te doen op basis van een handmatige, en dus aan veel beperkingen gebonden toepassing, om te komen tot een betere uitvoering van deze wet. Wij hebben er geen twijfel over dat dit moet. We kunnen inderdaad in terugblik niet anders doen dan constateren dat in 2002 de wettelijke regels van kracht zijn geworden, maar dat het heeft ontbroken aan een noodzakelijk geautomatiseerd systeem.

Tegen deze achtergrond – en het leek me goed om dit hoofdpunt voorop te stellen – zal ik graag ingaan op de specifieke vragen die door de leden van de Kamer zijn gesteld.

De heer Roemer (SP): Voordat de minister daarop ingaat, wil ik toch even een algemeen gevoel kwijt. De minister staat hier eigenlijk een beetje met krokodillentrans te verkopen dat het toch wel heel vervelend is wat er is gebeurd. Ik ken de minister wel een klein beetje; als hij dat zo zegt, vindt hij het echt heel vervelend en dan vindt hij ook dat het niet kan. Maar dat wist hij al in 2006. In 2006 was het al heel erg duidelijk, misschien niet exact de omvang en misschien niet exact waardoor het kwam, maar de minister wist in 2006 dat de aantallen niet overeenkwamen en dat er dus een probleem was. Nu zitten we in 2009. Is de minister het met me eens dat het toch wel een extreme vorm van laksheid is geweest dat wij zo lang op passende maatregelen moeten wachten, terwijl het zo'n ernstige zaak is?

Minister Hirsch Ballin: Ik wil om te beginnen de heer Roemer helemaal volgen in zijn gevoel dat we hier spreken over iets wat niet op deze manier had moeten gaan. Dus daar zijn we het geheel over eens. In 2008 is het rapport uitgebracht waar de gesprekken op gebaseerd zijn, die ook met de pers hebben plaatsgevonden en waar de berichtgeving dus op is gevolgd. Het Openbaar Ministerie is er verscheidene jaren mee bezig geweest. Na een paar jaar, zelfs nog eerder dan het tijdstip dat de heer Roemer net noemde, heeft het onderkend dat het toch wel van opvallend weinig gevallen kennis kreeg. Het OM heeft natuurlijk ook gezien dat de instrumenten om daar onmiddellijk op in te grijpen, ontbraken en heeft het onderzoek laten uitvoeren. Dat heeft geleid tot het rapport Onderzoek uitvoering maatregel beginnend bestuurder, dat in juli 2008 aan het OM is uitgebracht. Het OM heeft dat beschouwd als iets wat het binnen zijn eigen verantwoordelijkheid ter hand moet nemen. Sinds kort, naar aanleiding van de publicaties, is mijn ministerie daar ook rechtstreeks bij betrokken. De beoordeling door het OM dat dit de invoering van het gps vergt en de toepassing van de module die hierop is gericht, is juist. Daar is ook geen twijfel over. Dat is een proces dat je niet met het omzetten van een knop, van de ene op de andere dag, kunt realiseren. Het is haast ondoenlijk om dat ook nog handmatig te gaan verwerken. Wij willen natuurlijk allemaal dat die wet wordt toegepast in alle gevallen van hufferig gedrag door jonge bezitters van rijbewijzen. Een wet zoals deze vergt een geautomatiseerd systeem van verwerking. Zonder dat systeem kun je deze aantallen niet verwerken en ervoor zorgen dat de meldingen, binnen een halfjaar gevolgd door het gelasten van het onderzoek naar de rechtvaardigheid, effect verkrijgen.

De heer Roemer (SP): De minister probeert met een heel lang verhaal iets wat krom is, recht te praten.

Minister Hirsch Ballin: Nee.

De heer Roemer (SP): Dat hij dat doet, vind ik een heel vervelende zaak. Wij maken hier met elkaar afspraken, zeker over zo'n belangrijk punt als hufferig gedrag in het verkeer. In 2002 wordt hiervoor nota bene een wet gemaakt. In 2009 komt eigenlijk voor het eerst in de Kamer ter sprake dat vier van de vijf zaken – 80% – waarvan wij denken dat die worden behandeld, niet de eindstreep halen. Wij weten dit al heel erg lang, nee, de minister weet het al heel erg lang. Het Openbaar Ministerie weet het misschien nog wel veel langer. Ik vraag mij dan als Kamerlid af hoe het zit met de vertrouwenszaak. De Partij van de Arbeid riep dat ook al. Kunnen wij er überhaupt nog wel op vertrouwen dat de wetten die wij hier maken, door het Openbaar Ministerie of door de minister van Justitie worden uitgevoerd? Of moeten wij elke keer maar gaan piepen als wij iets in de krant lezen, moeten wij telkens constateren dat er beginnersproblemen zijn, ICT-problemen en noem maar op?

Minister Hirsch Ballin: Het antwoord op de vraag van de heer Roemer is: ja. Natuurlijk kan hij daarop vertrouwen. Er moet een uitvoeringsorganisatie zijn om met nieuwe wetgeving te werken. Ik heb dat pas nog bij andere onderwerpen zo uitdrukkelijk gezegd. In 2002 was er kennelijk enthousiasme over de wettelijke regels. Men is er impliciet of expliciet van uitgegaan, in ieder geval is het niet onderkend, dat dit alleen maar kan werken als er een geautomatiseerd systeem is dat deze aantallen zaken kan verwerken. Het Openbaar Ministerie is enige jaren na de totstandkoming van deze wetgeving argwanend geworden. Het heeft toen besloten om de vinger beter aan de pols te houden. Dat heeft geleid tot dit onderzoek. Het Openbaar Ministerie heeft vervolgens, op zichzelf terecht, geoordeeld dat dit een proces van gps vergt. Dat was op dat moment gaande. Op dat moment lag er nog geen module klaar die daarop kon worden toegepast. Als die wel klaar had gelegen, hadden wij natuurlijk graag gezien dat het OM dat had gedaan. Nu zeg ik de Kamer wat de stand van zaken is, welke interim-maatregelen wij hebben genomen en wanneer wij verwachten dat dit kan worden toegepast.

De sense of urgency is aanwezig bij mijn ministerie vanaf het moment dat dit boven water kwam, dat wil zeggen vanaf het moment dat het OM ons naar aanleiding van deze berichten heeft geïnformeerd over de manier waarop dit is aangepakt. Zo moet het ook alsnog worden gedaan. Dat dit in 2002 niet in gang is gezet, is waar. Toen was blijkbaar onvoldoende duidelijk dat je zo'n wettelijke regeling wel kunt maken, maar niet kunt verwachten dat deze in grote aantallen kan worden toegepast als je geen geautomatiseerd systeem hebt. Ik ben ook begonnen met dat te zeggen. Dat houdt ons absoluut niet verdeeld.

De heer Aptroot (VVD): Dit kan er bij mij gewoon niet in. Het is in 2002 gestart. In 2006 constateren wij dat het niet loopt en in 2009 zeggen wij dat het misschien in 2010 in orde is. Waar gaat dit over? Het is begonnen met 8000 punten die per jaar werden uitgedeeld. Dit is gezakt naar 3000, dat is misschien een vijfde. Het zouden er dus

Hirsch Ballin

15.000 per jaar moeten zijn. Gooi daar nog eens twee derde op, dan kom je uit op 25.000 per jaar. Dat zijn er 100 per dag als je alleen de werkdagen rekent. Als je één ambtenaar vrijmaakt met één dikke pc, dan klopt hij die even in en kan hij er – bliep! – laten uitkomen wanneer iemand er drie heeft. Dan kunnen er maatregelen worden genomen.

Het kan niet waar zijn dat voor een probleempje dat zo ernstig is in zijn aard, maar zo gering van omvang – misschien 100 meldingen per werkdag – geen tijdelijke maatregel wordt genomen. Dan wacht je toch niet op een groot automatiseringsproject? Er is geen bedrijf dat zo zou kunnen functioneren.

Is de minister bereid om ervoor te zorgen dat er binnen een week één persoon is vrijgemaakt die met een dikke computer op rijbewijs en burgerservicenummer de situatie registreert?

Minister Hirsch Ballin: Als het zo simpel was, als het werkelijk zo'n probleempje was, zou ik natuurlijk onmiddellijk zeggen: ja, zo gaan wij het doen. Het is echter niet zo simpel. Ik zal dadelijk ingaan op de vraag wat er nodig is om tot verbetering te komen.

De heer Aptroot (VVD): Ik wacht op het antwoord, maar als er geen betere reactie komt, zou ik zeggen: stop hiermee en laat iemand anders dit uitvoeren. Echt, het gaat om misschien 100 punten per werkdag en dan schat ik het nog hoog in. Die kunnen door één persoon op één pc'tje worden bijgehouden.

De heer Madlener (PVV): Ik ben geschokt door dit verhaal en door de manier waarop de minister zijn werk doet. Ik vind het heel erg dat de minister als hij constateert dat er wezenlijk iets mis is – het gaat om een simpel probleem, namelijk het niet-registreren van een gegeven – een rapport laat opstellen – hoeveel heeft dat gekost? – en daar vervolgens twee jaar op moet wachten. Dat kwam in 2008 en inmiddels is het al 2009. Nu spreekt de minister over modules en verschuift hij zich achter technische termen. Toch gaat het echt alleen om het registreren. Natuurlijk moet dat betrouwbaar gebeuren, maar dat hij sinds 2006 alleen een rapportje heeft laten opstellen en met de armen over elkaar heeft zitten wachten en ons niet heeft geïnformeerd, vind ik bizar. Doet de minister zijn werk altijd zo?

Minister Hirsch Ballin: Het Openbaar Ministerie heeft het probleem onderkend en heeft het rapport laten opmaken. Ik heb al gezegd dat het Openbaar Ministerie daar vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid mee bezig is geweest en op welk moment het beleidsdepartement daarin is gekend.

Wat ik net tegen de heer Aptroot zei, geldt ook hier: dit is niet iets wat je simpel met een paar maatregelen kunt oplossen. Als het zo zou zijn, zou ik dat graag doen.

Ik zal nu ingaan op de vraag wat wij wel kunnen doen. Daarbij moeten wij ...

De heer Madlener (PVV): Voorzitter. Ik wil graag een antwoord op mijn vraag. Ik wil dat de minister zijn werk onder de loep neemt. Wat vindt hij van zijn eigen handelwijze? Die kan hij toch niet goed praten? Hij kan toch niet zeggen dat dit op een goede manier is gegaan?

De voorzitter: De minister was nog aan het woord, mijnheer Madlener.

Minister Hirsch Ballin: Ik wil graag uiteenzetten hoe ik mij voorstel om dit probleem aan te pakken.

De voorzitter: Nee, mijnheer Madlener, wij luisteren nu naar de minister. U krijgt straks nog gelegenheid om iets te zeggen.

De heer Madlener (PVV): Dus ik krijg geen antwoord op mijn vraag?

De voorzitter: Volgens mij wil de minister nu juist een poging doen om u te antwoorden.

Minister Hirsch Ballin: Ik denk dat dit enige systematiek vereist en dan zal ook duidelijk worden dat dit niet een klein probleempje is dat je met één man met een computer kunt oplossen. Het betreft hier ernstige delicten die moeten worden geconstateerd op persoon; dus iets heel anders dan snelheidsovertredingen die je op kenteken vaststelt en waarvoor een aansprakelijkheid op kenteken geldt. Het gaat om delicten als forse snelheidsovertredingen, bumper kleven, gevaarzettend rijgedrag en het veroorzaken van een ongeval. De afdoening van deze feiten moet door de parketten worden gemeld bij het BVOM. Dit verzorgt de registratie in een register dat daarvoor is aangelegd en is opgezet: het Register overtredingen beginnende bestuurder.

Ik heb met het College van procureurs-generaal moeten vaststellen dat het registratieproces in het kader van de maatregel beginnende bestuurder niet goed verloopt. De overtredingen van beginnende bestuurders worden wel strafrechtelijk afgedaan – dat is uiteraard de eerste voorwaarde waaraan moet zijn voldaan – maar de registratie in dat register blijft in veel gevallen uit.

Dit is door het Bureau Verkeershandhaving van het Openbaar Ministerie gevolgd en geanalyseerd. Het BOVM heeft het aantal zaken dat door de parketten ter registratie wordt aangeboden, vergeleken met de gegevens uit het OM-registratiesysteem Compas en daaruit kwam die discrepantie naar voren tussen het aantal zaken dat strafrechtelijk wordt afgedaan en het aantal dat ter registratie wordt aangeboden.

Daarna heeft het College van procureurs-generaal aan alle parketten aandacht gevraagd voor dit registratieproces. Daarop zijn analyses gevolgd van het BVOM. Daaruit bleek wat al door verscheidene Kamerleden werd geconstateerd: maar 20% van de specifieke overtredingen begaan door beginnende bestuurders, was gemeld bij het BVOM. Daarom heeft het BVOM in 2008 het onderzoek naar de uitvoering van de maatregel laten verrichten.

Ik zal de oorzaken nu kort schetsen. In het proces van registratie zijn twee momenten van belang. We beginnen bij het opmaken van het proces-verbaal door de politie. De verbalisant dient op dat moment te controleren of sprake is van een beginnende bestuurder en of het gaat om een van de specifieke feiten waarop de maatregel van toepassing is. Dat is dus niet een simpele handeling en het komt ook niet vanzelf uit elk proces-verbaal naar voren. De bevinding of sprake is van een beginnende bestuurder, moet dus in het proces-verbaal worden aangegeven. Dat vergt alertheid en aandacht voor de maatregel, om te beginnen van de verbalisant. Veel van

de processen-verbaal die betrekking hebben op beginnende bestuurders, zijn op dit punt onvolledig. In dat geval kunnen ze in de rest van het proces niet worden herkend. Dat was het eerste punt: hetgeen door de verbalisant wordt vastgelegd ten aanzien van de overtreding.

Daarnaast moeten politie en parketten kwaliteitscontroles uitvoeren. Bij die kwaliteitscontroles kunnen ontbrekende gegevens alsnog worden toegevoegd, maar het College van procureurs-generaal heeft op basis van de onderzoeken moeten constateren dat daarvan te weinig gebruik is gemaakt. Hierbij speelt dus opnieuw het onderkennen van de gevallen waarin het om beginnende bestuurders gaat, een beslissende rol. Regiokorpsen moeten hun processen-verbaal insturen. Vaak doen zij dit in eerste instantie naar het CJIB, maar als de processen-verbaal niet herkenbaar zijn als beginnendebestuurderzaken, zullen deze zeer vaak in het reguliere verwerkingsproces worden meegenomen; dan komen ze dus bij het CJIB en worden ze niet meldend aan het BVOM. Dat is de volgende factor waardoor de invoer voor het BVOM kan achterblijven bij de behoefte. Zoals ik net zei, is er voor het registratieproces geen geautomatiseerd systeem. Dat is daarin een cruciale factor, maar niet de enige, omdat het al begint bij het niet-onderkennen van de beginnende bestuurders bij het opmaken van het proces-verbaal. Onvoldoende aandacht voor de maatregel en onvoldoende kwaliteitscontroles worden dan ook niet langs die weg ondervangen. Dat is niet voorzien bij de invoering van de maatregel in 2002; vandaar dat wij nu zijn aangewezen op het gps waarop ik reeds attendeerde. Een en ander leidt ertoe dat de specifieke feiten waarop de maatregel van toepassing is, weliswaar strafrechtelijk worden afgedaan, maar dat in vele gevallen melding aan het BVOM van het Openbaar Ministerie uitblijft. De punten komen dan ook niet in het register terecht.

Deze situatie kan niet blijven voortbestaan, daar is geen twijfel over mogelijk. Daarom wordt voor de langere termijn toegewerkt naar deze geautomatiseerde vorm van ondersteuning. Die is nodig, en de realisatie van het gps voorziet het Openbaar Ministerie voor eind 2010. Intussen zullen we al het mogelijke doen om in het huidige registratieproces verbeteringen aan te brengen, vooruitlopend op het gereedkomen van deze module in het gps. De hoofdofficieren krijgen allereerst de opdracht om de aandacht en alertheid voor de maatregel binnen hun eigen organisaties te vergroten. Daarvoor zullen de administratieve processen beter moeten worden ingericht. De kwaliteitscontroles van de processen-verbaal die binnenkomen, zullen fors worden opgevoerd.

Ten tweede moeten de hoofdofficieren de korpsen directer gaan aansturen op de uitvoering van de maatregel, onder andere door de prestaties van de korpsen op reguliere basis terug te koppelen. De hoofdofficieren zullen de korpschefs ook vragen om de maatregel opnieuw bij hun medewerkers onder de aandacht te brengen. Naast de vergroting van de alertheid bij het opmaken van het proces-verbaal zullen binnen de korpsen ook kwaliteitscontroles regulier moeten worden uitgevoerd.

Het derde punt is dat, ter ondersteuning van deze maatregelen, het BVOM maandelijks rapportages ter beschikking gaat stellen. Daarin zal per parket het aantal ter registratie aangeboden zaken worden aangegeven. De hoofdofficieren krijgen daarmee inzicht in de prestaties

van de eigen organisatie en in die van de andere parketten. Deze maandrapportages zullen tevens behulpzaam zijn bij het monitoren van de prestaties.

Ten slotte zal het parket-generaal op basis van de maandrapportages een monitorrol inzetten in de richting van de parketten.

Er worden dus op korte termijn vier maatregelen ingezet om te komen tot een verbetering, vooruitlopend op de voltooiing van het automatiseringsproces in het kader van gps. Dat is geen eenvoudige zaak; ik hoop dat ik dat ook voldoende heb toegelicht. Dat wat kan worden gedaan, zal worden gedaan, te beginnen bij de alertheid van de verbalisanten die de beginnende bestuurders moeten onderkennen, via de tussenstappen die ervoor nodig zijn dat het in het goede proces wordt ondergebracht en dat uiteindelijk de registratie en daarbij de toerekening van de punten aan de beginnende bestuurders kan plaatsvinden. Ik verwacht dat wij met deze reeks van maatregelen op korte termijn en vooruitlopend op wat ik u in het vooruitzicht heb gesteld voor de periode tot het gereedkomen van de gps-module, tot verbeteringen zullen komen.

De heer Roemer (SP): Dat wij op de langere termijn naar volledige automatisering en digitalisering moeten gaan, snap ik. Dat u op de korte termijn een viertal maatregelen neemt, snap ik ook. Ik snap echter niet dat er een krantenbericht van het Nederlands Dagblad en vragen van Kamerleden aan vooraf moeten gaan terwijl u het al vanaf 2006 wist. Waarom hebt u deze tijdelijke maatregelen niet direct genomen, vanaf het moment dat u ervan op de hoogte was dat er problemen waren?

Minister Hirsch Ballin: Het Openbaar Ministerie is vanaf de eerste tekenen dat er een tekort aan uitvoering van deze wettelijke regeling was, bezig geweest met het onderwerp. Het heeft dat gedaan met de middelen die het heeft; die middelen zijn beperkt, zoals gezegd, en daarin ontbrak ook de automatisering. Het OM heeft het onderzoek laten uitvoeren dat het rapport van 2008 heeft opgeleverd. Dat is vervolgens binnen het Openbaar Ministerie besproken. Dat heeft nog niet geleid tot meldingen aan mijn departement. Op dit moment, ook als resultaat van het overleg dat wij intussen met het Openbaar Ministerie hebben gehad, is de conclusie dat deze maatregelen nu moeten worden genomen.

De heer Roemer (SP): Ik stel graag wat vervolgvragen. Wanneer bent u op de hoogte gebracht van de problemen? Wat is de exacte datum daarvan geweest? Waarom hebt u toen niet direct maatregelen genomen? Welke maatregelen neemt u tegen het Openbaar Ministerie dat klaarblijkelijk zo lang informatie heeft achtergehouden?

Minister Hirsch Ballin: Ik gebruik hier niet achteloos de term "informatie achterhouden". Het Openbaar Ministerie heeft hier een eigen verantwoordelijkheid. Het is als OM belast met de uitvoering van deze wet. Het heeft onderzoeken gedaan, maatregelen voorbereid en dit uiteraard een plaats gegeven in hetgeen het OM intens mee bezig is, naar ik weet, namelijk de implementatie van het gps. Het moment waarop mijn ministerie, en daarmee ik, rechtstreeks ben geïnformeerd over dit onderwerp ligt na het verschijnen van de perspublicaties en valt dus vrijwel samen in de tijd met het moment waarop de heer De Rouwe – ere wie ere toekomt – heeft

gezegd dat hierover een brief wordt verwacht. Wij zijn toen aan de slag gegaan met het Openbaar Ministerie om interim-maatregelen te nemen ter verbetering, omdat uw en ons gevoel is dat wij ook in afwachting van de systematische aanpak met de automatisering hier al het mogelijke moeten doen.

De heer De Rouwe (CDA): Voorzitter. Ik constateer dat de alertheid van het Openbaar Ministerie beperkt is. Als wij in 2002 starten en in 2008 de conclusie wordt getrokken dat een en ander niet matcht, dan is het op zich goed dat er een onderzoek komt. Het verbaast mij echter wel dat het Openbaar Ministerie de minister niet direct informeert. Het Nederlands Dagblad is een goede krant om te lezen, maar ik betreur het dat ik het bericht daarin heb moeten lezen. Ik wil dat gezegd hebben en ik denk dat dat in de Kamer heel breed gevoeld wordt.

De minister heeft vier maatregelen aangekondigd om de processen te verbeteren. Ik mis daarbij echter een maatregel, ook in het kader van de net geschetste geschiedenis: hoe gaat de minister de Kamer informeren? De Kamer voelt zich op zijn zachtst gezegd enigszins betrokken bij dit onderwerp maar heeft die betrokkenheid in de afgelopen zes tot zeven jaar gemist. Verder heeft de minister aangegeven dat er een automatiseringsprogramma moet komen. Dat zal allemaal best; ik vind dat het niet aan deze Kamer is om daar diepgaand op in te gaan. Wij moeten u afrekenen op wat er afgesproken wordt. Waar kan de Kamer deze minister op bevragen als hij zegt dat de doelstellingen verhoogd moeten worden? De conclusie van vandaag is dat slechts 20% doorgaat. Kunnen wij erop vertrouwen dat dat percentage omgedraaid wordt en dat wij naar ten minste 80% gaan van punten die ook echt toegekend worden?

Minister Hirsch Ballin: Voor een vrijwel volledige toepassing van deze maatregel is het geautomatiseerde systeem nodig. De vaste commissie voor Justitie houdt ik regelmatig op de hoogte van de voortgang met het gps. Dit onderdeel zal ik daarbij uiteraard graag betrekken.

Voor de korte termijn, deze zomer – dat is niet morgen maar wel volgende maand – zal ik de Kamer laten weten hoe wij te werk zullen gaan, welke mogelijkheden wij wel en niet zien bij de tot nu toe niet verwerkte punten. Binnen een halfjaar na het negatief behalen van het derde punt moet worden ingegrepen. Het heeft dus ook geen zin om over de hele periode terug te kijken. Het is zeer bewerkelijk om dat allemaal handmatig te doen, omdat het verscholen zit in processen-verbaal, die lang niet altijd de beginnende bestuurder signaleren. Wij moeten dus een afweging maken van wat redelijkerwijs kan worden gevergd. Ik zal de Kamer binnen de genoemde termijn graag informeren over wat op termijn mogelijk en onmogelijk is. Daarmee heb ik ook de vraag van de heer De Rouwe uit de eerste termijn beantwoord. Uiteraard houd ik de Kamer graag periodiek op de hoogte van de gemaakte voortgang, van hoe de vier door mij geschetste maatregelen uitpakken. Het is duidelijk dat dit onderwerp, de uitvoering, de aandacht van de Kamer heeft; het zal ook de mijne houden.

De heer De Rouwe (CDA): Ik heb nog een korte vervolgvraag omdat die naar mijn idee niet goed, of in ieder geval niet duidelijk, is beantwoord: op welk getal kan de Kamer de minister nu aanspreken? Nu is het slechts 20%. Ik kan mij voorstellen dat de minister even

wil bekijken wat redelijk is. Iedereen, ook de minister, zegt: wij moeten 100% nastreven. Deze Kamer heeft echter ook behoefte aan een realistisch getal. Is die 100% realistisch?

Minister Hirsch Ballin: 100% is nooit realistisch. Daarvoor moet de herkenning van beginnende bestuurder perfect zijn, terwijl het gaat om een persoonlijk contact van de verbalisant met de betrokken bestuurder. Uiteraard streven wij naar maximalisatie daarvan, naar een zo hoog mogelijk aantal. De manier waarop dat kan worden uitgevoerd wanneer de geautomatiseerde werkwijze op basis van het gps klaar is, zal ik de Kamer zo precies mogelijk in een brief beschrijven.

De heer Madlener (PVV): Ik herhaal mijn geschoktheid over de handelswijze van het Openbaar Ministerie in combinatie met uw rol als verantwoordelijk minister; uw volstrekte laksheid bij het aantrekken van het boetekleed. Op geen enkele manier zegt u: dat hebben wij verkeerd gedaan, ik was daarvoor verantwoordelijk en dat spijt mij.

Dan de willekeur die is ontstaan. Ons rechtssysteem hangt natuurlijk aan gelijke gevallen gelijk behandelen. Daar moeten wij echt naar streven, maar dat doet u hierbij niet. Heel veel mensen lopen weg met zware overtredingen omdat uw systeem faalt, en dat jarenlang. In dat licht is uw reactie erg lauw. Het is toch heel ernstig dat sommige mensen hun rijbewijs wordt ontnomen, terwijl dat niet gebeurt bij mensen die hetzelfde hebben gedaan? En dat doordat u jarenlang wacht op systemen; het interesseert mij niet wat u er allemaal voor nodig hebt. Het is een betrekkelijk eenvoudige procedure.

Ik heb nog een vraag, over de verbalisant. Op ieder rijbewijs staat wanneer je het behaald hebt. Het moet toch mogelijk zijn om in het systeem op te nemen dat bij een ernstige overtreding wordt bekeken of iemand minder dan vijf jaar over een rijbewijs beschikt? Het koppelen van die bestanden lijkt me toch wel heel erg handig.

Minister Hirsch Ballin: Het koppelen van bestanden is alleen mogelijk als gegevens daarin voorkomen. De automatisering van de politie, zoals bekend verdeeld over 26 korpsen, is iets wat helaas een werk van vele jaren is gebleken. Daar is al vaak met de Kamer over gesproken.

De heer Madlener zegt: automatisering en dergelijke interesseert mij niet. Mij interesseert die precies wel. Daarin verschilt mijn benadering van die van de heer Madlener. Je moet inderdaad precies weten hoe je iets moet uitvoeren, voordat je grote woorden gebruikt over iets wat ogenschijnlijk een fluitje van een cent is om te regelen. Het is geen fluitje van een cent. Dat dit bij de invoering al had moeten worden onderkend, hebt u mij al aan het begin van mijn antwoord horen zeggen. Het is ook onze werkwijze om vanaf het moment dat wij spreken over belangrijke maatregelen, de uitvoering er eveneens bij te betrekken. Dat moet ook gebeuren, daar is geen twijfel over mogelijk. Niemand moet hier de indruk wekken dat het allemaal iets is wat je als het ware met een knip van de vinger kunt realiseren. U kunt ervan verzekerd zijn dat ik het OM daarop zal aanspreken. Daar ben ik verantwoordelijk voor, evenals voor alles wat daar gedaan wordt en gelaten. Het OM en de diensten die moeten worden ingeschakeld om er uitvoering aan te

De heer Madlener (PVV)

© M. Sablerolle – Gouda

geven, waaronder de politiekorpsen, zullen op scherp worden gezet om tot de bestmogelijke uitvoering van deze wet te komen.

De heer Madlener (PVV): Het zijn allemaal prachtige woorden. Er wordt in 2006 iets geconstateerd – dat is al veel te laat, laten wij dat vooropstellen, maar laten wij dat door de vingers zien – en daar wordt dan op een typisch Hollandse manier op gereageerd: er wordt opdracht gegeven tot een rapport, twee jaar later komt dat rapport en nu zitten we in 2009 en gaan wij daar eens over praten. Zo kun je toch geen land besturen! Dit gaat toch om belangrijke zaken! Het gaat om mensen die ernstige overtredingen plegen. Het gaat zelfs ... nou ja, ik wil het niet dramatiseren, maar dit is toch een werkwijze waarvan ik mij afvraag of dat nou is wat ik van mijn minister moet verwachten. Ik vind het echt ongelofelijk eigenlijk.

Minister Hirsch Ballin: Als de heer Madlener de indruk heeft dat dit betekent dat deze feiten niet zijn afgedaan, dan vergist hij zich. Het gaat natuurlijk in al die gevallen om feiten, om situaties, die inderdaad tot een veroordeling hebben geleid. Het is dus absoluut niet zo dat hier ernstige misdrijven zonder strafrechtelijke gevolgen zijn gebleven. Wat wij wilden, wat onze voorgangers wilden en wat u en wij nog steeds willen, is dat er een extra consequentie naast de strafrechtelijke veroordeling aan wordt verbonden in de vorm van het opnieuw beoordelen van de rijvaardigheid. Het is echter niet zo dat hier ernstige misdrijven onbeantwoord zijn gebleven. Ik begrijp dat de heer Madlener het nu niet positief bedoelt als hij het heeft over een typisch Hollandse wijze waarop het is aangepakt. Ik had de afgelopen weken het gevoel dat hij juist blij was met alles wat op een typisch Hollandse wijze wordt gedaan. Ik denk dat wij hier echt de eis moeten stellen dat er grondig wordt gekeken naar wat hier aan de hand is. Daarvan heb ik u verslag gedaan. Ik heb u gezegd tot welke conclusies dat heeft geleid, hoe het OM de politiekorpsen zal aansturen en hoe het zelf te werk zal gaan om vooruitlopend op het gereedkomen van de automatiseringssystemen tot verbetering te komen. Aan de inzet hoeft u niet te twijfelen. Dat is, hoe u dat verder ook moge kwalificeren,

de inzet die u van ons mag verwachten en waarop u kunt rekenen.

De heer Madlener (PVV): Ik begrijp dat u vanaf nu datgene gaat doen wat u in 2006 had moeten doen. Daar twijfel ik niet aan. Het gevoel van urgentie is er nu wel, denk ik. Waar het mij om gaat is de werkwijze in 2006 en dat er zo volstrekt laks mee is omgegaan. Wij zijn nu drie jaar verder!

Dan kom ik nog even op het punt van de willekeur. Je rijbewijs kwijtraken of opnieuw moeten afrijden is een zware sanctie. Het is nu zo dat sommige mensen die sanctie wel opgelegd hebben gekregen en anderen niet, terwijl zij hetzelfde hebben misdaan. Dat vind ik willekeur en dat vind ik heel ernstig.

De heer Aptroot (VVD): Voorzitter. Ik wil toch even vragen aan de minister of het inderdaad zo is dat de automatisering bepaalt hoe het bij het OM gaat en niet gewoon wat wij en de regering samen hebben bepaald dat er moet gebeuren. Wij wachten er al jaren op. Ik vind dit echt onvoorstelbaar. Dat is mijn eerste vraag. Mijn tweede is: het kan soms moeilijk zijn, maar dan organiseer je even een bypass. Ik ben ervan overtuigd dat als wij vragen om bij dit soort ernstige delicten even aan te kruisen of iemand korter dan vijf jaar zijn rijbewijs heeft – dat is zo te zien, dat moet toch genoteerd worden – dan kunnen wij met een simpel systeem in ieder geval tijdelijk een noodverband aanleggen. Dat meen ik echt. Het vergt een stevige pc en één of twee mensen erbij. Ik vind het onacceptabel dat in 80% van de gevallen in feite de sanctie niet wordt uitgevoerd die wij met elkaar in 2002 hebben bepaald.

Minister Hirsch Ballin: Ik zou willen dat het waar was wat de heer Aptroot nu schetst: even aankruisen en een stevige pc en het is geklaard. Ik zal de Kamer zoals net al toegezegd aan de heer De Rouwe precies informeren over wat er nodig is en hoe de vier maatregelen die in de tussentijd worden genomen, worden uitgevoerd. Natuurlijk bepaalt de wet wat er moet worden gedaan door het OM, door de politie. Daar is geen twijfel over mogelijk. De wet, het beleid dat wij hier bespreken, bepaalt ook waarop de inspanningen bij de automatisering worden gericht. Natuurlijk bepaalt de wet wat door het Openbaar Ministerie en door de politie moet worden gedaan. Daarover is geen twijfel mogelijk. Het beleid dat wij thans bespreken, bepaalt ook waarop de inspanningen bij de automatisering worden gericht.

Mijn voorganger en ik hebben steeds intensief gesproken over het geweldig project waarbij Compass wordt vervangen door gps. Dat is hard nodig. Dat is niet een heel simpele operatie. Het vraagt afstemming, uitwerking en overleg, ook met de rechtspraak die onafhankelijk is. Daar zijn wij mee bezig. De heer Aptroot moet niet de indruk wekken dat het iets is wat wij met een stevige pc en het aankruisen van vakjes kunnen klaren. Als dat zo zou zijn, zouden wij het doen. Ik zou willen dat het waar was, maar dat is niet het geval. De inspanningen die erop zullen worden gericht om tot aanzienlijk betere resultaten te komen, moeten worden verricht. Daaraan hoeft de heer Aptroot niet te twijfelen. Wij werken eraan. Ik zal de Kamer in brieven en via de periodieke informatie hiervan op de hoogte houden.

De heer Aptroot (VVD): Ik vind het jammer dat de

minister niet bereid is om het noodverband aan te leggen. Dat kan inderdaad simpel. Ik zou bijna zeggen dat wij volgende keer beter het debat kunnen voeren met het hoofd automatisering van het Openbaar Ministerie in plaats van met de regering. Op deze manier komen wij immers niet verder.

Mevrouw Roefs (PvdA): Ook ik wil het nog even over de automatisering hebben. Ik meen dat de minister het probleem erg makkelijk bij de automatisering neerlegt. Ik kan mij herinneren dat ik een nacht met de politie mee ging om controles uit te voeren. Als iemand een rijbewijs moest tonen, merkte de politie op als het een beginnersrijbewijs was. Wij hebben het dus niet over automatisering, maar over menselijke fouten. Het is een zaak van het niet registreren. Dat is de eerste stap. Ik begrijp niet waarom de automatisering de schuld van het probleem krijgt. Meestal is het precies andersom en ontstaan de problemen pas als wij gaan automatiseren.

Minister Hirsch Ballin: Dat is een mooie opmerking. Zoals de leden van de Vaste commissie voor Justitie weten, is het een heel ingewikkeld complex. Het omvat heel veel werk en heel veel handelingen. Er zijn heel veel complexe bedrijfsprocessen die moeten worden doorlopen om het gps te realiseren. Het bouwt voort op Compas, het bestaande systeem dat het Openbaar Ministerie tot op heden gebruikt. Dat was al rijkelijk ingewikkeld, maar daarin zijn geen registraties voorzien zoals die welke wij nodig hebben voor de wet die in 2002 is ingevoerd.

Mevrouw Roefs heeft het over oplettendheid. Ik neem graag aan dat de oplettendheid 's nachts wordt geoptimaliseerd als mevrouw Roefs met de verbaliserende politieambtenaar mee gaat. Zeker, je kunt het zien. Maar er is geen standaardcategorie om het te noteren, geen standaardproces om het door te geven.

Ik zou hebben kunnen volstaan met op te merken dat wij de vier zaken zullen gaan doen die op korte termijn in gang kunnen worden gezet, zoals het Openbaar Ministerie de afgelopen jaren actief is geweest. De Kamer moet niet de indruk hebben dat het Openbaar Ministerie niets heeft gedaan. Het Openbaar Ministerie heeft de problematiek onder eigen verantwoordelijkheid onderkend en daaraan maatregelen genomen. Het OM heeft, zoals ik in het begin van mijn betoog heb opgemerkt, aan de parketten gevraagd om beter op te letten en aan de politiekorpsen te vragen om er scherper op te letten. Mevrouw Roefs heeft gezien dat zij het zien. Zij heeft gezien dat zij het ook kunnen noteren. Dat is allemaal gebeurd. Dat ik de automatisering daarbij heb betrokken, is omdat ik geen genoeg wil nemen met een wat betere uitvoering dan tot nu toe, maar met een veel betere uitvoering en een veel vollediger toepassing. Daar hebben wij deze verdere stap voor nodig. Daarom ben ik ook begonnen om dat op te merken. Dat vergt een langere adem; ik wil geen illusie wekken dat dit met een knip van de vingers is opgelost. Wat wij op korte termijn kunnen doen door de politiekorpsen en de officier van justitie hierop scherper te laten toezien, zal ook gebeuren.

Mevrouw Roefs (PvdA): Ik wil nog een andere vraag stellen ter verduidelijking. Daarstraks zei de minister dat hij slechts een halfjaar kan teruggaan, omdat binnen een halfjaar na het uitdelen van het derde strafpunt moet zijn

opgetreden. Klopt dat? Als wij gaan herstellen, kunnen wij dus maar tot een halfjaar teruggaan?

Minister Hirsch Ballin: Zo ongeveer. Er zijn twee problemen die ik in mijn brief aan de Kamer uiteen zal zetten. Het eerste betreft de bewerkelijkheid van alles wat in dossieronderzoek boven water zou moeten worden gebracht. Als je geen systeem hebt waarin deze vastliggen, kun je alleen via het onderzoeken van de voorhanden zijnde dossiers teruggaan naar de feiten. Dan is de vraag – dat is een kwestie van afwegen, ook ten opzichte van het vele andere dat van het Openbaar Ministerie wordt verwacht – of wij van nu af aan beter moeten gaan werken of nog iets moeten doen om terug te gaan. In ieder geval is het zo dat binnen een halfjaar na het constateren van het derde strafpunt hieraan gevolgen verbonden moeten worden. Zelfs als het op de een of andere manier zou lukken om verder terug te gaan, heeft dit geen enkele zin. Blijf over de vraag of wij in de afweging van al die andere taken die op het Openbaar Ministerie afkomen – het Openbaar Ministerie is zwaar belast met vele taken, waaronder al die waarover ik de afgelopen weken, maanden en jaren met de vaste commissie voor Justitie heb gesproken – dit in alle redelijkheid kunnen vergen. Mijn inspanningen zijn op de toekomst gericht. Ik zal de Kamer informeren over wat dat precies betekent in de praktische uitwerking en over wat wij nog kunnen doen ten aanzien van de ontstane situatie. Dat is mijn inzet, vandaar de vier punten die ik voor de korte termijn heb aangegeven.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Roefs.

Mevrouw Roefs (PvdA): Kan de minister in zijn brief ingaan op de vraag of het mogelijk is om – ik zeg het even heel onparlementair – een blik uitzendkrachten open te trekken om deze klus te klaren? Of moeten dat mensen met een bepaalde opsporingsbevoegdheid of opleiding zijn?

Minister Hirsch Ballin: Alle mogelijkheden die er zijn, zullen wij hierbij onder ogen zien. Laat ik daar voor dit moment maar mee volstaan. Men kan ervan verzekerd zijn dat wij hiernaar zullen kijken. Ik heb alleen een kleine winstwaarschuwing willen meegeven, gegeven alle lasten en vragen die op het Openbaar Ministerie afkomen. Ik zeg er nogmaals uitdrukkelijk bij dat niets onbestraft blijft. Wij hebben het over de extra maatregelen die met recht en rede door de wetgeving van 2002 verbonden zijn aan drie veroordelingen.

Minister Eurlings: Voorzitter. Dank aan de leden voor hun bijdrage in eerste termijn. Ik denk dat ik na de uitvoerige beantwoording door mijn ambtgenoot van Justitie redelijk kort kan zijn. Ik zal proberen mij te beperken tot die onderdelen die ressorteren onder mijn verantwoordelijkheid.

Ik sluit mij heel nadrukkelijk aan bij de opmerking van minister Hirsch Ballin dat de huidige manier van puntenregistratie in het kader van het beginnersrijbewijs niet voldoet. Dit moet zo snel mogelijk worden aangepakt, ik kan daarover niet helder genoeg zijn. De aanleiding voor de invoering van het beginnersrijbewijs in 2002 was immers de constatering destijds dat de

beginnende bestuurder een grotere kans heeft om betrokken te raken bij een verkeersongeval. Dat verhoogde risico is vooral het gevolg van onervarenheid en tal van leeftijdsgebonden kenmerken. Voorbeelden van dat laatste zijn overschatting van de eigen rijvaardigheid en onderschatting van de complexiteit van de uitvoering van de verkeerstaak, alsook de risico's die met het verkeer samenhangen. De bedoeling van de regeling is natuurlijk vanaf het begin geweest dat ze beginnende bestuurders extra confronteert met de gevolgen van negatief gedrag. Het dreigen met of mogelijk krijgen van een strafpunt moet bijdragen aan gedrag zoals wij dat met z'n allen normaal vinden.

Willen wij dat dit echt wordt bereikt, dan moet de regeling in de praktijk natuurlijk wel gebruikt worden. Ik wil aansluiten bij de opmerking van de ambtgenoot van Justitie dat de ontstane situatie, die niet goed is, niet impliceert dat zaken op zichzelf niet zijn opgepakt. Zoals de heer Hirsch Ballin al zei, heeft het strafrecht gefunctioneerd. Alleen de bedoelde extra werking door de strafpunten, is niet goed uit de verf gekomen. Ik kan er lang over praten maar laat ik dat niet doen. Ik deel de zorg over de falende registratie. Ik ben van mening dat de registratie zo snel mogelijk moet worden verbeterd en steun daarom de maatregelen die de minister van Justitie heeft aangekondigd.

De heer De Rouwe en anderen hebben nog andere opmerkingen in mijn richting gemaakt, bijvoorbeeld rond de inhoud van de regelingen zelf, los van het registratieprobleem. Volgens de huidige regeling uit 2002 moet je na drie punten een onderzoek ondergaan. Drie keer geel is hier rood, anders dan in het voetbal. De heer De Rouwe heeft gevraagd naar de mogelijkheid om al na twee punten een onderzoek te krijgen. Dan wordt het dus echt voetbal, want dan wordt twee keer geel rood. Ik vind dat op zichzelf een interessante gedachte. In de recidiveregeling rond alcohol kennen wij immers ook een systeem van twee punten. Daarbij gaat het alleen nog om alcoholmisbruik. De heer De Rouwe heeft er eerder met een motie voor gepleit om te onderzoeken welke andere ernstige verkeersdelicten onder de regeling van de recidive die iedere bestuurder aangaat, niet alleen beginnende bestuurders, kunnen worden gebracht. Conform de toezegging van de minister van Justitie en mijzelf, gedaan bij het debat van 6 februari 2008 in het kader van de recidiveregeling, zijn wij dat aan het onderzoeken. Als zou worden besloten tot een uitbreiding van de reikwijdte van de recidiveregeling tot meer dan alcohol alleen, zal dat natuurlijk ook gevolgen hebben voor de beginnersregeling.

Laat ik in het kort iets zeggen over de recidiveregeling. Mochten wij willen overgaan tot uitbreiding van de reikwijdte met andere delicten, bijvoorbeeld drugs of andere ernstige meetbare verkeersdelicten – sommigen uwer heb ik grote snelheidsovertredingen in de bebouwde kom horen noemen – is sowieso wetswijziging nodig. Over een uitbreiding van de recidiveregeling met drugs zullen wij de Kamer zeer binnenkort een brief kunnen doen toekomen.

Wij kennen de drive van de heer De Rouwe hierin en wij delen die drive. Drugs en verkeer gaan absoluut niet samen. Dit moet worden aangepakt. Daarom zijn wij gaan onderzoeken of de speekseltest voldoende betrouwbaar is. Ik hoop dus dat ik de Kamer hierover op zeer korte termijn kan berichten. Ik hoop dat dit voor de zomer kan. Daar doen wij in elk geval ons best voor.

Hoe het ook zij, de heer De Rouwe legt de vinger op de zere plek. Bij alcohol, en dadelijk misschien bij andere misdrijven zoals drugs, geldt "twee keer geel is rood" en bij een beginnende bestuurder geldt voor sommige andere misdrijven "drie keer geel is rood". Dit leidt niet tot optimale duidelijkheid. Het leidt tot een complex systeem van verschillende soorten strafpunten door elkaar heen. Juist omdat wij dat probleem zien, zijn de minister van Justitie en ikzelf inmiddels een onderzoek gestart naar het systeem van het rijbewijs. Hoe ziet het eruit? Waar lopen wij tegenaan? Waar kunnen wij het verder verbeteren? De eerste resultaten van dit onderzoek verwacht ik aan het einde van dit jaar. Begin 2010 zouden wij daarover wellicht ook in den brede conclusies kunnen trekken.

Er hangt wel veel mee samen. Wij staan niet stil. Ik hoop de Kamer op de kortst mogelijke termijn nader te kunnen informeren over drugs. Gelet op de samenhang der dingen, zou ik de Kamer echter willen vragen of het mogelijk is om het verzoek om bij de beginnende bestuurder van drie naar twee te gaan – zoals ik heb gezegd, sta ik daar op zich sympathiek tegenover – even aan te houden, zodat wij dit eind dit jaar, begin volgend jaar echt in den brede kunnen bezien en daarover samen conclusies zouden kunnen trekken. Ik doe dat bij voorkeur in de discussie over het totale rijbewijssysteem, zodat alles in samenhang wordt afgewogen.

Dat betekent niet dat wij gaan wachten. Wij willen doorpakken. Als het enigszins kan, willen wij met het uitbannen van drugs in het verkeer stevig aan de slag. De registratie moet op orde zijn. De verkeersshuften moeten worden aangepakt. Dit soort puntensystemen is er niet voor niets. Zij zijn ervoor om bovenop het strafrecht en bovenop alles wat er al was, net de extra druk uit te oefenen op de belhamels, zodat zij hun gedrag veranderen voordat het te laat is.

Ik heb nog een opmerking over de evaluatie van de SWOV. De situatie is niet goed. Punt. Daar kan geen enkel misverstand over bestaan. Ik wil daar totaal duidelijk over zijn. Alhoewel de SWOV nog geen positief effect van het beginnersrijbewijs heeft kunnen aantonen, stelt zij tegelijkertijd wel dat zij een positief effect verwacht van het op orde brengen van de puntenregistratie. Zij zegt dus dat er potentieel is. Dat is een extra stimulans om de tent zo snel mogelijk op orde te krijgen. Hoewel er tal van reserves zijn, gaat de SWOV nadrukkelijk uit van een positief effect van een verbeterde registratie.

Aan het slot van mijn bijdrage wil ik de conclusies van de SWOV nog een keer voorlezen. De SWOV constateert dat noch uit het verloop van het aantal ongevallen noch uit de aantallen beginners met een, twee of drie punten, kan worden afgeleid dat het beginnersrijbewijs een effectieve maatregel is geweest, maar hiermee is naar de mening van de SWOV niet onomstotelijk aangetoond dat het beginnersrijbewijs geen effect heeft. Dat er nu geen effect is geconstateerd, kan verband houden met de moeilijkheden rond de administratieve verdwijning van punten et cetera. Ik geef nadrukkelijk aan dat ik als minister voor de verkeersveiligheid nadrukkelijk blijf geloven in de werking van deze puntensystemen. Wij willen ze meer met elkaar in lijn brengen. Ik kom daar graag op terug. Samen met de minister van Justitie en zijn apparaat doen wij ons uiterste best om de registratie snel op orde te krijgen. Dat kan wat ons betreft niet snel genoeg.

Eurlings

De heer Roemer (SP): Wil de minister nog ingaan op de vraag of het zinvol is om alcoholdelicten onder het puntenrijbewijs te laten vallen? Ik heb in eerste termijn gevraagd of dit een zinvolle aanvulling op het systeem is. De minister roept terecht dat verkeersshuffers aangepakt moeten worden en dat daar geen misverstand over kan bestaan. Voelt hij zich niet een klein beetje bedonderd door het Openbaar Ministerie dat het zeven jaar na dato nog steeds prutswerk is?

Minister Eurlings: Om met het laatste te beginnen: ik wil niet verhelen dat dit niet goed en teleurstellend is. Het moet zo snel mogelijk op orde komen. Ik kan daar niet duidelijk genoeg over zijn. Ik wil niets wegmoffelen, zo simpel is het.

Met alcohol zijn wij nu behoorlijk streng: tussen 0,5 en 0,8 promille een lichte educatieve maatregel, tussen 0,8 en 1,3 promille een educatieve maatregel en boven 1,3 promille het onderzoek. Daarbij komt dat de recidiveregeling binnenkort functioneert. Als je nu ook weer bij het beginnersrijbewijs iets met alcohol gaat doen, ben ik bang dat je het nog complexer maakt. Er is dan een systeem met twee punten en een systeem met drie punten. Dan loopt het nog meer door elkaar. Wij moeten ons de vraag stellen of het op termijn niet tot grote verwarring leidt als er een systeem is voor beginnende bestuurders, die met drie gele kaarten voor tal van asociale hufterige gedragingen rood krijgen en waarbij geldt dat drie keer geel rood is. Daarnaast geldt in de recidiveregeling straks voor alcohol en wellicht voor drugs en andere zaken dat twee keer geel rood is, en dat geldt dan weer voor iedereen. Wij onderzoeken of het simpeler gemaakt kan worden en meer kan worden geïntegreerd. Ik kom daar graag eind dit jaar, begin volgend jaar nader met de Kamer over te spreken. Dat lijkt mij beter, omdat wij nu bij de recidiveregeling al alcohol hebben betrokken. Als dit ook gebeurt bij het beginnersrijbewijs, wordt, ondanks de goede bedoelingen, de verwarring daardoor niet kleiner, maar juist groter.

De heer De Rouwe (CDA): Voorzitter. Dank aan de ministers voor de beantwoording. Die was meestal wel duidelijk, maar heeft soms ook vragen opgeroepen.

Laat ik beginnen met de duidelijkheid en de toezegging van de minister van Verkeer en Waterstaat wat betreft de erkenning van het feit dat drie punten wel heel ruimhartig is en dat er een dilemma kan ontstaan bij de recidiveregeling, waarin twee punten wordt gehanteerd. Ik had een motie klaar liggen om over twee punten een uitspraak te vragen. Ik kan echter akkoord gaan met de toezegging van de minister om dit eind van dit jaar of begin van het volgend jaar duidelijk in kaart te brengen. In die zin houd ik de motie aan en dien ik haar niet in. Het punt van het CDA blijft, maar ik wil wel even de tijd geven.

Er is nog wel iets te zeggen over de verkeersshuffers die de afgelopen maanden geen punten hebben gekregen vanwege de administratieve chaos. Ik ben blij met de toezegging van de minister van Justitie dat hij de Kamer zal informeren. Ik voel wel de behoefte om heel nadrukkelijk te bekijken of over de laatste zes maanden de punten wel degelijk alsnog kunnen worden toegekend. Daarom roep ik de minister in een motie tot het

volgende op. Ik dien de motie samen met collega Roefs in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het beginnersrijbewijs is ingevoerd met als doel de verkeersveiligheid te verbeteren door notoire verkeersshuffers aan te pakken;

overwegende dat het beginnersrijbewijs alleen het beoogde effect sorteert wanneer het ook wordt gehandhaafd;

verzoekt de regering, ervoor zorg te dragen dat strafpunten die worden uitgedeeld ook worden geregistreerd;

verzoekt de regering tevens, te onderzoeken, en de Kamer hierover voor de zomer te informeren, of en hoe strafpunten die in het verleden zijn uitgedeeld maar niet goed zijn verwerkt, alsnog geregistreerd kunnen worden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden De Rouwe en Roefs. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 157 (29398).

De heer Madlener (PVV): Voorzitter. Ik heb het net ook al gezegd: ik ben eigenlijk wel geschokt door de lakse wijze waarop de minister van Justitie hier optreedt. Alle begrip van wat hij de afgelopen jaren heeft gedaan en spijt ontbreken. Hij verschuilt zich achter procedures en rapporten. Zo moeten wij het niet doen. Het gaat niet goed. Als het gaat om zulke ernstige zaken als een Openbaar Ministerie dat mensen moet bestraffen die iets verkeerd doen, schrik ik daar echt van.

Alle maatregelen die de minister nu overweegt – twee of drie, met of zonder alcohol – zijn niet iets om nu even in een spoeddebat af te handelen. Ik wacht op dit punt gewoon de voorstellen af, zodat de minister Eurlings er nog eens goed over kan nadenken. Zodra de voorstellen er zijn, zullen wij ze kritisch bekijken.

De heer Roemer (SP): Voorzitter. Wat vandaag besproken wordt, is toch wel heel ernstig. Ik kan het niet anders verwoorden. Wij hebben in 2002 een wet laten ingaan en zeven jaar na dato krijgt de Kamer te horen dat die wet moeilijk uitvoerbaar is. In die zeven tussenliggende jaren is daarover gewoon niet met de Kamer gesproken.

De minister zegt nu dat hij het niet wist, dat het Openbaar Ministerie het wist. Maar daar is hij ook verantwoordelijk voor. Het is dus zijn probleem en niet het mijne, om het maar even heel cru te zeggen. Ontkent de minister ook dat het ministerie in 2006 wist dat er vertragingen waren in de pakkansen, dat het wist dat

Roemer

deze zaken zo liepen? Dat is voor mij wel degelijk een essentieel punt. Als wij wetten maken en na zeven jaar nog niet kunnen oordelen of die goed worden uitgevoerd, hebben wij een groot probleem. Dan is het wel degelijk een vertrouwenszaak. Dan vraag je je terecht af hoe het op andere terreinen gaat. De Kamer kan een wet hebben aangenomen waarvan de uitvoering lastig blijkt, maar dan dient acuut gereageerd te worden en met de Kamer daarover gesproken te worden en dan dienen maatregelen te worden genomen. Dat is hier verzuimd. In dit kader bestaat er een Register Overtredingen Beginnende Bestuurders. Daar moet het gemeld worden, daar is het fout gegaan. Laat ik hier dan ook maar een Register Overtredingen Beginnende Ministers neerzetten. Zijn eerste punt heeft de minister binnen. Ik vind het zo ernstig dat hier geldt: bij twee keer geel rood.

Om zo snel mogelijk te zorgen dat wij de boel op orde krijgen, dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in zeer veel gevallen geen strafpunten worden toegekend aan beginnende automobilisten waarbij geconstateerd is dat deze een overtreding hebben begaan waarvoor een strafpunt uitgedeeld dient te worden;

overwegende dat hierdoor functioneren van het systeem van het puntenrijbewijs voor beginnende automobilisten ernstig ondermijnd wordt;

verzoekt de regering om op korte termijn maatregelen te nemen waarmee gegarandeerd kan worden dat een beginnende automobilist waarbij geconstateerd is dat deze een overtreding heeft begaan waarvoor een strafpunt uitgedeeld dient te worden, deze dat strafpunt ook daadwerkelijk krijgt toegeschreven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Roemer. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 158 (29398).

De heer Heemelaar (GroenLinks): Voorzitter. Ik sluit aan bij de heer Roemer. Het is vrij schokkend om te constateren dat het OM in 2006 ervan op de hoogte was dat het niet goed ging met de registratie en dat wij hier nu drie jaar later ons uitputten in het bedenken van oplossingen voor een probleem waarvoor de minister van Justitie verantwoordelijk is. Ik zal sowieso mijn fractie voorstellen om voor de motie van de heer De Rouwe en mevrouw Roefs te gaan stemmen. Ik wil er echter nog een oplossingssuggestie bovenop doen omdat ik het wel heel schokkend vind om te constateren dat het niet lukt om de automatisering van zoiets simpels rond te krijgen. Er is nog een andere mogelijkheid: we kunnen het ook omdraaien en zeggen dat bij de eerste

overtreding het rijbewijs wordt ingenomen en de jonge automobilist het opnieuw kan ophalen. Daarmee komt er een druk op het Openbaar Ministerie zodat het dit bij gaat houden. Ik weet niet of het een oplossing is, maar als het zo ver moet komen, wil ik er nog wel eentje bovenop gooien.

Ik heb inmiddels ook twijfels over het bijhouden van de registratie van alcoholovertredingen. Als het bij jongeren niet goed gaat, vraag ik mij af hoe het loopt bij iets veel ernstigers. Ik wil daar graag een reactie op van de minister.

Mevrouw Roefs (PvdA): Voorzitter. Toen wij in 2002 het beginnersrijbewijs invoerden, heeft niemand het over een uitvoeringstoets gehad. Een punt aan iemand toedelen heeft nog nooit, ook niet in het precomputertijdperk, tot de onmogelijkheden behoord. Er was geen mens die had kunnen vermoeden dat het onmogelijk zou zijn. Zoals ik al zei: het lijkt wel de omgekeerde wereld. Meestal ontstaan de problemen juist als er geautomatiseerd wordt, zoals men bij de overheid maar al te goed weet. In onze ogen hebben wij het hier vooral over menselijke fouten en slordigheden. De minister mag zich niet verschuilen achter de achterblijvende noodzaak tot automatiseren. De PvdA wil dat herstelwerkzaamheden worden verricht als het gaat om die niet-toegekende punten. Wij willen echter wel zien wat daarvoor nodig is. Vandaar dat ik de motie van het CDA mede heb ondertekend.

De heer Aptroot (VVD): Voorzitter. 40 jaar geleden liepen de eerste mensen op de maan en in 2009 kan de regering er niet eens voor zorgen dat strafpunten voor jongeren met een rijbewijs worden bijgehouden. De regering moet zich schamen. Wij moeten ons met z'n allen schamen. Ik zal de ingediende moties steunen, maar ik vind ze ook slap. Slap omdat het weer om een reactie voor de zomer gaat. Ik kan mij niet indenken dat er een bedrijf is dat een product niet kan leveren zeven jaar nadat het een lijn heeft uitgezet. Dat bedrijf was al 70 keer failliet geweest. Dit kan niet wachten; er moet nu worden ingegrepen. Als er niet geautomatiseerd kan worden – ik vind dat onvoorstelbaar na zeven jaar – dan doe je dat even met een handmatig systeem, een bypass. Elke normale ondernemer zou dat doen. Deze regering zegt: moeilijk, moeilijk, moeilijk. Ik meen echt wat ik eerder zei: laat het hoofd automatisering hier eens verantwoording komen afleggen, want de bewindslieden hebben het niet in de hand. Daarom heb ik maar snel met de hand een motie geschreven.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat slechts 20% van de toegekende strafpunten voor het beginnersrijbewijs wordt geregistreerd;

Aptroot

overwegende dat de regering automatiseringsproblemen als de oorzaak van dit sinds 2002 bestaande probleem noemt;

voorts overwegende dat op zijn vroegst in 2010 deze problemen worden opgelost;

spreekt als haar mening uit dat registratie van de strafpunten, naar schatting hoogstens 100 per dag, met onmiddellijke ingang moet gebeuren;

verzoekt de regering, binnen twee weken dit te realiseren en de Kamer daarover voor 1 juli 2009 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Aptroot. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 159 (29398).

Minister Hirsch Ballin: Mevrouw de voorzitter. Ik wil om te beginnen graag de heer Aptroot gelukwensen met de helderheid waarmee hij handmatig een motie heeft gepresenteerd. Dat is een buitengewoon goed leesbaar handschrift en dat zie je maar zelden.

Wat betreft de handmatige oplossing van de problemen die zich voordoen bij de toepassing van de wet van 2002, zou ik echt willen waarschuwen voor onderschatting van de complexiteit. Het is niet iets van: je zet maar een computer neer en je neemt wat uitzendkrachten en je hebt het binnen twee weken gerealiseerd. Daarom moet ik de helder geschreven motie van de heer Aptroot toch ontraden. Het begint met de manier waarop de verbalisanten deze feiten herkennen. Een geautomatiseerd register is geen enkel probleem, maar het gaat om het voeden ervan met informatie zodat er geen gevallen van toepassing van deze straf onopgemerkt blijven. Het probleem is dus niet de automatisering, de computers en de mensen die de computers bedienen, maar de onderliggende processen die leiden tot de informatie aan de hand waarvan de besluitvorming kan plaatsvinden. Dat is het punt.

De heer Madlener had het over het verschuilen achter rapporten en procedures. Ik verschuil mij helemaal achter niets. Integendeel, ik heb de Kamer zo precies mogelijk geïnformeerd over wat er aan de hand is en wat er moet gebeuren. De heer Madlener zegt dat mensen die iets verkeerd doen, moeten worden bestraft, maar het gaat om situaties waarin al straf is opgelegd, en waarin wij dus willen dat daaraan het bijkomend effect van het opnieuw afleggen van de rijvaardigheidstest moet worden verbonden. Maar er zijn straffen opgelegd, dus laten we niet de indruk wekken dat deze misdrijven onbestraft zijn gebleven.

In de motie van de heer De Rouwe en mevrouw Roefs wordt de regering gevraagd om te onderzoeken, en de Kamer hierover voor de zomer te informeren, of en hoe strafpunten die in het verleden zijn uitgedeeld maar niet goed zijn verwerkt, alsnog geregistreerd kunnen worden. Eigenlijk wordt dus gevraagd hoe aan de strafpunten die men heeft verdiend, door misdrijven die een-, twee- of driemaal zijn begaan, nog het gevolg kan worden verbonden dat de wet daaraan wil verbinden. Wij zullen

dat nagaan. Ik heb gewezen op de complexiteit, maar wij zullen dat serieus nagaan en de Kamer daarover informeren. Als deze motie wordt aangenomen, zullen wij haar uitvoeren. Het ziet er overigens naar uit dat deze motie wordt aangenomen. Ik hoef er dus niet aan toe te voegen dat deze motie, zelfs als zij niet wordt aangenomen, door ons zal worden uitgevoerd. Dat doen wij ook in het besef van het belang van deze zaak. Ik wil daar absoluut geen twijfel over laten bestaan. Wij vinden het van enorm belang dat deze wetgeving wordt uitgevoerd.

Ik heb uiteraard aan de medewerkers gevraagd wanneer de berichten van het OM bij het departement binnen kwamen. Naar mijn gevoel werd hier veel nadruk op gelegd. Dat is echter niet iets waaraan ik mijn verantwoordelijkheid afbaken. Ik ben ook verantwoordelijk voor het Openbaar Ministerie. Het OM heeft eigen, in de wet omschreven bevoegdheden, maar de minister van Justitie is verantwoordelijk voor het OM. Daarover wil ik geen twijfel laten bestaan. Het OM heeft vanaf de beginperiode onderkend dat er een uitvoeringsprobleem was toen het merkte dat er te weinig meldingen binnenkwamen die op deze manier werden verwerkt. Ik heb geschetst hoe het Openbaar Ministerie daarop heeft gereageerd, hoe dit uiteindelijk heeft geleid tot het rapport van 2008 en hoe wij er nu voor staan. De reactie zal aan de ene kant zijn de maatregelen die op korte termijn kunnen worden genomen en aan de andere kant, niet als een vervanging daarvan maar als een sluitstuk daarop, de realisering van het gps, ook voor dit onderdeel.

Dan ga ik in op de motie van de heer Roemer. Wij nemen op korte termijn maatregelen die zijn gericht op het verwerken van de behaalde strafpunten. Garanderen – dat is een zwaar woord dat hij ongetwijfeld bewust gebruikt in deze motie – kunnen wij dat op deze basis niet. Daarom heb ik ook uiteengezet dat verdere stappen na de vier maatregelen worden gezet. Als de strekking is dat de heer Roemer de maatregelen, als die worden genomen, ondersteunt, dan ben ik daar uiteraard dankbaar voor. Ik deel zijn zorgen en ergernis. Ik ben begonnen met dat te zeggen en daar sluit ik ook mee af. Het aannemen van een motie waarin wordt gevraagd om dat te garanderen, moet ik echter ontraden.

Mevrouw de voorzitter, dit is wat ik heb op te merken over de moties.

De voorzitter: Ik vraag de heer Aptroot, de heer De Rouwe en de heer Roemer, die willen interrumpen, om heel kort te zijn, want ik wil echt op tijd afronden.

De heer Aptroot (VVD): Ik heb een heel korte vraag aan de heer De Rouwe en mevrouw Roefs. Het is eigenlijk meer een punt van orde. Maandag hebben wij gesproken over de parlementaire zelfreflectie. De heer Schinkels-hoek van het CDA en de heer Kalma van de PvdA hebben toen gesproken over de hijgerigheid van de Kamer: veel te veel spoeddebatten en veel te veel moties. Beiden hebben aangegeven dat, als is toegezegd dat een motie wordt overgenomen en uitgevoerd, hun partijen zo'n motie zullen intrekken. Dat is gebeurd bij de motie op stuk nr. 157. Ik vraag aan de heer De Rouwe en mevrouw Roefs of zij die lijn, die maandag door de twee genoemde fracties zo stevig is verkondigd, nu ook volgen. De minister heeft gezegd dat hij de motie hoe dan ook zal uitvoeren. De moties hoeven daar niet eens

Hirsch Ballin

voor in stemming te worden gebracht. Ik verwacht dat zij deze motie nu intrekken.

De voorzitter: Dat kunnen wij meteen vragen. Mijnheer De Rouwe, er is een complete toezegging op uw motie.

De heer De Rouwe (CDA): Ik wil dat even rustig bekijken. Ik zal voor de stemmingen duidelijk maken wat wij met deze motie doen. Ik wil ook even bekijken hoe hard de toezegging precies is op alle punten in de motie en hoe hard de toezegging is geweest in de Kamer.

Voorzitter. Ik heb de minister een paar keer horen spreken over het rapport dat het Openbaar Ministerie kennelijk zelf heeft opgesteld. Als deze Kamer wil nagaan of de maatregelen die de minister vandaag heeft voorgesteld, ook goed zijn en aansluiten op het probleem, dan denk ik dat het ook goed is dat de Kamer dit rapport te zijner tijd ontvangt. Dan kan dat naast de bevindingen van de minister worden gelegd. Ik vraag de minister dan ook om dat rapport naar de Kamer te sturen.

Minister Hirsch Ballin: Ik zal dat rapport graag bij de door de heer De Rouwe en mevrouw Roefs gevraagde brief voegen en aan de Kamer doen toekomen.

De heer Roemer (SP): Er zijn drie moties ingediend met ongeveer dezelfde strekking. In alle drie de moties wordt gezegd dat een en ander voor de zomer op orde moet zijn, al is het via tijdelijke maatregelen. De minister heeft heel veel woorden gebruikt om te zeggen dat het allemaal lastig en moeilijk is. Ik wil het hier heel scherp neerzetten. Er is in 2002 een wet aangenomen. Blijkbaar zijn er invoeringsproblemen, maar dat zal mij een biet zijn. Ik wil nu de garantie dat iemand die opgepakt en aangepakt is en van wie de overtreding is gemeld, in het register wordt opgenomen. Nu gaat het bij de registratie fout, want daar zat die 80%. Dit onderdeel moet handmatig, computermatig, met rookwolken, kan mij het schelen hoe, zo worden aangepakt dat zo'n zaak in alle gevallen leidt tot het uitdelen van een punt. Daar is de wet voor bedoeld. De inzet van de minister van Verkeer en Waterstaat is daar ook steeds op gericht, omdat hij het onacceptabel vindt dat er verkeersshuften blijven rijden. Ik wil voor de zomervakantie een bevestiging van de minister hebben. Ik trek mijn motie dus zeker niet in.

Minister Hirsch Ballin: De heer Roemer heeft het volste recht om te zeggen dat het hem niet kan schelen hoe. Mij kan dit wel schelen, want ik moet verantwoordelijkheid nemen voor de uitvoering. Ik zal in de brief die ik al heb toegezegd naar aanleiding van de motie van mevrouw Roefs en de heer De Rouwe, uiteenzetten hoe wij dit zullen aanpakken en hoe dit kan worden gedaan op een manier die ook werkelijk uitvoerbaar is. Dat daar inhaalwerk bij komt kijken ten opzichte van hetgeen in 2002 nog niet was onderkend, is voor de Kamer en mij volstrekt helder. Ik zal die duidelijkheid verschaffen. Daar mag de heer Roemer mij aan houden. Hij kan ervan verzekerd zijn dat het mij wel kan schelen hoe.

De heer Aptroot (VVD): Ik wil alleen nog graag van de minister van Justitie weten of ik het inderdaad goed heb gehoord dat hij de motie op stuk nr. 157 – de motie-De Rouwe/Roefs – hoe dan ook uitvoert.

Minister Hirsch Ballin: Ja, zeker.

De heer Aptroot (VVD): Dank u wel.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: De stemmingen over de moties zijn volgende week dinsdag.

Sluiting 22.58 uur

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

De volgende koninklijke boodschappen

Regeling voor niet-indexering van kinderbijslagbedragen per 1 juli 2009 - 31966
minister voor Jeugd en Gezin, Rouvoet A. - 2 juni 2009
Koninklijke boodschap, met de erbij behorende stukken, is al rondgezonden en gepubliceerd

Aanpassing van een aantal wetten aan de Wet veiligheidsregio's en enkele wijzigingen in de Wet veiligheidsregio's (Aanpassingswet veiligheidsregio's) - 31968
minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Horst ter G. - 5 juni 2009
Koninklijke boodschap, met de erbij behorende stukken, is al rondgezonden en gepubliceerd

De volgende brieven

Inzet kabinet rond Nederlandse Eurocommissaris - 21501-20-427
staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Timmermans F.C.G.M. - 2 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Beantwoording openstaande vragen AO Europa 15 april - 21501-31-173
minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Klink A. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Rapport Commissie Kist II OV chipkaart - 23645-292
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-Heringa J.C. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Uitzetten Nationaal Vervoerbewijs in de Amsterdamse metro - 23645-293
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-Heringa J.C. - 28 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Lijst van ingekomen stukken

De stand van zaken van de uitrolplanning voor de OV-chipkaart en het overleg met de consumentenorganisaties over het eindbeeld - 23645-294
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-Heringa J.C. - 28 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Kabinetsreactie op het advies Nederlandse Roadmap Grootchalige Onderzoeksfaciliteiten - 27406-145
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Plasterk R.H.A. - 2 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Beleidsdoorlichting huurgeschillenbeslechting - 27926-138
minister voor Wonen, Wijken en Integratie, Laan van der E.E. - 27 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactie op het conceptwetsvoorstel Huiselijk Geweld van de G4 - 28345-89
minister van Justitie, Hirsch Ballin E.M.H. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Voortgangsrapportage "Beschermd en weerbaar" inzake slachtoffers van geweld - 28345-90
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bussemaker M. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Voorhang taakstelling ziekenhuizen 2010 - 29248-81
minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Klink A. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Extern onderzoek CBR - 29398-156
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Actieplan Jeugdwerkloosheid - 29544-189
staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Klijnsma J. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Handvest Verantwoordelijk Burgerschap - 29614-12
minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Horst ter G. - 26 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Rapport Commissie advisering uitvoering erfpacht Staatsbosbeheer - 29659-36
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 28 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbieding jaarverslag bodemsanering over 2008 - een rapportage van de bevoegde overheden bodemsanering - 30015-31
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Cramer J.M. - 3 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Veteranennota 2008 -2009 - 30139-55
staatssecretaris van Defensie, Vries de J.G. - 2 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactie op een aantal zaken inzake Fiscaal Stimuleringspakket en overige fiscale maatregelen - 31301-37
staatssecretaris van Financiën, Jager de J.C. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nadere informatie over de aankomende invoering van de vingerafdrukken in de Nederlandse reisdocumenten - 31324-(R1844)-22
staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Bijleveld-Schouten A.Th.B. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Uitspraak van de De Raad van State inzake het KB van 10 november jl. over uitwinnen van gelden bij Landsbanki Islands hf - 31371-189
staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Bijleveld-Schouten A.Th.B. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Certificering zeegaande traditionele zeilschepen - 31409-13
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-Heringa J.C. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Fiscale vergroening, in het bijzonder de mogelijkheden om via de fiscaliteit energiebesparing in de bestaande woningbouw te stimuleren - 31492-11
staatssecretaris van Financiën, Jager de J.C. - 3 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Kabinetsreactie OM onderzoek brand Catshuis - 31700-VI-127
minister-president, Balkenende J.P. - 5 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Informatie inzake contact met vliegbasis Geilenkirchen - 31700-XI-85
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Cramer J.M. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Bijensterfte - 31700-XIV-154
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Uitkomsten zeventiende sessie van de VN Commissie voor Duurzame Ontwikkeling van 4-15 mei 2009 - 31700-XIV-155
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactie in de vorm van een plan van aanpak op de Staat van de Gezondheidszorg 2008 - 31700-XVI-154
minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Klink A. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbieding Voortgangsrapportage Vernieuwing Toezicht, voorjaar 2009 - 31701-17
minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Horst ter G. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Lijst van ingekomen stukken

Stand van de eenduidige loonaangifte - 31705-20
minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Donner
J.P.H. - 29 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Tweede nota van wijziging - 31858-10
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-
Heringa J.C. - 4 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota van wijziging - 31876-14
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Plasterk
R.H.A. - 3 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota n.a.v. het verslag - 31892-6
minister van Financiën, Bos W.J. - 8 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota van wijziging - 31892-7
minister van Financiën, Bos W.J. - 8 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Antwoorden op vragen, gesteld over het Jaarverslag
2008 Huis der Koningin - 31924-I-7
minister-president, Balkenende J.P. - 5 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Antwoorden op vragen gesteld over het Rapport van de
AR bij het jaarverslag 2008 - 31924-I-8
minister-president, Balkenende J.P. - 4 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Toelichting op het wetsvoorstel emissiehandel luchtvaart
(31963) - 31963-5
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer, Cramer J.M. - 26 mei 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Handelingen

Tweede Kamer

De Handelingen zijn het woordelijk verslag van de vergaderingen van Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De afleveringen (vergaderedities) van de Handelingen bevatten het verslag van de vergadering(en).

Er zijn twee reeksen vergaderedities: een met Handelingen van de Eerste Kamer en een met Handelingen van de Tweede Kamer.

De prijs van een vergadereditie van de Tweede Kamer bedraagt € 0,24 per pagina, eenzelfde prijs geldt voor de vergadereditie van de Eerste Kamer.

U kunt zich ook abonneren op de Handelingen. In dit abonnement ontvangt u alle vergaderedities van de Eerste en Tweede Kamer.

De prijs in abonnement bedraagt € 0,11 per pagina.

Bestelling van losse nummers en opgave van abonnementen:
Sdu Servicecentrum Uitgeverijen
Postbus 20014
2500 EA Den Haag

Telefonische bestellingen:
abonnementen en
losse nummers: 070 - 378 98 80
per fax 070 - 378 97 83